

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**ARESTA UZLIKŠANA MANTAI KRIMINĀLPROCESĀ: REGULĒJUMS
UN PROBLEMĀTIKA**

MAGISTRA DARBS

Autors: **Ričards Merķis**
Apliecības Nr.: rm11011
Darba vadītājs: profesore Ārija Meikališa

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Kriminālprocesuālais mantas arests ir personas īpašumtiesību būtiski ierobežojošs procesuālais līdzeklis. Darba mērķis ir veicināt vienotu izpratni par šī procesuālā līdzekļa piemērošanu un ietekmi. Darba uzdevumos ir noteikt aktuālās problēmas spēkā esošā mantas aresta regulējumā, kā arī analizēt mantas aresta un tā atsevišķu elementu izpratni teorijā un tiesībsargājošo iestāžu praksē. Darba rezultātā ir izvirzīti secinājumi par mantas aresta juridisko dabu, par lēmuma par mantas aresta uzlikšanu procesuālo formu, par personas pamattiesību ierobežojumiem, kas izriet no mantas aresta un to samērīgumu ar mantas aresta mērķiem, kā arī par citu valstu kriminālprocesuālā mantas aresta normatīvo regulējumu. Pētnieciskajā darbā ir izteikti priekšlikumi veikt grozījumus Kriminālprocesa likumā, Krimināllikumā un citos normatīvos aktos.

Atslēgvārdi: mantas arests, trešā persona, iesaldēšanas rīkojums, procesuālie līdzekļi, mantas apķīlāšana, sekvestrācija.

ANNOTATION

Attachment of property in criminal proceedings imposes limitations on human rights to own and use property. Purpose of this research paper is to benefit the concept of attachment. Author has defined tasks of this paper as follows - to acknowledge issues in current legal framework, to analyze the common concept of attachment of property in legal theory and in practice of police and judicial authorities. Paper resulted in assessments about legal nature of attachment, legal framework of decision to impose attachment of property, limitations on human rights which result from imposed measures and their proportionality with purpose of measures, and about legal frameworks of other countries. Author made propositions to amend Criminal Procedure Law, Criminal Law and other codes to benefit legal framework of attachment of property.

SATURS

IEVADS	5
1.ARESTA UZLIKŠANAS MANTAI JĒDZIENS	6
1.1. Vēsturiskā attīstība kriminālprocesā	6
1.2. Aresta uzlikšanas mantai vispārīgais raksturojums	8
1.3. Arests kā pamattiesību ierobežojums	15
2.ARESTA UZLIKŠANAS MANTAI PIEMĒROŠANAS PROCESUĀLĀ KĀRTĪBA	19
2.1. Mantas aresta uzlikšanas pamats un mantas piederības priekšnoteikums	19
2.2. Lēmums par aresta uzlikšanu mantai	22
2.3. Mantas aresta saturs un arestējamā manta	27
2.4. Lēmuma par aresta uzlikšanu mantai izpilde un saistītie jautājumi	35
2.5. Arestētās mantas realizācija un trešo personu tiesības	40
3.PĀRROBEŽU MANTAS ARESTS KRIMINĀLPROCESĀ UN CITU VALSTU REGULĒJUMS	45
3.1. Eiropas iesaldēšanas rīkojums	45
3.2. Kriminālprocesuālā mantas aresta regulējums citās valstīs	48
KOPSAVILKUMS	57
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	60
PIELIKUMI	67
1.pielikums. Ierosinājums par aresta uzlikšanu mantai	67
2.pielikums. Lēmumi par aresta uzlikšanu mantai	69

IEVADS

Tiesības uz īpašumu nav absolūtas un tās var ierobežot uz likuma pamata vai likumā noteiktā kārtībā. Tiesiskā realitāte prasa valsts iejaukšanos personas brīvībā rīkoties ar īpašumu pēc sava ieskata, nosakot kārtību kā tiek izmantots īpašums un arī piespiedu līdzekļus īpašuma izmantošanas ierobežošanai. Šāds piespiedu līdzeklis ir kriminālprocesuāls mantas arests, ko var uzlikt personas mantai kriminālprocesa ietvaros. Autors izvēlējās doto tematu, ņemot vērā kriminālprocesuālā mantas aresta būtisko ietekmi uz personas tiesībām uz īpašumu. Personas tiesības uz īpašumu tiek ierobežotas pirms galīgā nolēmuma stāšanās likumīgā spēkā.

Temats ir aktuāls vairāku iemeslu dēļ, un proti: 1) būtiska daļa izdarāmo noziedzīgo nodarījumu tiek veikti mantkārīgā nolūkā iegūt mantu, kas padara mantas aresta institūtu potenciāli plaši piemērojamu; 2) doktrīnā pastāv atšķirīgi viedokļi par mantas aresta būtību; 3) tiek izskatīti grozījumi normatīvos aktos, kuri skar jautājumus par mantas arestu un tā uzlikšanas kārtību¹. Uzskaitītie iemesli norāda, ka mantas arests netiek uztverts vienoti un tā normatīvais regulējums rada diskusijas un pakļauts biežiem grozījumiem.

Šim maģistra darbam tika izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) Kriminālprocesa likumā paredzētā mantas aresta vēsturiskās attīstības izpēte;
- 2) mantas aresta vispārīgais raksturojums un tā izpratne kā pamattiesību ierobežojums;
- 3) lēmuma par mantas aresta uzlikšanu pieņemšanas kārtības izpēte, mantas aresta uzlikšanas pamati un priekšnoteikumi;
- 4) mantas aresta izpilde, kā arī aresta ietekme uz trešo personu tiesībām;
- 5) pārrobežu mantas arests kriminālprocesā un citu valstu regulējums.

Šajā darbā tika izmantotas šādas pētnieciskās metodes – vēsturiskā metode, salīdzinošā metode, sistēmiskā metode, kā arī analītiskā metode. Darbā tika apkopoti dažādi viedokļi un veidota diskusija par to pamatotību, kā arī izvirzīti autora secinājumi par jautājumiem, kas skar kriminālprocesuālā mantas aresta institūtu. Darba izpētē tika izmantoti normatīvie akti, LR Satversmes tiesas, LR Augstākās tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi, kā arī dažāda Latvijas un ārvalsts literatūra un citi materiāli.

¹ Likumprojekts Nr.630/Lp12 “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkots 04.02.2017.]

1. ARESTA UZLIKŠANAS MANTAI JĒDZIENS

1.1. Vēsturiskā attīstība kriminālprocesā

Mantas aresta uzlikšanas vēsturisko attīstību jāsāk skatīt ar 1864.gadā cariskās Krievijas likumiem par tiesām. Uzmanība pievēršama uz 1864.gada 20.novembra Kriminālprocesa nolikumu (*Устав уголовного судопроизводства*), kas kopā ar citiem 1864.gada likumiem kalpoja kā pamats Kriminālprocesa likumiem, kas bija spēkā Latvijā starp karu laikā². Tolaik Kriminālprocesa likumi nepazīna jēdzienu mantas arests, bet gan pēc būtības tas bija pazīstams kā piedziņas un atlīdzības prasības nodrošinājums. Latvijas Kriminālprocesa likumos par mantas arestu ir pausts pavisam maz, regulējot vien tā piemērošanu, lai nodrošinātu piedziņu (naudas soda) vai atlīdzības prasību par kaitējumiem un zaudējumiem, kas izdarīti noziedzīga nodarījuma rezultātā³. Turpat noteikts arī mantas aresta saturs, gan kādai mantai to iespējams piemērot – iespējams apķīlāt kustamu mantu vai izdot aizlieguma rīkojumu nekustamai mantai Latgalē (vai arī piemērojot Civilprocesa likumā noteikto kārtību, ja nekustamā manta atrodas Vidzemē, Kurzemē vai Zemgalē). Šo nodrošinājuma līdzekli piemēroja apgabaltiesa pēc izmeklēšanas tiesneša pieprasījuma (stādīja priekšā). Savukārt izmeklēšanas tiesnesim piemērošanas nepieciešamību jāvērtē pēc viena kritērija, ka pastāv neatliekamība, lai nodrošinātu iepriekš minētos mērķus – piedziņu un atlīdzības prasības. Rīkojumu par apķīlājumu vai aizliegumu izdeva apgabaltiesa pēc izmeklēšanas tiesneša pieprasījuma. Sūdzētājam savukārt bija tiesības prasīt izmeklēšanas tiesnesim, lai tas pieprasa prasības nodrošinājumu apgabaltiesai. No Kriminālprocesa likumiem izriet, ka nodrošinājumu varēja piemērot tikai tajās lietās, kas piekritīgas izskatīšanai un izlemšanai apgabaltiesām, jo pieprasīt nodrošinājuma piemērošanu no apgabaltiesas bija paredzēts tikai izmeklēšanas tiesneša tiesībās, un savukārt pēdējais darbojās pie apgabaltiesām. Miertiesām nebija piekritīgas krimināllietas, kurās pieteiktā atlīdzība pārsniedza tūkstoti latu, kā arī citas specializētas lietu kategorijas⁴.

Ar 1940.gada 6.novembra dekrētu⁵ Latvijā Kriminālprocesa likumu vietā par spēkā esošu tika noteikts Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas Kriminālprocesa kodekss⁶.

² Meikališa Ā. Kriminālprocesa tiesības. Vispārīgā daļa. 1.grāmata. "RaKa", 2000., 102.lpp.

³ Kriminālprocesa likumi. Saeimas kodifikācijas nodaļas 1926.gada izdevums. 303.un 344.pants. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1284> [aplūkots 27.08.2016.]

⁴ Turpat. 39.pants.

⁵ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Izdevniecība "Zvaigzne", 1970. 54.lpp.

⁶ Уголовно - процессуальный кодекс Р.С.Ф.С.Р.: Всероссийский центральный исполнительный комитет. Pieņemts 1923. 15.februārī. Pieejams: http://www.lawrussia.ru/bigtexts/law_3915/index.htm [aplūkots 17.09.2016.]

Minētā kodeksa 121. un 330.pants saturēja normas par civilprasības nodrošināšanu. Proti, saskaņā ar šīm normām izmeklētājs bija tiesīgs pēc savas iniciatīvas vai prasītāja lūguma noteikt līdzekļus, lai nodrošinātu esošu vai vēl neiesniegtu prasību. Kā arī tiesai bija noteiktas tiesības piemērot līdzekļus, lai nodrošinātu prasību nospriežot notiesājošu spriedumu, ja tiesa uzskatīja, ka cietušajam nodarīts kaitējums arī gadījumā, ja prasība par nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu vēl nav pieteikta. Šāds nodrošinājums pēc savas būtības ir civiltiesisks, bet praktiski nelogisks risinājums priekš civiltiesiskām attiecībām, ka iespējams nodrošināt prasību, kura formāli nepastāv, jo nav izteikta cietušās personas griba, lai tiktu atlīdzināts nodarītais kaitējums.

Mantas arests, kas tuvāks mūsdienu izpratnei ir pazīstams kopš Kriminālprocesa kodeksa⁷, kas regulēts kodeksa 175.pantā. Šis kriminālprocesa kodekss bija spēkā esošs no 1961.gada 1.aprīļa līdz tika pieņemts uz doto brīdī spēkā esošais Kriminālprocesa likums⁸. Kodeksa regulējums par aresta uzlikšanu mantai būtiski atšķīrās no šobrīd spēkā esošā regulējuma pēc lēmuma pieņemšanas formas, priekšnoteikumiem, mērķiem un juridiskās dabas. Kodeksā mantas arestu pieskaitīja pie izmeklēšanas darbībām, ko var uzlikt vienlaikus ar kratīšanu vai izņemšanu vai patstāvīgi saskaņā ar 175.pantu. A.Liede mantas arestu pieskaitīja pie izmeklēšanas darbībām, raksturojot izmeklēšanas darbības kā procesuālas darbības ar kuru palīdzību nostiprina pierādījumus un tos pārbauda⁹. Jāpiemin, ka saskaņā ar kodeksa 175.panta pirmo daļu mantas aresta mērķis ir civilprasības vai iespējamās mantas konfiskācijas nodrošināšana. Kodeksā nepamatoti mantas arests tika pieskaitīts pie izmeklēšanas darbībām, jo faktiski tās mērķis nav saistīts ar pierādījumu nostiprināšanu. Iespēja arestu mantai uzlikt kratīšanas vai izņemšanas laikā ir nodiktēta ar procesuālo darbību vienkāršošanu un to, ka kratīšanas vai izņemšanas laikā var tikt atrasta noziedzīgi iegūta manta, kam ir gan pierādījuma nozīmē, gan arī tā var būt manta kuru atgriež tās īpašniekam vai kuru konfiscē.

Aresta uzlikšana mantai pastāv Kriminālprocesa likumā kopš tās pirmās spēkā esošās redakcijas, 2005.gada 1.oktobra. Aresta uzlikšanas mantai kriminālprocesuālo institūtu regulē Kriminālprocesa likuma 28.nodaļa, kas uz doto brīdī, spēkā esošajā redakcijā (23.03.2016.), sastāv no septiņiem pantiem. Kā arī jāņem vērā, ka 28.nodaļas neatņemama sastāvdaļa ir Kriminālprocesa likuma 1.pielikums, kas nosaka mantu, kurai nav uzliekams arests. Uz doto brīdī Kriminālprocesa

⁷ Kriminālprocesa kodekss: Augstākās Padomes likums. 1961. 6.janvāris. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]

⁸ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]

⁹ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (sevišķā daļa). Tiesvedības norise krimināllietās. Izdevniecība "Zvaigzne", 1973. 52.lpp.

likuma 28.nodaļa ir piedzīvojis sešus grozījumus – ar 2009.gada 12.marta¹⁰, 2010.gada 14.janvāra¹¹, 2010.gada 21.oktobra¹², 2013.gada 14.marta¹³, 2014.gada 29.maija¹⁴ un 2016.gada 18.februāra¹⁵ likumiem ar visiem kopīgu nosaukumu “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”.

Pamatā veiktie grozījumi attiecas uz likuma pantu daļu atsevišķu teikumu gramatisko formulējumu vai piemērošanas jomas paplašināšanu, kā piemēram paredzot aresta uzlikšanu mantai gadījumos, kad iespējama juridiskās personas likvidācija procesā par piespiedu līdzekļu piemērošanu. Izsludināti un spēkā esoši būtiski grozījumi, kā piemēram, Kriminālprocesa likuma papildināšana ar 364¹ pantu, kurā tiek paredzēta iespēja procesa virzītājam atļaut vai aizliegt zvērinātam tiesu izpildītājam vērst piedziņu uz arestēto mantu. Vai arī grozījumi, kas pieļauj noteiktas mantas realizēt vai iznīcināt. Šie un citi mantas aresta institūta aspekti tiks pētīti turpmākās nodaļās.

1.2. Aresta uzlikšanas mantai vispārīgais raksturojums

Kriminālprocesa likuma 28.nodaļa ar nosaukumu “Mantisko jautājumu risinājumu nodrošināšana” atrodas likuma sestajā sadaļā “Mantiskie jautājumi kriminālprocesā”, šajā sadaļā ir regulēti arī jautājumi kā noziedzīgā nodarījuma radītā kaitējuma atlīdzināšana, rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu, procesuālie izdevumi un to atlīdzināšana. Svarīgi apzināties to, ka aresta uzlikšana mantai attiecas uz visiem mantiskiem jautājumiem, kas minēti sestajā sadaļā. Tas izriet no 28.nodaļas nosaukuma - Mantisko jautājumu risinājumu nodrošināšana un no 361.panta. Lai apzinātu mantas aresta piemērošanas jomu nepieciešams pievērsties pie mantas aresta mērķiem saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 361.pantu, tas ir nodrošināt:

- 1) mantisko jautājumu risināšanu;
- 2) mantas konfiskāciju;
- 3) naudas piedziņu procesā par piespiedu līdzekļu piemērošanu juridiskām personām;
- 4) konfiscējamā noziedzīgā nodarījuma rīka vērtības piedziņu, ja rīks pieder citai personai;

¹⁰ Likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 1.aprīlis, Nr.51. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]

¹¹ Likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. 3.februāris, Nr.19. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]

¹² Likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. 10.novembris, Nr.178. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]

¹³ Likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2013. 27.marts, Nr.61. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]

¹⁴ Likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2014. 11.jūnijs, Nr.113. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]

¹⁵ Likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2016. 9.marts, Nr.48. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]

- 5) likvidāciju procesā par piespiedu līdzekļu piemērošanu juridiskām personām;
- 6) noziedzīgi iegūtas mantas vai ar kriminālprocesu saistītas mantas, kas atrodas pie citām personām – uzglabāšanu vai iznīcināšanu.

Pēc gramatiskās metodes var secināt, ka jēdziens “mantisko jautājumu risināšana” aptver noziedzīgā nodarījuma radītā kaitējuma atlīdzināšanu un procesuālos izdevumus un to atlīdzināšanu, jo attiecīgi šie jautājumi ir regulēti sestajā sadaļā.

Autors uzskata, ka konkrētais regulējums nav skaidrs un rada diskusijas par aresta juridisko dabu. Pie šāda secinājuma autors nonāca izpētot juridisko literatūru, piemēram¹⁶, mantas aresta mērķus izdala sekojoši: 1) mantisko jautājumu risinājuma nodrošināšana; 2) iespējamā krimināltiesiskā piespiedu līdzekļa izpildes nodrošināšana. Kur papildus pie mantiskiem jautājumiem pieskaita rīcību ar procesuālā gaitā iegūtiem dokumentiem un lietām un noziedzīgi iegūtas mantas atņemšana sevišķajā procesā. Autors piekrīt, ka mērķus varētu sadalīt šādās divās grupās, bet nav pamata uzskatīt, ka rīcība ar procesuālā gaitā iegūtiem dokumentiem un lietām pieder pie mantiskiem jautājumiem mantas aresta uzlikšanas mērķu izpratnē. Par procesuālā gaitā iegūtiem dokumentiem un lietām ir atzīstami priekšmeti, kas izņemti izmeklēšanas darbību gaitā, piemēram, kratīšanas izdarīšanas laikā Kriminālprocesa likuma 182.panta kārtībā.

Lai būtu skaidrāks aresta uzlikšanas mērķis ir jāapskata, ko likumā definētie aresta uzlikšanas mērķi pēc savas būtības nodrošina. Pēc savas būtības aresta uzlikšana mantai nodrošina arestējamās mantas nemainīgumu vai arī kā to definē literatūrā¹⁷ - saglabā personas mantu tādā stāvoklī, kādā tā bijusi procesuālā līdzekļa piemērošanas brīdī. Kādā mērā un veidā to nodrošina, tas attiecas jau uz aresta uzlikšanas mantai saturu, kas tiks izpētīts vēlāk. Tātad arests nodrošina mantas nemainīgumu līdz brīdim, kamēr tiek veiktas noteiktās darbības, tas ir kriminālsoda, mantiskā jautājuma risinājuma vai citas darbības, izpilde. Savukārt, rīcībai ar procesuālā gaitā iegūtiem dokumentiem un lietām ir pavisam cits mērķis. Jāpiekrīt, ka arestam un rīcībai ar procesuālā gaitā izņemtiem priekšmetiem ir kopīga iezīme – tiek ierobežota priekšmeta īpašnieka vara pāri savam īpašumam, bet šāda ierobežošana katrā gadījumā kalpo atšķirīgiem mērķiem. Lietas un dokumenti izmeklēšanas darbību laikā tiek izņemti ar tādu mērķi, ka šiem izņemtajiem priekšmetiem var būt nozīme kriminālprocesā noskaidrojamo apstākļu pierādīšanā Kriminālprocesa likuma 124.panta izpratnē. Pati par sevi personas tiesību ierobežošana uz konkrēto priekšmetu pie mantas aresta un

¹⁶ Berezins A. Aresta uzlikšana mantai kriminālprocesā: mērķi, pamats un iemesli. Jurista Vārds, 2014. 7.februāris, Nr.39 (841), 14.-17.lpp.

¹⁷ Lapina J. Aresta uzlikšana mantai. Jurista Vārds, 2011. 9.augusts, Nr. 32 (679). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/234098-baresta-uzlikšana-mantaib/> [aplūkots 05.04.2017.]

izņemšanas būtiski atšķiras pēc savas procesuālās formas, personas statusa kriminālprocesā, kurai pieder priekšmets un citiem apstākļiem. Tāpēc autors uzskata, ka mantas arests un rīcība ar izmeklēšanas darbību gaitā izņemtiem priekšmetiem ir nošķirami un nevar tos pielīdzināt vai uzskatīt par vienu un to pašu procesuālo līdzekli.

Iztulkojot Kriminālprocesa likuma normas kopumā, protams, var rasties maldīgs priekšstats par pretējo, ja ieskatīties 27.nodaļas regulējumā – rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu. No Kriminālprocesa likuma izriet, ka personas tiesību ierobežošana uz noziedzīgi iegūtu mantu var notikt uzliekot arestu mantai 361.panta kārtībā vai arī, piemēram, 356.panta otrās daļas 2.punkta kārtībā ar procesa virzītāja lēmumu, atgriežot izņemto mantu likumīgajam valdītājam vai īpašniekam. Tātad, personas vara pāri noziedzīgi iegūtai mantai var tikt pārtraukta ar izņemšanu, veicot izmeklēšanas darbību, vai arī uzliekot arestu. Loģisks secinājums, ka noziedzīga manta, kas izņemta izmeklēšanas darbību ietvaros kalpo gan pierādīšanas priekšmetam, gan arī tā tiek uzglabāta līdz tā tiek atgriezta likumīgajam valdītājam vai īpašniekam saskaņā ar 357.pantu, piemēram, automašīnas zādzības gadījumā. Šajā gadījumā mijiedarbojas Kriminālprocesa likuma 12. un 27.nodaļa par ko sīkāk šajā darbā netiks pētīts. No iepriekš minētā var rasties maldīgs priekšstats, ka rīcība ar izņemto priekšmetu izmeklēšanas darbības laikā ir aresta uzlikšana mantai. Nav pamata uzskatīt, ka rīcība ar izņemto priekšmetu transformējas par arestu mantai. To pierāda arī kriminālprocesa sistēma kopumā – krimināltiesisko attiecību taisnīga noregulēšana iespējama tikai tad, ja sākotnēji tiek attiecīgi nostiprināti pierādījumi par pierādāmiem apstākļiem un tikai tad tiek atrisināti mantiska rakstura jautājumi un kriminālsoda izpilde. Tāpēc, primāra ir pierādījuma nostiprināšana ar izmeklēšanas darbības palīdzību, bet mantas atgriešana īpašniekam vai likumīgajam valdītājam ir sekundārais mērķis. Tomēr, rodas loģisks jautājums, kāpēc ir paredzēti vairāki veidi kā ierobežot personas varu pāri noziedzīgi iegūtai mantai – ar mantas arestu, kratīšanu vai izņemšanu. Atbilde uz šo jautājumu izriet no kriminālprocesuālo darbību praktiskās izpausmes. Piemēram, izmeklēšanas darbības (kratīšana vai izņemšana) ir īstenojama attiecībā tikai uz lietām, priekšmetiem vai dokumentiem, tas ir, tādiem objektiem – par kuriem var fiziski valdīt (tikai ķermeniskiem priekšmetiem). Secinot, priekšmetus vai lietas, kas reģistrējamas publiskos reģistros, tas ir, nekustamos īpašumus, juridisko personu kapitāldaļas un personu tiesības (prasījumus) nav iespējams izņemt ar kratīšanu vai izņemšanu. Šādus objektus fiziski nav iespējams izņemt no personas valdījuma, jo ziņas par šiem objektiem publiskos reģistros parasti ir spēkā attiecībā pret trešajām personām, tāpēc arī pastāv praktiskā nepieciešamība pēc aresta

uzlikšanas noziedzīgi iegūtai mantai. Protams, mantas arestam un izņemšanai pēc savas būtības ir atšķirīgi mērķi kā jau minēts iepriekš.

Literatūrā pastāv diskusijas par Kriminālprocesa likuma 361.panta otro daļu, tas ir, kādu mērķu nodrošinājuma labad var uzlikt mantas arestu juridiskai personai procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu un fiziskai personai procesā par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanu. Attiecībā uz naudas piedziņu ir minēts, ka nav skaidrs kāpēc tas tiek attiecināts tikai uz šiem speciālajiem procesiem¹⁸. Nevar piekrist viedoklim, ka naudas piedziņa attiecas uz abiem minētiem procesu veidiem. Autors uzskata, ka naudas piedziņa attiecas tikai uz juridiskām personām. Pirmkārt, gramatiski ir nodalīts naudas sods no naudas piedziņas, tas ir, likumdevējs normatīvā akta tekstā apzināti izmantojis atšķirīgus jēdzienus, lai nodalītu kriminālsodu un piespiedu ietekmēšanas līdzekli. Nav pamata uzskatīt, ka likumdevējs ir kļūdījies terminoloģijā. Otrkārt, ja vērtēt krimināltiesisko sistēmu kopumā, tad secināms, ka procesā par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa noteikšanu iespējams piemērot tikai Krimināllikuma 68.pantā paredzētos līdzekļus, starp kuriem nav kriminālsodu (tai skaitā naudas soda vai mantas konfiskācijas). Maldīgu priekšstatu par to, ka naudas piedziņas nodrošināšana ar mantas arestu ir attiecināma uz naudas sodu varēja radīt tas apstākļi, ka līdz 2009.gada 16.jūnija grozījumiem Krimināllikumā¹⁹, naudas sods bija izpildāms piespiedu kārtā. Savukārt šobrīd, naudas sodu notiesātais izpilda brīvprātīgi vai arī to aizstāj ar brīvības atņemšanu naudas soda neizpildes gadījumā. Ņemot vērā, ka šobrīd naudas soda izpilde atkarīga no notiesātā gribas, tad arī nebūtu pamata nākotnē paredzēt grozījumus Kriminālprocesa likumā, ka mantas arests uzliekams naudas soda izpildes nodrošināšanas gadījumā.

Turpmākā analīzē nepieciešams pievērsties pie aresta institūta juridiskās dabas, tas ir, noteikt aresta vietu kriminālprocesa sistēmā, pie kāda veida Kriminālprocesa likumā paredzētām procesuālām darbībām tas pieder vai arī tas ir patstāvīgs procesuālas darbības veids. Analīzes rezultātā jau noskaidrots, ka aresta uzlikšana nav uzskatāma par izmeklēšanas darbību. Literatūrā plaši izplatīts viedoklis²⁰, ka aresta uzlikšana mantai ir procesuāls piespiedu līdzeklis. Uzskata, ka

¹⁸ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 184.lpp.

¹⁹ Likums "Grozījumi Krimināllikumā": LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.jūnijs, Nr.100. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 14.05.2016.]

²⁰ Lapina J. Aresta uzlikšana mantai. Jurista Vārds, 2011. 9.augusts, Nr. 32 (679). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/234098-baresta-uzlikšana-mantaib/> [aplūkots 05.04.2017.] Skatīt arī: Ā.Meikališa, K.Strada-Rozenberga. Kriminālprocess. Raksti. 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010. 184.lpp.

mantas arests būtu pieskaitāms pie procesuāliem piespiedu līdzekļiem, jo ir vairākas kopīgas pazīmes, jo gan arests, gan procesuālie piespiedu līdzekļi²¹:

- 1) pastāv kā procesuālo pienākumu izpildes nodrošinājums;
- 2) ierobežo personas tiesības un intereses uz noteiktu laiku;
- 3) nav kriminālsods.

Nav šaubu, ka otrā un trešā pazīme arestam un procesuāliem piespiedu līdzekļiem sakrīt. Tomēr, autors uzskata, ka ne visas šīs pazīmes attiecināmas uz mantas arestu, jo nav pamata uzskatīt, ka arests kalpo kā procesuālo pienākumu izpildes nodrošinājums. Mantas aresta mērķis ir nodrošināt tādu mantisko jautājumu risinājumu vai iespējamo kriminālsodu piespiedu izpildi, kuriem pēc savas būtības pienākumi ar likumu vai nu netiek uzlikti, vai arī tie rodas tikai pēc attiecīgā galīgā nolēmuma stāšanās likumīgā spēkā. Piemēram, kriminālsoda – mantas konfiskācijas – gadījumā notiesātajam likums neuzliek par pienākumu to izpildīt un notiesātais arī to nevar patstāvīgi izpildīt, jo Latvijas Sodu izpildes kodeksa²² 5.pants un 26.nodaļa nosaka mantas konfiskācijas izpildes kārtību un paredz izpildi tikai piespiedu kārtā, izpildot to tiesu izpildītājam. Vai arī cits piemērs būtu – procesuālo izdevumu atlīdzināšanas gadījumā pienākums, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 368.pantu, tos atlīdzināt gulstas uz notiesāto, pamatojoties uz tiesas nolēmumu. Citiem vārdiem sakot, līdz stājas likumīgā spēkā galīgais nolēmums personai nav un nevar būt procesuālā pienākuma veikt noteiktu darbību, kas nodrošināta ar uzlikto mantas arestu – vai tas būtu izpildīt kriminālsodu, vai citu mantiska rakstura darbību. Tāpēc autors uzskata, ka nepieciešama padziļināta mantas aresta izpēte, lai noskaidrotu šī institūta juridisko dabu.

Kopīgais arestam un procesuāliem piespiedu līdzekļiem ir šo abu institūtu funkcija kā līdzeklis kriminālprocesa mērķa sasniegšanā, kas pēc būtības ir jebkuras kriminālprocesuālas darbības pazīme un neizceļ un neatvieglo aresta juridiskās dabas identificēšanu. No Kriminālprocesa likuma 241.panta izriet, ka procesuālie piespiedu līdzekļi ir tādi, kas nodrošina prevenciju un tādi, kas nodrošina neizpildīta vai nepienācīgi izpildīta pienākuma piespiedu izpildi. Arests pēc savas funkcijas ir preventīvs jeb nodrošina, ka netiek traucēta to jautājumu risināšana, kas paredzēta 361.pantā. Preventīva funkcija ir arī drošības līdzekļiem, kā arī fakti, kas kalpo par pamatu ir līdzīgi (skatīt 2.nodaļu), bet ar to līdzības drošības līdzekļiem un mantas arestam beidzas. Drošības līdzekļi preventīvi kalpo atšķirīgiem no mantas aresta mērķiem – mazina iespēju, ka

²¹ Lapina J. Aresta uzlikšana mantai. Jurista Vārds, 2011. 9.augusts, Nr. 32 (679). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/234098-baresta-uzlikšana-mantaib/> [aplūkots 05.04.2017.]

²² Latvijas Sodu izpildes kodekss: Augstākās Padomes likums. Ziņotājs, 1971. 1.janvāris, Nr.1 Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 26.03.2016.]

persona turpinās noziedzīgās darbības, traucēs pirmstiesas kriminālprocesam vai izvairīsies no procesa vai tiesas. Vārdnīcā²³ piespiešana tiek definēta kā līdzeklis personas gribas ietekmēšanai ar draudiem vai vardarbību. Ņemot vērā, ka kriminālprocesā draudus vai vardarbību izmantot ir aizliegts, tad procesuālie piespiedu līdzekļi ir tādi līdzekļi, kas ietekmē personas gribu, piespiežot ievērot procesuālos pienākumus izmantojot likumā noteiktos līdzekļus. Procesuālie piespiedu līdzekļi kopumā ir vērsti pret personas brīvībām jeb citiem vārdiem – piespiedu mehānisms pamatā ir saistīts ar personas brīvības un privātās dzīves ierobežošanu. Vērts ir pieminēt drošības līdzekli – drošības naudu –, kas vērsts pret īpašumu, tas ir, naudas līdzekļiem, bet būtiska atšķirība ir tāda, ka šis drošības līdzeklis ir atkarīgs no aizdomās turētā gribas, proti, no naudas līdzekļu iemaksas tam paredzētā kontā no aizdomās turētā vai citas personas naudas līdzekļiem. Pēc autora uzskatiem, būtiskāka atšķirība starp mantas arestu un procesuālo piespiedu līdzekli ir apstākļi, ka mantas aresta uzlikšanas brīdī personai nepastāv konkrēts pienākums, kuru mantas arests nodrošinātu, mantas arests pats par sevi neuzliek nekādu pienākumu personai, kuras manta aresta rezultātā tiek aizskarta. Savukārt, procesuāla piespiedu līdzekļa piemērošana rada pienākumu personai jebkurā gadījumā, ja tas tiek piemērots. Mantas aresta gadījumā procesuāls pienākums personai rodas tikai tad, ja arestētā manta ir nodota personai glabāšanā saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 365.pantu. Autors secina, ka procesuāliem piespiedu līdzekļiem ir raksturīgs, ka tie uzliek noteiktu pienākumu personai vai arī tie ir līdzekļi personas piespiedu ietekmēšanu par pienākumu neizpildīšanu pienācīgā kārtā. Savukārt mantas aresta pamatos nav procesuāla pienākuma, kura izpildi tas nodrošina un mantas arests ar pienākumu uzlikšanu personai raksturojas tikai īpašā gadījumā.

Apkopojot iepriekš minēto, iespējams izveidot uzskatāmu tabulu par procesuāliem piespiedu līdzekļiem un mantas arestu.

1.1. tabula

Mantas aresta un procesuālo piespiedu līdzekļu atšķirību uzskaitījums

Mantas arests	Procesuālie piespiedu līdzekļi
Nodrošināt: 1) mantisko jautājumu risinājumu; 2) iespējamā kriminālsoda piespiedu izpildi.	1) novērst personas pretdarbību; 2) piespiest izpildīt procesuālos pienākumus pienācīgā kārtā
Preventīvs	Preventīvi un tādi, kas nodrošina procesuālo pienākumu piespiedu izpildi
Vērsts vienmēr pret īpašumtiesībām	Vērsts pret personas brīvību un privāto dzīvi

²³ Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 204.lpp. Skatīt arī: Vārdnīca tēzauris. Pieejams: <http://tezauris.lv/#/sv/piespie%C5%A1ana> [aplūkots 04.05.2016.]

Procesuāls pienākums pastāv tikai gadījumā, kad personai uzdota mantas glabāšana	Piemēro, ja nav ievērots procesuāls pienākums vai arī ar tā piemērošanu rodas noteikti procesuālie pienākumi.
Personu procesuālo pienākumu izpilde tiek nodrošināta ar kriminālatbildību (Krimināllikuma ²⁴ 308.pants)	Procesuāls piespiedu līdzeklis pats par sevi ir procesuālo pienākuma izpildes nodrošinājums

Tātad, kas tad īsti ir mantas arests pēc savas juridiskās dabas. Ņemot vērā, ka mantas arestam ir būtiskas īpatnības, tad to nevar pieskaitīt arī pie procesuāliem piespiedu līdzekļiem. Nepieciešams pievērsties pie citām procesuālām tiesību nozarēm, kas palīdzēs noskaidrot mantas aresta piederību. Civilprocesa likuma²⁵ 19.nodaļā ir paredzēts prasības nodrošinājums, kas pēc savas būtības un mērķiem ir radniecīgs mantas arestam. Bez šaubām mantas arests pēc savas piemērošanas un satura ir plašāks nekā civilprocesuālā prasības nodrošināšana. Prasības nodrošinājumu piemēro, ja sprieduma izpilde varētu kļūt neiespējama vai apgrūtināta. Mantas aresta mērķi ir līdzīgi – iespējamā kriminālsoda izpildes vai kaitējuma atlīdzināšanas nodrošināšana. Prasības nodrošināšana Civilprocesa likumā pastāv kā atsevišķa nodaļa un nav saistīta ne ar kādiem citiem procesuāliem līdzekļiem no likuma sistēmas skatupunkta. Autors uzskata, ka mantas arests būtu līdzvērtīgi jāuzskata par patstāvīgu līdzekli jeb nodrošinājuma līdzekli, jo tas pastāv atsevišķi no procesuāliem piespiedu līdzekļiem. Tāpēc tas pamatoti atrodas Kriminālprocesa likuma sestajā sadaļā, nevis pie procesuāliem piespiedu līdzekļiem.

Mantas arestam savdabīgi līdzīgs institūts pastāv Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma²⁶ 5.nodaļā. Kontroles dienestam saskaņā ar 32.¹ pantu ir tiesības izdot saistošu rīkojumu par līdzekļu iesaldēšanu, ja pastāv aizdomas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma finansēšanu vai to mēģinājumu. Šis rīkojums paredzēts, lai novērstu vai pārtrauktu minētos noziedzīgos nodarījumus un tas ir sava veida “kvazī” mantas arests ar šauru piemērošanas jomu un termiņu. Šī likuma izpratnē jēdzienā līdzekļi, kurus var iesaldēt praktiski tiek ietverts viss, kas var kalpot par civiltiesiskās apgrozības priekšmetu un ne tikai (sk. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma pirmā panta 1.punktu).

²⁴ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 04.05.2016.]

²⁵ Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 3.novembris, Nr.326/330. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 04.05.2016.]

²⁶ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.jūlijs, Nr.116. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 05.06.2016.]

Pēc rīkojuma izdošanas jau kriminālprocesa ietvaros lemj par iesaldēto līdzekļu arestēšanu saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 28.nodaļu.

1.3. Arests kā pamattiesību ierobežojums

Jebkurš mantas arests nenovēršami rada kaitējumu personai, kuru skar šis mantas arests; valsts pienākums ir nepieļaut, ka nodarītais kaitējums pārsniedz nenovēršamo kaitējumu²⁷. Tāpēc būtiski ir noskaidrot mantas aresta ietekmi kā pamattiesību ierobežojuma. Mantis arests ir tiesību ierobežojums, kas attiecas uz īpašumtiesībām. LR Satversmes²⁸ 105.pants paredz pamattiesību – tiesības uz īpašumu –, kā arī šo tiesību iespējamību ierobežot un īpašuma piespiedu atsavināšanu. Satversmes 105.pantā iekļautajā jēdzienā īpašums bez šaubām ietilpst manta, kura var tikt pakļauta arestam. Šāds secinājums izriet no tā, ka īpašums konstitūcijas izpratnē ir ne tikai nekustamas un kustamas lietas, bet arī citas tiesības un nemateriāli labumi ar ekonomisku vērtību²⁹. Pēc savas būtības mantas aresta rezultātā netiek atsavināta manta, jo īpašumtiesības aresta rezultātā nemainās, bet tiek ierobežotas tiesības rīkoties ar savu mantu jeb īpašumu. Šādu īpašumtiesību ierobežošanu pieļauj Satversmes 105.panta trešais teikums, kas nosaka, ka īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Kā arī daļēji mantas aresta institūta pamatā ir 105.panta otrais teikums, kas paredz, ka īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Pilnvērtīgai mantas aresta uzlikšanas ietekmes noskaidrošanai uz personas pamattiesībām nav mazsvarīgi aplūkot arī starptautiskās tiesību normas un tās praksi. Noskaidrojot Satversmē ietverto cilvēktiesību normu saturu jāņem vērā interpretācija, kas tiek lietota attiecīgo starptautisko cilvēktiesību normu piemērošanas praksē³⁰.

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas³¹ Pirmā protokola 1.pants regulē jautājumu par tiesībām uz īpašumu. Šis pants satur trīs noteikumus:

- 1) tiesības netraucēti izmantot īpašumu;
- 2) īpašuma patvaļīgas atņemšanas aizliegumu;

²⁷ Skatīt - Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994.gada 22.februāra spriedums lietā: 12954/87 Raimondo v. Italy, para. 33. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-57870> [aplūkots 19.03.2017.]

²⁸ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 07.05.2016.]

²⁹ Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Latvijas Vēstnesis, 2011., 466.lpp.

³⁰ Par likuma “Par nodokļiem un nodevām” 16.panta 10.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.un 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 19.jūnija spriedums lietā Nr.2010-02-01, secinājuma daļas 5.1.punkts. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/> [aplūkots 07.05.2016.]

³¹ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Eiropas Padome. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf [aplūkots 07.05.2016.]

3) valsts tiesības kontrolēt īpašuma izmantošanu³².

Acīmredzami, ka mantas arests skar pirmo noteikumu jeb traucē personai izmantot īpašumu, bet tajā pašā laikā mantas aresta uzlikšana tiek uzskatīta par īpašuma kontroli jeb trešā noteikuma izpaušmi³³, jo mantas arests ir laicīgs un īpašumtiesības netiek atsavinātas. Pirmā protokola 1.pants piešķir dalībvalstīm plašu rīcības brīvību noteikt kārtību kā tiek kontrolēts īpašums³⁴.

Mantas aresta samērīgums, protams, vērtējams katrā individuālajā kriminālprocesā, izvērtējot visus apstākļus, tai skaitā, nepieciešamību, aresta saturu. Tomēr, vērtējot mantas arestu normatīvo regulējumu abstrakti var izdalīt atsevišķus novērojumus par regulējuma dabu. Lai secinātu, ka personas tiesības netraucēti izmantot īpašumu tiek ierobežotas pamatoti, jākonstatē vairāki kumulatīvi priekšnoteikumi³⁵:

- ierobežojums noteikts ar likumu;
- tas ir sabiedrības interesēs;
- notur līdzsvaru starp indivīda un sabiedrības interesēm (samērīgums).

Nav šaubu, ka mantas aresta uzlikšana ir reglamentēta Kriminālprocesa likumā, kas ir pienācīgā kārtā pieņemts un izsludināts normatīvais akts. Kaut gan vērtējot, vai ierobežojums noteikts ar likumu jāpievērš uzmanība cik saprotams ir šis likums. Likumam jābūt tādām, kura piemērošanu pie konkrētiem apstākļiem persona varētu paredzēt³⁶. Sava veida problēmas ar mantas aresta institūta regulējuma interpretāciju varētu izraisīt Kriminālprocesa likuma 361.panta pirmās daļas pēdējais teikums, kas paredz aresta uzlikšanu, tostarp arī, ar kriminālprocesu saistītai mantai, kas atrodas pie citām personām. Nav skaidrs, kas tiek izprasts ar “kriminālprocesu saistītu mantu”.

³² Carss-Frisk M. The right to property. A guide to the implementation of Article 1 of Protocol No.1 to the European Convention on Human Rights. Human Rights Handbooks, No.4. Council of Europe. 2001. p.7. Pieejams: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007ff4a> [aplūkots 07.05.2016.] Skatīt arī: Par likuma “Par nodokļiem un nodevām” 16.panta 10.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.un 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 19.jūnija spriedums lietā Nr.2010-02-01, secinājuma daļas 5.1.punkts. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/> [aplūkots 07.05.2016.]

³³ Par Krimināllikuma 320.panta (2002.gada 25.aprīļa likuma redakcijā) otrās daļas vārdu “konfiscējot mantu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 6.janvāra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2010-31-01, secinājuma daļas 8.3.punkts. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/> [aplūkots 07.05.2016.]

³⁴ Merrills J.G. Robertson A.H. Human rights in Europe: a study of the European Convention on Human Rights. Manchester University Press, 2001, p.239.

³⁵ Grgič A., Mataga Z., Longar M., Vilfan A. The right to property under the European Convention on Human Rights. A guide to the implementation of the European Convention on Human Rights and its protocols. Human Rights Handbooks, No.10.: Council of Europe, 2007, p.12. Pieejams: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007ff55> [aplūkots 07.05.2016.]

³⁶ Ibid. p.13.

Literatūrā tiek piedāvāts risinājums, ka tas visticamāk ir noziedzīgi iegūtas mantas “aizvietotājs”³⁷. Šādai interpretācijai var piekrist ņemot vērā, ka 361.panta pirmās daļas pēdējā teikumā tiek runāts tikai par noziedzīgi iegūtu mantu un ar kriminālprocesu saistītu mantu, tāpēc gramatiskās iztulkošanas šāds secinājums ir pamatots.

Sabiedrības interese interpretējama kopskatā ar Satversmes 116.pantu. Satversmes 116.pants nosaka leģitīmos mērķus, kuru vārdā var ierobežot personas pamattiesības, un tie ir citu cilvēku tiesību, sabiedrības drošības, demokrātiskās valsts iekārtas, labklājības un tikumības aizsardzība. Šiem leģitīmiem mērķiem ir pretstatāms 105.pantā paredzētās pamattiesības. Kaut arī 116.pantā *expressis verbis* nav minēts, ka tas attiecas uz 105.pantu, tomēr jāņem vērā, ka 105.pantā noteikts, ka tiesības uz īpašumu var ierobežot un visa Satversmes 8.nodaļa ir jāvērtē sistēmiski³⁸. Mantas aresta kontekstā tiek ierobežotas personas tiesības uz īpašumu, lai nodrošinātu citas personas tiesības uz īpašumu. Šeit raksturīgs piemērs ir krāpšanas gadījumā personas īpašums iegūts ar viltu. Kriminālprocesa ietvaros tiek uzlikts mantas arests šādam īpašumam un no juridiskās konstrukcijas izriet, ka personas īpašumtiesības (tās personas, kuras rīcība ir ar viltu iegūtais īpašums) tiek ierobežotas pirms tiek konstatēta tās vaina vai tas, ka manta atzīta par noziedzīgi iegūtu. Šāda konstrukcija pieļaujama tikai tā iemesla, ka mantas arests ir laicīgs un tas nemaina mantas īpašnieku.

Mantas arests vērsti uz to, lai taisnīgi noregulētu krimināltiesiskās attiecības, kas savukārt kalpo iepriekšminēto leģitīmo mērķu sasniegšanai. Mantas arests ir līdzeklis, kas būtiski ierobežo personas tiesības un ar Kriminālprocesa likumu noteikts pietiekami plašs jautājumu loks kurā var tikt piemērots mantas arests. Kopumā visi ar likumu noteiktie mērķi ir pamatoti un no normatīvā regulējuma skatpunkta nav nesamērīgi. Samērīgumu nodrošina, izvērtējot vai izvēlētie līdzekļi ir piemēroti mērķa sasniegšanai, vai pastāv mazāk ierobežojošs līdzeklis un vai labums sabiedrībai ir lielāks par uzliktiem ierobežojumiem indivīdam. Kā jau iepriekš konstatēts mantas arests ir laicīgs, tā termiņš ir nosakāms saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 389.pantu pirmstiesas kriminālprocesā, bet tiesā savukārt līdz galīgām nolēmumam. Tiesas procesā mantas aresta termiņš ir viss nenoteiktākais, jo atšķirībā no pirmstiesas procesa, kur termiņš noteikts līdz mēnešiem, tiesas procesā tas ir atkarīgs no daudziem apstākļiem. Tas ir atkarīgs no kriminālprocesa sarežģītības, procesa dalībnieku daudzuma un to ierašanos uz tiesas procesu un citiem apstākļiem. No publiski

³⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010. 186.lpp.

³⁸ Par “Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumu” 59.1.6., 66. un 68.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 95. un 111.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 22.oktobra spriedums lietā Nr.2002-04-03, secinājuma daļas 2.punkts. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/> [aplūkots 13.05.2016.]

pieejamās statistikas par krimināllietu izskatīšanas ilgumu pirmās instances tiesās par 2015.gadu³⁹ var secināt, ka gandrīz 90 procentu krimināllietu tiek pabeigtas termiņā līdz 12 mēnešiem. Autors uzskata, ka vienīgais robežstabs pēc kura var konstatēt vai mantas aresta termiņš ir samērīgs tiesas procesā ir Kriminālprocesa likuma 14.pants. Šajā sakarā Eiropas Cilvēktiesību tiesa izskatot pieteikumus par Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.panta pārkāpumiem uzmanību pievērs mantas aresta samērīgumam kopsakarā ar kriminālprocesa ilgumu, proti, vai kriminālprocess pats par sevi ir veikts saprātīgā termiņā⁴⁰. Tas ir, ievērojot personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, bez neattaisnotas novilcināšanās. Tāpat, mantas arests pēc savas būtības neatsvina īpašumtiesības, bet tikai ierobežo tā valdīšanu. Un valdīšanas ierobežošana atkarīga no mantas veida un aresta satura. Tāpēc mantas arests var būt tāds, kas izņem mantu no personas faktiskā valdījuma, liedzot to izmantot, bet var būt arī tāds, kas netraucē to lietot un pat pieļauj gūt no arestētās mantas augļus (piemēram, nekustamā īpašuma izīrēšana). Tajā pašā laikā Kriminālprocesa likums nenosaka, ka mantas arests uzliekams obligāti jebkurā gadījumā, kad saskatāms tā piemērošanas mērķis. Attiecībā uz labumu sabiedrībai pretstatā ierobežojumiem indivīdam – autors uzskata, ka labums mantas aresta uzlikšanas gadījumā ir tikai potenciāls, jo ar lēmumu par mantas aresta uzlikšanu netiek noteikta galīgā rīcība ar mantu. No šāda skatupunkta svarīgākais ir pirms šķietamā pārliecība par galīgo rīcību ar arestējamo mantu.

³⁹ Statistikas pārskats par krimināllietu izskatīšanas ilgumu pirmajā instancē par 2015.gadu. Tiesu informatīvā sistēma. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/> [aplūkots 14.05.2016.]

⁴⁰ Skatīt - Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 22.janvāra spriedums lietā: 18274/04 Borzhonov v. Russia, para. 61. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90804> [aplūkots 19.03.2017.]

2. ARESTA UZLIKŠANAS MANTAI PIEMĒROŠANAS PROCESUĀLĀ KĀRTĪBA

2.1. Mantas aresta uzlikšanas pamats un mantas piederības priekšnoteikums

Šajā nodaļā tiks apskatīti visi procesuālie elementi, kuriem jāpastāv un jābūt konstatētiem, lai varētu piemērot mantas aresta institūtu, noteiktu tā saturu un arestējamo mantu. Kā arī nodaļā tiks aplūkots regulējums, kas saistīts ar lēmumu par mantas aresta uzlikšanu, arestētās mantas saturu, realizāciju, sūdzībām un trešo personu tiesībām. Iepriekšējā nodaļā tika izanalizēti mantas aresta mērķi, kas tomēr pats par sevi nedod pilnvērtīgu priekšstatu par mantas aresta uzlikšanas nepieciešamību un tā pamatojumu. Mantas aresta pamats ir konstatēto faktisko apstākļu kopums, kas norāda uz iespējamību, ka bez mantas aresta uzlikšanas nevar sasniegt kriminālprocesa mērķi, un konkrēti nodrošināt mērķus, kas izriet no Kriminālprocesa likuma 361.panta. Ņemot vērā, ka mantas arests pēc būtības nodrošina mantas nemainīgumu, tad arī pamats tā piemērošanai ir šāds – iespējamā mantas slēpšana, bojāšana, iznīcināšana un atsavināšana, tas ir, jebkura darbība, kas ietekmē personas īpašumā esošās mantas daudzumu, vērtību un kvalitāti. Iepriekš minētās darbības var apgrūtināt vai padarīt neiespējamu galīgā nolēmuma izpildi attiecībā uz mantu.

Kriminālprocesa likuma 28.nodaļa neregulē jautājumu par mantas aresta uzlikšanas pamatu. Literatūrā ir diskusija par to vai pastāvot likumā noteiktiem apstākļiem un mērķiem ir imperatīvi piemērojams mantas arests vai arī pastāv rīcības brīvība procesa virzītājam⁴¹. Autors uzskata, ka procesa virzītājam nepastāv rīcības brīvības uzlikt mantas arestu, bet tam ir jākonstatē likumā noteiktie apstākļi. Mantas aresta uzlikšanas pamats ir būtisks mantas aresta institūta piemērošanas nosacījums. Konstatējot pamatu mantas aresta uzlikšanai, kā arī citus Kriminālprocesa likumā paredzētos juridiski nozīmīgos faktus, procesa virzītājam obligāti jāuzliet mantas arests. Procesā virzītājam nav rīcības brīvības spriest par mantas aresta uzlikšanu, ja pastāv iepriekš minētie nosacījumi. Pretēja rīcība neatbilst kriminālprocesa mērķim. Jāpiemin, ka autoraprāt vienā gadījumā mantas arests uzliedams vienmēr, tas ir, pamats aresta uzlikšanai pastāv vienmēr. Šāds gadījums pastāv, ja kriminālprocesā ir ziņas par noziedzīgi iegūtu mantu un tā nav izņemta izmeklēšanas darbību gaitā. Kriminālprocesa likuma 361.panta pirmajā daļā ir regulēts dispozitīvi, nosakot, ka “var” uzlikt arestu noziedzīgi iegūtai mantai. Ja vien šāda manta neatrodas likumīgā valdītāja rīcībā arests mantai uzliedams. Tāda atziņa izriet no tā, ka nav pieļaujams, ka šāda manta

⁴¹ Lapina J. Mantas aresta pamats un apjoma noteikšanas kritēriji. 2011. 1.novembris, Nr. 44 (691). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/238547-bmantas-aresta-pamats-un-apjoma-noteikšanas-kriterijib/> [aplūkots 05.04.2017.]

atrodas brīvā apgrozījumā un jo vairāk tā apgrozās, jo vairāk tās piespiedu izņemšana, no apgrozības par labu valstij vai tās likumīgajam valdītājam, kaitēs civiltiesiskai stabilitātei. Autoraprāt dispozitīvs regulējums attiecībā uz mantas arestu noziedzīgi iegūtai mantai ir apzināti noteikts. Šo normu jāskata kopsakarā ar Kriminālprocesa likuma 356.pantu – ja noziedzīgi iegūta manta izņemta izmeklēšanas darbības laikā, tad nav nepieciešams to arestēt, jo ar izņemšanu jau ir noteikti ierobežojumi personai rīkoties ar šo mantu un pat iespējams nodota glabāšanā pie procesa virzītāja vai citai ar personai. Ņemot vērā iepriekš minēto nav lietderīgi likt mantas arestu, jo attiecībā uz mantu piemērota izņemšana, kas faktiski sasniedz to pašu rezultātu.

Attiecībā uz mantas aresta uzlikšanas pamatu rodas jautājums kā tas konstatējams kriminālprocesa ietvaros. Mantas aresta pamatā nevar būt vienīgi ticami pierādījumi, jo lielākoties nevar pierādīt darbības, kas vēl nav izdarītas⁴². Autors piekrīt šim viedoklim un piebilstams ir tas, ka procesa virzītāja izvirzītajam pamatam jābalstās uz objektīviem apstākļiem. Apstākļiem, kas dod pamatu uzskatīt, ka persona iespējams veiks darbības, kas apdraud mantisko jautājumu risinājumu vai kriminālsoda piespiedu izpildi jāizriet no lietas materiāliem. Pieeja mantas aresta uzlikšanas pamata izvērtēšanai var būt līdzīga drošības līdzekļa piemērošanas pamata izvērtēšanai. Drošības līdzekļa izraudzīšanās pamatā ir jāvērtē personas risks un tā lielums, kas traucēs kriminālprocesa norisi, izvairīsies no tā vai to, ka izdarīs jaunus noziedzīgus nodarījumus, kā arī jāvērtē kompleksi fakti, kas attiecas uz personu un tā uzvedību⁴³. Līdzība izriet no tā, ka mantas aresta gadījumā jāvērtē risks, kas attiecas uz mantas slēpšanu, bojāšanu, iznīcināšanu un atsavināšanu; riska vērtēšana ir raksturīga jebkuram līdzeklim, kurš pēc savas būtības ir preventīvs. Fakti, kas jāizvērtē pamatojot mantas aresta uzlikšanu, atšķiras atkarībā no aresta mērķa. Fakti, kas jāņem vērā: 1) to personu raksturojums, kuru manta pakļaujama arestam; 2) noziedzīgā nodarījuma raksturs; 3) ziņas par personu iespējamo rīcību ar mantu. Attiecībā uz noziedzīgu iegūtu mantu, kas nav izņemta izmeklēšanas darbību laikā vai arī neatrodas likumīgā valdītāja rīcībā, - apstākļi, ka manta noziedzīgi iegūta pats par sevi rada nepieciešamību tai uzlikt arestu.

Papildus mantas aresta uzlikšanas pamatam ir jākonstatē mantas piederība noteiktām personām. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 361.pantu mantas piederība jāvērtē kopsakarā ar aresta uzlikšanas mērķi. No normatīvā regulējuma izriet, ka pamata nozīme ir personas statusam kriminālprocesā vai personas noteikta saikne ar kriminālprocesā iesaistīto personu. Šī priekšnoteikuma saturs atkarīgs no mērķa kādam mantas nemainība tiek nodrošināta:

⁴² Turpat.

⁴³ Judins A. Ar brīvības atņemšanu nesaisītie līdzekļi. SIA "Nordik", 2008, 18.lpp. Pieejams: http://providus.lv/upload_file/Publikacijas/Kriminalt/Judins_Brivibas%20atnems.pdf [aplūkots 01.06.2016.]

- Noziedzīgi iegūtā manta: mantas arests piemērojams visplašākajam personu lokam, kurām var piederēt šāda manta. Mantas arests noziedzīgi iegūtas mantas nodrošināšanas gadījumā nav nozīmes, kam pieder noziedzīgi iegūta manta. Svarīgākais, ka procesuāli fiksētas ziņas par to, ka manta ir vai var būt noziedzīgi iegūta. Pie šīs kategorijas jāpieskaita arī cita ar noziedzīgu nodarījumu saistītu mantu.
- Risinot mantiskos jautājumus: mantas arests piemērojams: 1) aizturētā, aizdomās turētā, apsūdzētā mantai; 2) mantai, kas 1. punktā minētām personām pienākas no citām personām; 3) to personu mantai, kas materiāli atbildīgas par aizdomās turētā vai apsūdzētā rīcību; 4) juridiskās personas mantai procesā par piespiedu līdzekļa piemērošanu; 5) personas mantai pret kuru uzsākts process par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa noteikšanu. Nav skaidrs kādai jābūt rīcībai ar arestētu mantu, ja aizturētās personas mantai uzlikts arests sakarā ar mantisko jautājumu risināšanas nodrošināšanu, bet pēc atbrīvošanas tā iegūst personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess statusu. Autoraprāt, Kriminālprocesa likuma normas tulkojamas tā, ka aizturētā mantai uzlikto arestu atceļ, ja līdz aizturēšanas termiņa beigām aizturētais netiek atzīts par aizdomās turēto. Pretējā gadījumā likumdevējs paredzētu iespēju uzlikt arestu personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, mantai. Atšķirībā no pārējiem kriminālprocesuāliem statusiem aizturēta statuss ir strikti noteikta termiņa un daudz īsāks salīdzinājumā ar citiem statusiem. Tāpat nav skaidrs kāpēc likumdevējs neiekļāva noteikumu, ka mantas arestu var uzlikt personu mantai, kuras materiāli atbildīgas par aizturēto personu. Šeit gan jāpievērš uzmanība jautājumam ar ko tad saprot personu, kura materiāli atbildīga par aizdomās turēto vai apsūdzēto. Literatūrā tiek minētas divas grupas – nepilngadīgā vecāki un juridiskās personas kompensācijas izmaksas gadījumos (piemēram, apdrošinātāji)⁴⁴. Vienīgais izskaidrojums šādam regulējumam ir apstākļi, ka likumdevējs vēlējās padarīt šādu arestu “drošāku”. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 59.panta otrās daļas 3.punktu turēt aizdomās var personu, kura visticamāk izdarījusi izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu. Tātad normatīvais regulējums paredz, ka pieņemumam pret personu jābūt ar tādu pierādījumu pakāpi, kas attaisno vēršanos pret citas personas mantu.
- Mantas konfiskācija: mantas arestu var uzlikt to pašu personu mantai, kurām to var uzlikt mantisko jautājumu risinājuma nodrošināšanā, izņemot personas pret kuru uzsākts process par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa noteikšanu, mantai.

⁴⁴ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K.. Kriminālprocess. Raksti. 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010. 185.lpp.

- Naudas piedziņa un likvidācija: tikai juridiskās personas mantai procesā par piespiedu līdzekļa piemērošanu juridiskai personai.
- Konfiscējamā noziedzīgā nodarījuma rīka vērtības piedziņa, ja rīks pieder citai personai: autoraprāt šim gadījumam analogiski piemērojams regulējums par mantisko jautājumu risinājuma nodrošināšanu.

Pastāvot mantas aresta uzlikšanas pamatam, konstatējot konkrētas mantas piederību noteiktām personām, atkarībā no mantas aresta uzlikšanas mērķa, procesa virzītājs uzliek mantai arestu. Mantas piederības priekšnoteikums ir būtisks nosacījums pie jautājuma izlemšanas par aresta uzlikšanu mantai. Proti, procesa virzītājam jānorāda kādas personas mantai tiek uzlikts arests, kāda ir šīs personas saistība ar kriminālprocesā iesaistītām personām vai mantu. Ja arests tiek uzlikts tādas personas mantai, kura nav paredzēta kriminālprocesuālās normās par mantas arestu un amatpersonu sastādītos procesuālos dokumentos nav paskaidrots kā konkrēts statuss attiecas uz minēto personu (ja tas neizriet no normas gramatiskā tulkojuma), tad tas ir Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 1.pirmā protokola 1.panta pārkāpums⁴⁵.

2.2. Lēmums par aresta uzlikšanu mantai

Pievēršoties regulējumam par lēmuma par mantas aresta uzlikšanu pirmām kārtām uzmanībā pievēršama Kriminālprocesa likuma 361.panta trešajai daļai. Šī panta trešajā daļā noteikts, ka pirmstiesas procesā arestu mantai uzliek ar procesa virzītāja lēmumu, kuru apstiprinājis izmeklēšanas tiesnesis, bet iztiesāšanas laikā lēmumu pieņem tiesa. Minētajā normā uzreiz saskatāma acīmredzama atšķirība no procesuālās kārtības, kas raksturīgas izmeklēšanas darbībām vai procesuāliem piespiedu līdzekļiem, kurām nepieciešama izmeklēšanas tiesneša piekrišana, lai darbību varētu veikt vai līdzekli piemērot. Par izmeklēšanas darbību – kratīšanu – saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 180.pantu, vai drošības līdzekli – apcietinājumu – saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 271.pantu, lēmumu pieņem izmeklēšanas tiesnesis pirmstiesas kriminālprocesā, pamatojoties uz procesa virzītāja ierosinājumu un tam pievienotiem materiāliem. Savukārt mantas aresta gadījuma pirmstiesas kriminālprocesā lēmumu pieņem procesa virzītājs, saņemot izmeklēšanas tiesneša akceptu. Sākotnēji var šķist, ka mantas arestam lēmuma pieņemšanas kārtība ir vienkāršota, bet prakse norāda uz pretējo.

Kriminālprocesa likuma 20.nodaļa nosaka, kas ir ierosinājums un to izskatīšanas kārtību. Ierosinājums ir tāds procesuāls dokuments ar kuru procesa virzītājs izsaka lūgumu kompetentai

⁴⁵ Skatīt - Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 6.decembra spriedums lietā: 45875/06 Rafiq Aliyev v. Azerbaijan, para. 122.-128. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107712> [aplūkots 27.03.2017.]

amatpersonai pieņemt noteiktu lēmumu. Tas nozīmē, lai izmeklēšanas tiesnesis apstiprinātu procesa virzītāja pieņemtu lēmumu par mantas aresta uzlikšanu kriminālprocesā procesa virzītājam ir jāstāda ierosinājums par lēmuma par mantas aresta uzlikšanu apstiprināšanu. Tas nozīmē procesa virzītājam tiek radīts papildu slogs, jo procesa virzītājam ir jāstāda lēmums par mantas aresta uzlikšanu un ierosinājums izmeklēšanas tiesnesim. Šajā gadījumā gan būtiskāks ir apstāklis, kā izpaužas izmeklēšanas tiesneša apstiprinājums. Praksē tā ir izmeklēšanas tiesneša rezolūcija uz procesa virzītāja sastādīta lēmuma, kurā iekļauts vārds “APSTIPRINU”, amatpersonas, kas apstiprināja lēmumu amats, uzvārds, paraksts un parakstīšanas datums. Tas nozīmē, ka pēc būtības izmeklēšanas tiesnesis nesniedz savu motivāciju vai pamatojumu tam, kāpēc lēmums par aresta uzlikšanu mantai ir apstiprināms. Izmeklēšanas tiesnesis vai nu piekrīt procesa virzītāja izteiktajai motivācijai lēmumā un ierosinājumā, vai arī nepiekrīt.

Šāda situācija praktiski rada pretrunas ar citām Kriminālprocesa likuma normām. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 318.panta trešo daļu, ja izmeklēšanas tiesnesis pieņem lēmumu savas kompetences ietvaros, tad tam jābūt motivētam. Nevar uzskatīt, ka mantas aresta regulējums ir speciāls, bet 318.pants ir vispārējs šajā gadījumā. Pienākums pamatot nolēmumu izriet no personas tiesībām efektīvi veikt savu aizskarto tiesību aizsardzību. Pie esošā regulējuma tiek kavēta procesuālo pilnvaru līdzvērtības principa īstenošana, kas paredzēta Kriminālprocesa likuma 18.pantā. Saskaņā ar šo principu kriminālprocesā iesaistītām personām tiesības un pienākumi ir tādi, kas nodrošina normatīvos aktos noteikto uzdevumu un tiesību līdzvērtīgu īstenošanu. Personai, kuru skar lēmums par aresta uzlikšanu mantai ir ierobežotas iespējas pārsūdzēt šo lēmumu, jo nav zināma izmeklēšanas tiesneša motivācija apstiprināt šādu lēmumu, izņemot to, ko norādīja procesa virzītājs savā lēmumā. Papildus šo tiesību un pienākumu līdzsvars ir izjaukts ar to, ka procesa virzītājam tiek uzlikts par pienākumu pieņemt un motivēt lēmumu, kas būtiski skar personas konstitucionālās tiesības uz īpašumu. Šāda lēmuma pieņemšana ir ārpus procesa virzītāja kompetences. Izmeklēšanas darbības kratīšanas veikšanai nepieciešams izmeklēšanas tiesneša lēmums, kas ir pamatots ar paša tiesneša izvēlētiem argumentiem. Autors uzskata, ka nav pamata mantas aresta regulējumā noteikt atšķirīgu kārtību, jo tas rada nepamatoti nelīdzvērtīgu regulējumu. Autors uzskata, ka lēmums par mantas aresta uzlikšanai jāpamato tai amatpersonai, kura faktiski pieņem galējo lēmumu, tas ir izmeklēšanas tiesnesim bez kā apstiprinājuma nav iespējams faktiski uzlikt mantai arestu. Jāņem vērā tas apstāklis, ka lēmumi par mantas arestu tiek īsi sastādīti, norādot bieži vien tikai arestējamo mantu un mērķi kādam nepieciešams to arestēt.

Proti, iztrūkst motivācija kāpēc nepieciešams mantas arests, bet vien tikai norādīts ka tas ir nepieciešams.

Izmeklēšanas tiesneša apstiprinājums nesatur nepieciešamo pamatojumu un piekrišana procesa virzītāja argumentiem ierosinājumā vai lēmumā par aresta uzlikšanu mantai nevar pilnvērtīgi aizstāt un rast uzticību tam, ka amatpersona, kurai uzdots kontrolēt cilvēktiesību ievērošanu kriminālprocesā ir izvērtējusi mantas aresta pamatotību. Tiesas un tai skaitā izmeklēšanas tiesnešu eksistēšana balstās uz sabiedrības uzticību šiem veidojumiem. Viens no veidiem kā veicināt sabiedrības uzticību ir tiesneša pieņemto lēmumu pamatošana ar skaidriem un pārliecinošiem argumentiem⁴⁶.

Lai īstenotu to, ka mantas aresta regulējums nepārkāpj procesuālo funkciju nodalīšanu, ir nepieciešams pieņemt tādu regulējumu, kas grozītu spēkā esošo regulējumu. Jaunajā regulējumā jāparedz, ka tiek grozīta Kriminālprocesa likuma 361.panta trešā daļa. Minētā panta daļā jāizsaka šādā redakcijā: *“Pirmstiesas procesā arestu mantai uzliek ar izmeklēšanas tiesneša lēmumu, pamatojoties uz procesa virzītāja ierosinājumu un tam pievienotajiem materiāliem, bet iztiesāšanas laikā lēmumu pieņem tiesa.”*. Pēc būtības tiek pielīdzināta procesuālā kārtība ar citām darbībām, kur nepieciešama cilvēktiesību ievērošanu kontrolējošas amatpersonas (izmeklēšanas tiesneša) lēmums. Papildus ir attiecīgi jāredīgē normas, kas attiecas uz lēmuma par mantas aresta uzlikšanu pieņemšanu un vēlāku pēc kontroli, ja lēmums pieņemts neatliekamības gadījumā. Šobrīd spēkā esošā redakcija 361.panta ceturrtā daļā paredz, ka izmeklēšanas tiesnesis apstiprina lēmumu par mantas aresta uzlikšanu vai arī to “neapstiprina”. Lai kriminālprocesuālā sistēma būtu pilnvērtīga tajā lietotai valodai jābūt atbilstošai, tai skaitā, arī terminiem, kas raksturo noteiktas amatpersonu darbības un lēmumus. Tāpēc autors uzskata, ka papildus jau iepriekš minētiem grozījumiem ir jāizsaka Kriminālprocesa likuma 361.panta ceturrtās daļas pēdējais teikums šādā redakcijā: *“Ja izmeklēšanas tiesnesis atzīst mantas arestu par prettiesisku, tad arests mantai jānoņem.”*.

Kriminālprocesa likuma 320.pants nosaka nolēmumu struktūru, tajā skaitā arī lēmuma par mantas aresta uzlikšanu. Kā jebkuram procesa virzītāja rakstveida lēmumam – tajā jābūt ievada, aprakstošai, motīvu un rezolūcijas daļai. Kā izriet no izmeklēšanas iestāžu darbību prakses, tad lēmumā par mantas aresta uzlikšanu norāda: 1) manta, kas pakļaujama kriminālprocesuālam arestam; 2) kādam mērķim paredzēta aresta uzlikšana. Savukārt reti sastopams, ka tiek noteikts

⁴⁶ Bārdiņš G. Dialoga metode un sabiedrības uzticība tiesai. 2007. 18.septembris, Nr. 38 (491). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/163260-bdialoga-metode-un-sabiedribas-uzticiba-tiesaib/> [aplūkots 05.04.2017.]

lēmumā aresta summas apmērs, ja tas ir zināms. Tomēr šo summu ne vienmēr var noteikt un ne vienmēr ir vajadzība, ņemot vērā mērķi kādam tiek nodrošināta mantas esamība. Piemēram, ja arestam tiek pakļauta iespējams noziedzīgā kārtā iegūtā manta, tad tā ir konfiscējama pilnā apmērā jebkurā gadījumā, ja manta tiek atzīti par noziedzīgi iegūtu.

Kriminālprocesa likuma 28.nodaļā nav noteikta lēmuma par aresta uzlikšanu mantai pārsūdzības kārtība. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 336.panta pirmo un trešo daļu lēmums par mantas aresta uzlikšanu ir pārsūdzams vispārējā kārtībā. Izanalizējot normatīvo regulējumu autors uzskata, ka mantas aresta atšķirīgais (no citām procesuālām darbībām, kurām nepieciešams izmeklēšanas tiesneša lēmums) regulējums atstāj vietu dažādai normu interpretācijai attiecībā uz lēmuma pārsūdzēšanas kārtību. Šo autora viedokli apstiprina arī praksē sastopamie gadījumi. Kriminālprocesa likuma 337.panta otrā daļa nosaka, kam nododama sūdzība izlemšanai. Ņemot vērā, ka lēmumu par mantas aresta uzlikšanu pieņem procesa virzītājs, bet apstiprina to izmeklēšanas tiesnesis pirmstiesas procesā, tad rodas jautājums, kā īsti lēmums tas ir. Var likties, ka lēmums par mantas aresta uzlikšanu ir divi lēmumi – procesa virzītāja lēmums un izmeklēšanas tiesneša lēmums, ja runa iet par pirmstiesas kriminālprocesu. Tātad, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 337.panta otro daļu 2.punktu sūdzība par izmeklētāja lēmumu nododams izlemšanai uzraugošajam prokuroram, bet atbilstoši 4.punktam sūdzība par izmeklēšanas tiesneša lēmumu nododama izlemšanai augstāka līmeņa tiesai. Pie šādas normu interpretācijas nav skaidrs, kas izskata sūdzību par lēmumu par mantas aresta uzlikšanu – uzraugošais prokurors vai augstāka līmeņa tiesa. Būtu absurdi rīkoties pēc tādas kārtības, ka sūdzība par lēmumu par mantas aresta uzlikšanu, kuru apstiprināja izmeklēšanas tiesnesis, nododama izskatīšanai uzraugošajam prokuroram. Izmeklēšanas tiesnesis un prokurors pieder pie tiesu varas⁴⁷, bet prokurora funkcijas, cita starpā, uzraudzībai un personu tiesību aizsardzībai, ir arī valsts apsūdzības uzturēšana. Kā arī no kriminālprocesuālās sistēmas izriet, ka tiesa un izmeklēšanas tiesnesis ir augstāki pēc “hierarhijas” par prokuroru kā tas izriet no tā, ka pie prokurora vēršas tikai neatliekamības gadījumos un tāpat gala vārds ir izmeklēšanas tiesnesim (kratīšana, speciālas izmeklēšanas darbības). Tāpēc acīmredzami, ka šāda kārtība nav pieļaujama. Bieži vien izmeklēšanas tiesneši pieprasa, norādīt lēmumā noteiktu pārsūdzības kārtību. Praksē ir sastopami gadījumi, kad lēmumā tiek norādīta šāda pārsūdzēšanas kārtība – procesa virzītāja, tas ir, izmeklētāja lēmums pārsūdzams uzraugošajam prokuroram, bet izmeklēšanas tiesneša lēmums, ar kuru tiek apstiprināts izmeklētāja

⁴⁷ Likums “Par tiesu varu”: LR likums. Ziņotājs, 1993. 14.janvāris, nr.1/2, 1.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/> [aplūkots 25.02.2017.] Prokuratūras likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 2.jūnijs, nr.65, 1.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/> [aplūkots 25.02.2017.]

lēmums par aresta uzlikšanu mantai, pārsūdzams augstāka līmeņa tiesai. Šāda prakse, autoraprāt, nav juridiski korekta, jo pie šādas kārtības pēc būtības vienu un to pašu jautājumu lemj dažādas amatpersonas. Un attiecīgi, ja uzraugošais prokurors un augstāka līmeņa tiesa lemj atšķirīgi, tad rodas jautājums par lēmuma par mantas aresta spēkā esību. Autors uzskata, ka šādā gadījumā nav nekādas nozīmes uzraugošā prokurora lēmumam, jo Kriminālprocesa likuma 361.panta trešā daļā ir noteikta lēmuma pieņemšanas procesuālā kārtība. Proti, lēmuma par aresta uzlikšanu mantai spēkā esība atkarīga no izmeklēšanas apstiprinājuma. Ja augstāka līmeņa tiesa nosaka, ka nebija pamata apstiprināt lēmumu, tad uzliktais mantas arests nav spēkā neatkarīgi no uzraugošā prokurora lēmuma. Savukārt, ja rodas situācija, ka uzraugošais prokurors nolemj atcelt lēmuma par mantas aresta uzlikšanu, pamatojoties uz to, ka sākotnēji nav bijis pamats to piemērot, bet augstāka līmeņa tiesa atstāj spēkā izmeklēšanas tiesneša apstiprinājumu, tad rodas pretrunas. No tā izriet, ka divas institūcijas, kas pieder tiesu varai izsaka pretēju viedokli par vienu un to pašu jautājumu, kas kaitē ne tikai tiesiskai noteiktībai, bet arī labai pārvaldībai. Autors uzskata, ka nav pieļaujams šāds kriminālprocesuālo normu tulkojums, jo Kriminālprocesa likumā ir strikti nodalītas katras amatpersonas kompetences jeb procesuālās funkcijas, nododot vienu vai otru jautājumu izlemšanai vienai amatpersonai konkrētā kriminālprocesa veikšanas laikā. Šāda prakse pārkāpj kriminālprocesuālo funkciju sadalījumu.

Visbiežāk sastopams, ka lēmumā norāda šādu pārsūdzības kārtību – lēmums pārsūdzams augstāka līmeņa tiesai atbilstoši Kriminālprocesa likuma 337.panta otrās daļas 4.punktam. Autors uzskata, lai nebūtu atšķirīgas interpretācijas normām iespējams iekļaut grozījumus Kriminālprocesa likuma 28.nodaļā. Proti, noteikt ka lēmumu par mantas aresta uzlikšanu pārsūdz augstāka līmeņa tiesai. Precīzas pārsūdzības kārtības noteikšana izslēgs iespēju dažādi interpretēt Kriminālprocesa likuma normas. Alternatīvs risinājums ir iekļaut jau iepriekš šajā nodaļā piedāvātos grozījumus, kas izmaina kārtību kā pieņem lēmumu par mantas aresta uzlikšanu, pielīdzinot kratīšanas un speciālo izmeklēšanas darbību pieņemšanas kārtībai. Šādā gadījumā pazudīs nepieciešamība paredzēt noteiktu pārsūdzības kārtību Kriminālprocesa likuma 28.nodaļā.

Vēl viens apstāklis, kas būtu ņemams vērā pie lēmuma par aresta uzlikšanu mantai ir arestam pakļautās mantas vērtības noteikšana saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 364.pantu. Kriminālprocesa likuma 364.panta pirmā daļa nosaka, ka mantu kurai tiek uzlikts arests novērtē pēc tās faktiskās vērtības. Izanalizējot prakses laikā iegūtos materiālus netika konstatēts, ka šādu informāciju iekļauj lēmumos. No minētās normas arī neizriet, ka obligāti arestam pakļautās mantas vērtība būtu nosakāma lēmumā. No likuma panta arī neizriet, kad to nosaka. Šobrīd LR Saeimā

izskatīšanā esošā likumprojekta⁴⁸ 17.pants nosaka 364.pantu jaunā redakcijā, kurā noteikts, ka arestam pakļautās mantas vērtību nosaka aresta uzlikšanas brīdī. Mantas vērtības noteikšanai ir nozīme samērīguma principa ievērošanā, proti, ir nesamērīgi ja tiek pakļauta arestam manta, kuras vērtība vairākas reizes pārsniedz iespējamo mantiskā jautājuma summu (vērtību). Nav pieļaujams, ka uzliekot arestu mantai netiek iegūti pierādījumi par mantas vērtību vai citādi iegūtas ziņas par ar arestu nodrošināmā mērķa samērīgumu ar arestējamās mantas vērtību⁴⁹. Attiecībā uz nekustamo īpašumu zemesgrāmata satur ziņas par īpašuma kadastrālo vērtību, tomēr kadastrālā vērtība pārsvarā neatbilst nekustamā īpašuma tirgus vērtībai.

No šiem grozījumiem izsecināms svarīgs jautājums – kurš ir tas brīdis, kas uzskatāms par aresta uzlikšanas brīdi. Iespējas ir tikai divas – brīdis, kad procesa virzītājs pieņem lēmumu par mantas aresta uzlikšanu, tas ir, noformē to rakstveidā apstiprināšanai izmeklēšanas tiesnesim vai prokuroram. Vai arī brīdis, kad faktiski tiek izpildīts šis lēmums jeb tiek arestēta manta. Objektīvāk mantas vērtību noteikt lēmuma faktiskā izpildes brīdī. Par mantas aresta uzlikšanas brīdi jāuzskata protokola par mantas aresta sastādīšanas brīdi kā tas izriet no Kriminālprocesa likuma 362.panta piektās daļas. Šajā gadījumā procesa virzītājs vai amatpersona viņa uzdevumā tieši uztver un nosaka mantas vērtību, piedaloties speciālistam vai bez tā. Tomēr, šāds novērtējums nav iespējams, ja netiek rakstīts protokols kā to nosaka Kriminālprocesa likuma 362.panta pirmā daļa, kad lēmuma izrakstu nosūta izpildei publiskam reģistram vai kredītiestādei. Tāpēc vienīgais procesuālais dokuments, kur var iekļaut Kriminālprocesa likuma 364.panta prasības ir lēmumā par mantas aresta uzlikšanu. Autoraprāt, arestam pakļautās mantas vērtību jānosaka šādi – mantai par kuras arestēšanu sastādāms protokols – šajā protokolā, bet mantai par kuru nesastāda protokolu – lēmumā par aresta uzlikšanu mantai. Autors uzskata, ka šāda pati pieeja ir jāpielieto arī uz doto brīdi spēkā esošai Kriminālprocesa likuma redakcijai, jo mantas vērtībai ir nozīme pie aresta uzlikšanas, jo tieši tas brīdis uzskatāms par laiku no kura tiek saglabāta mantas nemainība.

2.3. Mantas aresta saturs un arestējamā manta

Kriminālprocesa likuma mantas aresta normas neregulē jautājumu par to kā saturiski jeb faktiski izpaužas mantas aresta uzlikšana – kustamai un nekustamai, saistībām, tiesībām un citam, ko var uzskatīt par arestējamu mantu Kriminālprocesa likuma izpratnē. Mantas aresta saturam jābūt

⁴⁸ Likumprojekts Nr.630/Lp12 “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkots 04.02.2017.]

⁴⁹ Skatīt - Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 17.maija spriedums lietā: 38359/13 Džinič v. Croatia, para. 71.-75. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162868> [aplūkots 18.03.2017.]

tādam, kas nodrošina tā mērķi – mantas nemainības un piederības saglabāšanu. Šādu mērķi var sasniegt tikai uzliekot ierobežojumus rīcībai ar mantu.

Konkrēta ierobežojuma saturs ir atkarīgs no arestējamās mantas – vai manta reģistrēta publiskā reģistrā, vai tā ir kustama lieta, vai tā ķermeniska vai bezķermeniska lieta. Spēkā esošā Kriminālprocesa likuma redakcija neuzskaita kādus ierobežojumus var piemērot uzliekot mantas arestu, bet literatūrā tiek pieminēts, ka tas nav obligāti Kriminālprocesa likuma trūkums, ja vien no citiem normatīviem aktiem izriet ierobežojuma saturs⁵⁰. Attiecībā uz arestējamo mantu tiesības uz kuru reģistrējamas publiskos reģistros, kā piemēram, nekustamo īpašumu, kas reģistrēts zemesgrāmatā saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma⁵¹ pārejas noteikumu 7.punktu procesa virzītāja uzliktais mantas arests ierakstāms zemesgrāmatā kā ķīlas atzīme iespējamās mantiskās prasības nodrošināšanai vai kā aizlieguma atzīme iespējamās īpašuma tiesību pārejas vai mantas konfiskācijas gadījumā. Praksē ir izplatīts uzlikt mantas arestu arī citai mantai, kas reģistrējama publiskos reģistros, kā piemēram, transportlīdzekļiem, kas reģistrējami Ceļu satiksmes un drošības direkcijā vai Valsts tehniskās uzraudzības aģentūrā transportlīdzekļu reģistrā. Izplatīts praksē ir aresta uzlikšana personai piederošām juridiskas personas kapitāldaļām, ierakstot atzīmi LR Uzņēmumu reģistrā. Iepriekš minētos piemēros, kas saistīta ar mantu tiesības uz kuru reģistrējama publiskā reģistrā praksē ir raksturīgi, ka netiek noteikts lēmumā par aresta uzlikšanu mantai kāda atzīme ierakstāma publiskā reģistrā. Lēmumā pārsvarā vien tiek norādīts, ka manta tiek arestēta un kādam mērķim mantas nodrošināšana nepieciešam pēc kā lēmums tiek nodots izpildei attiecīgam publiskam reģistram.

Kriminālprocesa likuma 361.panta sestā daļa nosaka, ka publiskam reģistram paziņo par mantas arestu, lai tas varētu ierakstīt atsavinājuma un apgrūtinājuma aizlieguma atzīmes. Autors uzskata, ka attiecībā uz mantu, kas reģistrējama publiskā reģistrā lēmumā par mantas aresta uzlikšanu nepieciešams noteikt kādu konkrēti atzīmi reģistrēt attiecībā uz mantu. Uz doto brīdi praksē tas praktiski lēmumos netiek noteikts, bet arī Kriminālprocesa likums to tieši nenosaka. Tomēr, kādu konkrēti atzīmi likt ir nepieciešams noteikt lēmumā, jo neprecizējot kādu atzīmi reģistrēt publiskam reģistram jāpiemēro visierobežojošākā atzīme – aizliegums atsavināt un apgrūtināt mantu ar lietu vai saistību tiesībām. Jau iepriekšējā nodaļā tika izdarīti secinājumi par to, ka ierobežojumam jābūt samērīgam jeb jānotur līdzsvars starp indivīda un sabiedrības

⁵⁰ Lapina J. Aresta uzlikšana mantai. Jurista Vārds, 2011. 9.augusts, Nr. 32 (679). Pieejams:

<http://www.juristavards.lv/doc/234098-baresta-uzlikšana-mantaib/> [aplūkots 05.04.2017.]

⁵¹ Zemesgrāmatu likums: LR likums. Ziņotājs, 1993. 24.aprīlis, nr.16/17. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 04.02.2017.]

interesēm. Savukārt to iespējams sasniegt tikai tad, ja ierobežojums atbilst tā piemērošanas mērķim. Piemēram, ja kriminālprocesā ar lēmumu par mantas aresta uzlikšanu tiek nodrošināta mantisko jautājumu risināšana (piemēram, noziedzīgā nodarījuma rezultātā izdarītā kaitējuma atlīdzināšana) un tiek uzlikts arests nekustamajam īpašumam, tad nav pamata uzlikt atsavinājuma aizlieguma atzīmi. Pilnībā pietiek, ja tiek ierakstīta ķīlas atzīme, jo nav svarīgi pati manta šajā gadījumā, bet tikai iespējamā kaitējuma kompensācija. Ja līdz notiesājošā nolēmuma pieņemšanai manta tiek atsavināta, tad tam nav nozīme, jo ķīlas atzīme netiek dzēsta un persona joprojām var iegūt kompensāciju no šīs mantas. Kaut arī Zemesgrāmatu likuma pārejas noteikumi nosaka, ka zemesgrāmatas nodalījumā ieraksta atzīmi atbilstoši tam kādam mērķim paredzēts mantas arests, tomēr tas ne vienmēr varbūt skaidrs no pieņemtā lēmuma par mantas aresta uzlikšanu, tāpēc Kriminālprocesa likumā jānosaka konkrēts lēmuma izraksta saturs, kas nosūtāms izpildei kādai iestādei. Autors uzskata, ka gadījumā ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā izdarītā kaitējuma apmērs ir zināms lēmuma par mantas aresta uzlikšanu pieņemšanas brīdī, tad tas ir norādāms šajā lēmumā saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 361.panta piekto daļu. Ja šāda summa ir zināma, tad lēmumā par mantas aresta uzlikšana nosakāms, ka par šo summu ir ierakstāma ķīlas atzīme. Autors uzskata, ka mantisko jautājumu risināšanas gadījumā tas ir visatbilstošākais risinājums, jo tas atbilst samērīguma principa nostādņēm.

LR Saeimā atrodas likumprojekts “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”⁵² un saskaņā ar šī likumprojekta 15.pantu ir paredzēts papildināt Kriminālprocesa likumu ar 361.¹ pantu, kas nosaka mantas aresta uzlikšanas saturu un tā izpildes kārtību. No šī panta izriet, ka lēmumu izpilda publisks reģistrs, ja tiesības uz arestējamo mantu reģistrētas publiskā reģistrā; kredītiestāde vai ieguldījumu brokeru sabiedrība, ja tajā glabājas naudas noguldījumi, finanšu instrumenti vai kapitāla daļas; kapitālsabiedrība vai kooperatīva sabiedrība, kuras kapitāla daļas ir arestētas, ja tiek pieprasīti naudas līdzekļi, kas izriet no kapitāldaļām, kas pienākas personai, kuras kapitāla daļas ir arestētas; un Valsts policija. No panta izriet, ka Valsts policija izpilda visus lēmumus par mantas aresta uzlikšana, izņemot tos, kas atsevišķi izdalīti panta punktos. Tātad Valsts policija izpilda lēmumus, kas saistīti ar kustamas mantas arestu, kura tiek izņemta izpildes rezultātā. Kaut arī likumprojekta 15.panta mērķis nav noteikt mantas aresta uzlikšanas rezultātā piemērojamo ierobežojumu uzskaitījumu, tomēr tos var izsecināt no likumprojekta. Mantas aresta rezultātā personai rodas ierobežojums izmantot sev piederošu īpašumu noteiktā veidā. Ierobežojums izpaužas kā praktisks

⁵² Likumprojekts Nr.630/Lp12 “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkots 04.02.2017.]

šķērslis – atsavināt, apgrūtināt vai rīkoties ar mantu. Autors uzskata, ka mantas aresta uzlikšanas saturs izpaužas kā ierobežojumi, kurus var izdalīt šādi:

- 1) aizliegums atsavināt mantu;
- 2) aizliegums apgrūtināt mantu ar lietu vai saistību tiesībām;
- 3) aizliegums lietot vai rīkoties ar mantu;
- 4) mantas apķīlāšana pilnībā vai noteiktā daļā.

Bieži vien kriminālprocesa ietvaros mantas arestu uzliek nekustamiem īpašumiem un transportlīdzekļiem. Rezultātā minētai mantai tiek reģistrētas atsavināšanas aizlieguma atzīmes, kā arī apgrūtinājuma aizlieguma atzīmes. Piemērojot aizliegumu atsavināt un apgrūtināt mantu ar lietu vai saistību, personai paliek tikai iespēja lietot mantu tikai tam paredzētam mērķim. Pārsvarā minēto mantu persona var turpināt lietot un pat gūt augļus no tā. Piemēram, nekustamam īpašumam mantas aresta uzlikšanas rezultātā tiek reģistrēta zemesgrāmatā atsavināšanas aizlieguma atzīme un apgrūtinājuma aizlieguma atzīme. Kaut arī saskaņā ar šiem aizliegumiem persona nevar apgrūtināt nekustamo īpašumu, tomēr praktiski tas netraucē izīrēt vai iznomāt nekustamo īpašumu, jo nepastāv kontroles mehānisms.

Šeit jāatgriežas pie jautājuma par mantas aresta uzlikšanas rezultātā piemērojamā ierobežojuma samērīgumu ar mērķi, kam nodrošināma manta. Ja mantas arests uzliekams mantai, kura iespējams ir noziedzīgi iegūta, tad rezultātā piemērojamam ierobežojamam jābūt maksimāli ierobežojošam. Nekustamā īpašuma vai transportlīdzekļa gadījumā tam ne tikai jāreģistrē atsavinājuma aizlieguma un apgrūtinājuma aizlieguma atzīmes, bet arī manta jāizņem no personas faktiskā valdījuma un jānodod glabāšanā. Savukārt, ja mantas arests uzliekams mantai ar mērķi nodrošināt mantisko jautājumu risinājumu, tad ierobežojumam vispārējā gadījumā jābūt pietiekami saudzīgam. Piemēram, uz nekustamo īpašumu koroborējama ķīlas atzīme uz noteiktu summu, ja tāda zināma. Katrā konkrētā gadījumā mantas aresta saturs jeb piemērojamie ierobežojumi ir nosakāmi atbilstoši apstākļiem, kas tika vērtēti nosakot vai ir pamats uzlikt mantas arestu. Autors izdala šāda veida iespējamo ierobežojumu grupas no visierobežojošākā līdz vissaudzīgākajam, kurus iespējams piemērot uzliekot mantai arestu:

- 1) aizliegums atsavināt un apgrūtināt mantu ar lietu vai saistību tiesībām, kā arī rīkoties vai lietot mantu;
- 2) aizliegums atsavināt un apgrūtināt mantu ar lietu vai saistību tiesībām;
- 3) mantas apķīlāšana pilnībā vai noteiktā daļā.

Pēc autora domām, šāds sadalījums grupās ļauj izprast mantas aresta satūra būtību un tā ierobežojuma smagumu. Pirmajā punktā uzskaitītais ir visierobežojošākais. Šāds rezultāts ir sasniedzams, piemēram, vai nu izņemot kustamo mantu no personas vai attiecībā uz nekustamo īpašumu reģistrējot attiecīgas atzīmes un nododot glabāšanā un aizsardzībā pašvaldībai, vai apķīlājot finanšu līdzekļus un arī tos, kas neatrodas kredītiestādē, kā arī kapitāldaļu atsavināšanas un apgrūtināšanas aizliegumu atzīmju reģistrēšana LR Uzņēmumu reģistrā. Jāpiemin, ka bezskaidras naudas līdzekļi, kas “glabājas” kredītiestādes kontā tiek uzskatīti nevis par lietām, bet gan par prasījuma tiesībām pret kredītiestādi par personas aizdoto aizdevumu kredītiestādei⁵³. Piemērojams gadījumos, kad mantas aresta uzlikšanas mērķis ir uzglabāt noziedzīgi iegūtu mantu. Autors uzskata, ka ja pastāv pamats uzskatīt mantu par noziedzīgi iegūtu, tad mantas arestam jābūt tādām, kas pilnībā liedz jebkādā veidā rīkoties ar mantu, jo nav pieļaujams, ka persona gūst no šādas mantas labumus. Tomēr, var būt gadījumi, kad nebūs samērīgi pilnībā liegt izmantot mantu. Piemēram, ja tas attiecas uz noziedzīgā kārtā iegūtu nekustamo īpašumu, ja uzliekot mantas arestu ar šādu saturu skar arī citu personu tiesības. Tāds gadījums var būt, ja noziedzīgā kārtā tiek iegūts dzīvoklis vai ēka, kurā uzturas personas, kurām nav saistības ar noziedzīgo nodarījumu izdarījušām personām un pēc būtības labticīgi lieto īpašumu.

Attiecībā uz pārējiem mantas aresta uzlikšanas mērķiem ir pietiekami piemērot mantas arestu ar tādu saturu, kas minēts otrā vai trešā punktā. Otrā punktā minētais ierobežojums praktiski ir piemērojams tikai uz tādu mantu, kas reģistrējama publiskā reģistrā. Attiecībā uz mantu, kas nav reģistrējama publiskā reģistrā šī līdzeklis būs neefektīvs, jo praktiski tas netraucē šo mantu atsavināt tālāk citai personai vai arī to slēpt. Trešajā punktā savukārt minētais ierobežojums būtu arī īstenojams caur publiskiem reģistriem. Attiecībā uz nekustamiem īpašumiem – ķīlas atzīme noteiktā vērtībā, bet uz finanšu līdzekļiem – attiecīgi izpildei kredītiestādei, ja tie atrodas kredītiestādē. Savukārt praksē netiek piemērota arestējamās mantas apķīlāšana, piemērojot komerčķīlu, reģistrējot to Komerčķīlas likuma⁵⁴ noteiktā kārtībā. Autors uzskata, ka ņemot vērā krimināllietas apstākļus, ja arestējamai mantai nav nepieciešamības būt izņemtai, bet pietiek tai būt apķīlātai un reģistrējot attiecīgu ķīlas atzīmi uz šo mantu. Šādai atzīmei attiecībā uz mantu jābūt reģistrētai publiskā reģistrā pēc līdzības, kā tiek reģistrēta komerčķīla uz komersantu un citu juridisko personu mantu.

⁵³ Kārklīņš J. Rozenbergs J. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un kriminālprocesuālie aspekti. 2017. 21.februāris, Nr. 8 (962). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/270162-bezskaidras-naudas-lidzeklu-jur> [aplūkots 27.03.2017.]

⁵⁴ Komerčķīlas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 11.novembris, nr.337/338. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 18.02.2017.]

Pēc savas būtības ķīla vispār, bet komercķīla galvenokārt tiek nodibināta uz līguma pamata⁵⁵. Tomēr, saskaņā ar Komerķīlas likuma 9.pantu pirmo daļu komercķīlu nodibina arī pamatojoties uz tiesas nolēmumu. Autors uzskata, ka esošā tiesību sistēmā ir iespējams paredzēt, pieņemot attiecīgus normatīvos aktus, ka var apķīlāt kriminālprocesā arestēto mantu, nodibinot jeb reģistrējot to publiskā reģistrā pēc līdzības ar komercķīlu. Šāda līdzekļa esamība ir tikai ieguvums kriminālprocesa mērķa sasniegšanā – krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē. Situācija, kur pamatota būtu apķīlāšana, ir piemēram, procesā par piespiedu līdzekļu piemērošanu juridiskai personai. Juridiskā persona – komersants, nodarbojas ar ražošanu. Sakarā ar savu komercdarbību juridiskai personai pieder ražošanas iekārtas. Ja pret juridisko personu uzsākts šāds process par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, piemēram, par Krimināllikuma 217.panta trešā daļā paredzēto nodarījumu. Vai ja kriminālprocess uzsākts pret šādas juridiskās personas valdes locekļiem vispārējā kārtā par izvairīšanos no nodokļu nomaksas, kas paredzēts Krimināllikuma 218.pantā. Lai nodrošinātu iespējamo nodarīto mantisko kaitējumu kompensāciju var piemērot mantas arestu juridiskās personas mantai. Ražošanas iekārtām parasti ir pietiekami liela vērtība. Ja kriminālprocesā esošie apstākļi nenorāda uz to, ka šo mantu iespējams mēģinās slēpt vai nobēdzināt, tad samērīgākais risinājums ir šo mantu arestēt, apķīlājot mantu. Ar nosacījumu, ka mantas īpašnieks var turpināt izmantot šo mantu. Šāds lēmums būtu ekonomiski pamatots, jo uzņēmums turpinātu ražot produkciju un tādā veidā netiek būtiski ietekmēta civiltiesiskā apgrozība, jo uzņēmums turpina darboties un tajā esošiem darbiniekiem nerodas dīkstāve.

Esošā izmeklēšanas iestāžu praksē ir pieņemts uzlikt mantas arestu tikai juridiskās personas piederošai mantai, kas reģistrēta publiskos reģistros vai mantai, kurai ir kaut kāda saistība ar izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu, kā arī ja tiek arestētas kapitāldaļas. Tomēr, ja runa iet par komersanta rīkiem, kas tiek izmantoti komercdarbībā, tad tos vai nu neskar lēmums par mantas aresta uzlikšanu, vai arī tie tiek izņemti un nodoti glabāšanā. Saskaņā ar Kriminālprocesa likumu 362.panta trešo daļu, kas ir spēkā šī darba rakstīšanas brīdī, ar izņemto mantu nevar rīkoties vai to lietot. Tāpēc būtu nepieciešama mantas aresta darbība, kas izpaužas kā mantas aresta izpilde saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 362.pantu, aprakstot protokolā šādu mantu, un reģistrējot to šim mērķim izveidotajā arestētās mantas reģistrā. Reģistram būtu jābūt publiskam, lai trešās personas redzētu un zinātu, ka šo mantu nedrīkst atsavināt vai apgrūtināt ar lietu vai saistību

⁵⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012.gada 25.aprīļa lēmums lietā SPC-1/2012. 8.2.punkts. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 18.02.2017.]

tiesībām bez procesa virzītāja atļaujas. Šāda reģistra uzturēšanu būtu uzdodama LR Uzņēmumu reģistram, ņemot vērā, ka šī iestāde jau nodarbojas ar Komerķīlas reģistra uzturēšanu, kas pēc sava tehniskā izpildījuma un realizācijas būtu līdzīgi. Lai varētu īstenot šādu ieceri nepieciešams paredzēt grozījumus likumā “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru”⁵⁶. Likums jāpapildina ar normu, kas paredz, ka kriminālprocesā arestētās mantas reģistru ved LR Uzņēmumu reģistrs Ministru kabineta noteiktā kārtībā. LR Ministru kabinets savukārt izdod šos noteikumus, kas nosaka kādā kārtība ved šo reģistru, kādā veidā iekļauj un izslēdz informāciju. Galvenokārt jāparedz, ka reģistrā tiek attēlota tikai tāda arestēta manta, kas tika apķīlāta, netika izņemta no personas un saskaņā ar normatīviem aktiem nav reģistrējama citos publiskos reģistros.

No iepriekš minētā izriet, ka mantas aresta saturu var izprast tikai caur citiem ārējiem normatīviem aktiem. Mantas aresti publiskos reģistros reģistrējami atbilstoši šo reģistru praksē izveidotām atzīmēm un liegumiem. Savukārt publiskos reģistros neregistrējamai mantai ir jāpiemēro izņemšana, atstājot glabāšanā īpašniekam, citai personai vai noteiktai valsts iestādei. Apķīlāšana kā tāda ar Kriminālprocesa likumu nav aizliegta, jo mantas aresta saturs nav izsmeļoši noregulēts normatīvos aktos, bet veikt apķīlāšanu bez attiecīgiem grozījumiem nav iespējams īstenot, jo nav attiecīga kontroles mehānisma kā publiska reģistra. Mantas arests, kas izpaužas kā mantas izņemšana ir vienīgais līdzeklis, kas pilnīgi noregulēts ar kriminālprocesuālās sistēmas normām un nav nepieciešams piemērot citus normatīvos aktus, lai to īstenotu.

Jautājums par mantu, kas var būt pakļauta kriminālprocesuālam arestam arī nav bez zemūdens akmeņiem. No Kriminālprocesa likuma 361.panta astotās daļas izriet, ka arestam var pakļaut jebkuru mantu, izņemot to, kas paredzēta šī likuma 1.pielikumā. Papildus noteikts, ka Kriminālprocesa likuma 1.pielikums neattiecas uz mantu, kas iespējams ir noziedzīgi iegūta vai cita ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta. Atsevišķi vērts pieminēt Kriminālprocesa likuma 1.pielikumu sakarā ar ierobežojumiem uzliekot arestu noteiktai mantai. No pielikumā uzskaitītiem priekšmetiem un lietām var izsecināt principu, kas attiecas uz mantas arestu. Nevar uzlikt arestu mantai no kā atkarīga personas un viņa ģimenes locekļu iztika un iztikas avots, ja vien tas nav noziedzīgā kārtā iegūta manta vai ar to saistīta manta. Līdz šim spēkā esošie normatīvie akti nenoteica, kas ir ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta. Bet definīciju var atrast šobrīd LR Saeimā esošā likumprojekta⁵⁷ 2.pantā, kas papildina Krimināllikumu ar nodaļu – “VIII² Mantas

⁵⁶ Likums “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru”: LR likums. Ziņotājs, 1990. 6.decembris, nr.49. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 20.02.2017.]

⁵⁷ Likumprojekts Nr.629/Lp12 “Grozījumi Krimināllikumā”. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/1CF2B4A0A7C28D09C2258011002BB45B?OpenDocument> [aplūkots 21.02.2017.]

īpaša konfiskācija”. Šīs nodaļas 70.¹³ panta pirmā daļa nosaka, kas ir ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta. Šāda manta ir: 1) apgrozībā aizliegtas lietas; 2) lietas, kuru izcelsme vai piederībā konkrētajā kriminālprocesā nav noskaidrota; 3) noziedzīgo nodarījumu izdarījušai personai piederoša manta, kas nav atstājama personas īpašumā sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Likumprojektā attiecībā uz trešo punktu tiek minēts kā piemērs – dators – datorkrāpšanas gadījumā. Pirmatnēji rodas priekšstats, ka trešais punkts pārklājas ar lietas, kura tika izmantota noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, definīciju. Rīcību ar šādu lietu nosaka Kriminālprocesa likuma 240.pants. Tomēr, LR Saeimā ir iesniegts likumprojekts par grozījumiem Kriminālprocesa likumā, kas jau minēts iepriekš un kurā tiek paplašināts 240.pantā risināmo jautājumu loks. No likumprojektiem izriet, ka noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmetam arī var būt uzlikts arests, jo tas iekļaujas jēdzienā ar noziedzīgu nodarījumu saistītā manta.

Viens no jautājumiem, kas skar arestējamo mantu vai pat drīzāk tās apjomu ir kurā brīdī mantas apjoms ir nosakāms. Nekur nav noteikts uz kuru brīdi kriminālsoda – mantas konfiskācijas – piemērošanas gadījumā nosakāms konfiscējamās mantas apjoms – uz noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdi, galīgā nolēmuma pieņemšanas brīdi vai citu brīdi⁵⁸. Pie mantas aresta uzlikšanas tas ir būtiski, jo galu galā procesa virzītājam ir jāpieņem lēmums par to, ko tiesa iespējams pakļaus turpmāk konfiskācijai un ko nepakļaus. Saskaņā ar Krimināllikuma 40.panta trešo daļu tiesa konkrēti nosaka kāda manta ir konfiscējama. Savā veidā procesa virzītājam jāieliek sevi tiesas vietā un jāizlemj, ko iespējams var konfiscēt un kas varētu būt atbilstošs un samērīgs izdarītajam noziedzīgam nodarījumam. Mantas konfiskācija kā papildsods nav īpaši plaši piemērots. 2016.gadā mantas konfiskācija ir piespriesta 114 gadījumos, no kuriem 55 ir par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 262.pantā jeb par nodarījumiem, kas saistīti ar satiksmes drošību⁵⁹. Visticamāk tie ir konfiscēti transportlīdzekļi. Publiski nav pieejama statistika, cik no šiem gadījumiem tika uzlikts mantas arests transportlīdzeklim. Iespējams, ka daļā gadījumu tie tika izņemti kā lietiskie pierādījumi. Tomēr šajā gadījumā nav problēmas izprast kāds arestējamās mantas apjoms, bet citos gadījumos tas var sagādāt problēmas. Autors uzskata, ka, uzliekot arestu, lai nodrošinātu iespējamo konfiskāciju, arestējamais mantas apjoms procesa virzītājam jānosaka objektīvi un samērīgi tam cik smags ir noziedzīgais nodarījums, izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturojums, personas pret kuru tiek turpināts kriminālprocess personību raksturojošie dati.

⁵⁸ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pētījums „Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana”, 56.lpp. Pieejams: https://www.tm.gov.lv/files/archieve/lv_ministrija_imateriali_MantKonf.pdf [aplūkots 24.02.2017.]

⁵⁹ Pārskats par notiesātajām personām piespriestajiem papildsodiem 2016.gadā visas pirmās instances tiesās. Tiesu informatīvā sistēma. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/> [aplūkots 24.02.2017.]

Procesa virzītājs, ja ir pamats aresta uzlikšanai, izvērtē šos apstākļus un nosaka to arestējamo mantas apjomu.

Atsevišķi vērts pieminēt Kriminālprocesa likuma 361.panta 1.¹ daļu, kas nosaka, ka arestu var uzlikt mantai, arī finanšu līdzekļiem, noziedzīgi iegūtas mantas vērtībā, kā arī noziedzīgi iegūtās mantas izmantošanas rezultātā gūtajiem augļiem. Saskaņā ar LR Saeimā esošā likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” 14.pantu šo normu paredzēts izslēgt. Likumprojekta, ar kuru tika iekļauta minētā norma Kriminālprocesa likumā, anotācijā⁶⁰ pie šīs normas nepieciešamības bija minēts problēmjaucējums, ka likumīgi iegūti līdzekļi tika sajaukti ar nelikumīgi iegūtiem līdzekļiem. Pēc būtības norma paredz iespēju uzlikt personas mantai arestu, ja ir zināms, ka persona noziedzīgā kārtā ieguva mantu, bet nevar konkrēti to nodalīt no likumīgi iegūtās mantas vai arī ja tā ir jau pārveidota citās ekonomiskās vērtībās vai legalizēta. Šī norma tiek izslēgta saskaņā ar likumprojektu, jo arī LR Saeimā esošais likumprojekts par grozījumiem Krimināllikumā paredz VIII² nodaļu, kurā pie noziedzīgās iegūtas mantas konfiskācijas paredz normu ar līdzīgu nozīmi. Proti, precizēts ko saprot ar noziedzīgi iegūtu mantu. Tas pats paredzēts pēc būtības Kriminālprocesa likuma 361.panta 1.¹ daļā, bet tikai mantas aresta piemērošanas iespēju paplašināšanai.

Apkopojot iepriekš minēto ir jāsecina, ka procesa virzītājam uzliekot mantai arestu ir jāizvērtē daudzi faktori, tai skaitā, kādu mantu pakļaus arestam, kāds saturs būs uzliktajam arestam, kāds mantas apjoms tiks arestēts un pamatu aresta uzlikšanai.

2.4. Lēmuma par aresta uzlikšanu mantai izpilde un saistītie jautājumi

Jau iepriekš šajā nodaļā ir daļēji skarts jautājums par to, kas izpilda lēmumu par mantas aresta uzlikšanu. Uz doto brīdi spēkā esošā Kriminālprocesa likuma redakcija piemin kā mantas aresta izpildes iestādes – Valsts policiju un publiskos reģistrus, kā arī mantas aresta izpildi tiek uzdots veikt kredītiestādei, ja tajā glabājas personas finanšu līdzekļi. Kā jau iepriekš minēts LR Saeimā esošais likumprojekts “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” normatīvi nosaka plašāku mantas aresta izpildes institūciju loku, tajā skaitā privātpersonas. Īsumā šis likumprojekts nosaka: ja manta ir reģistrējama publiskos reģistros, tad attiecīgais publiskais reģistrs veic nepieciešamās atzīmes reģistros; ja manta ir finanšu līdzekļi, tad attiecīgā kredītiestāde vai ieguldījumu brokeru sabiedrība pārtrauc izdevumu operācijas ar šiem finanšu līdzekļiem; ja personai pienākas naudas līdzekļi no

⁶⁰ Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija, Nr.90/TA-2706, 2009. 28.augusts. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/C34E17F6DFE7E036C2257623003E7612?OpenDocument> [aplūkots 27.02.2017.]

sakarā ar viņas īpašumā esošām kapitāldaļām, tad attiecīgai sabiedrībai tiek uzdots izpilde, kā arī var nodot izpildei personālsabiedrībai, ja personai no tās pienākas maksājumi. Pēdējie divi prakses laikā netika sastapti, bet autors uzskata, ka pie spēkā esošās Kriminālprocesa likuma redakcijas to arī var piemērot.

No normatīviem aktiem izriet vēl viena iestāde, kas veic lēmuma par mantas aresta uzlikšanu izpildi. Šī iestāde ir pašvaldība saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumiem Nr.1025 “Noteikumu par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu”⁶¹. No noteikumu 64.punkta izriet secinājums, ka pašvaldība ir atbildīga par mantas glabāšanu un aizsardzību gadījumā, ja tiek uzlikts arests nekustamam īpašumam vai mantai, kuru nav iespējams pārvietot, un nekustamo īpašumu vai mantu nevar atstāt glabāšanā citai personai. Noteikumi nosaka, ka glabāšanu un aizsardzību īsteno ar uzraudzību. No spēkā esošiem normatīviem aktiem un prakses var izsecināt šādas institūcijas, kas veic mantas aresta izpildi: 1) Valsts policija; 2) izmeklēšanas iestāde pie kuras pieder procesa virzītājs, kurš pieņēma lēmumu par aresta uzlikšanu mantai; 3) publiska reģistra turētājs; 4) kredītiestādes un ieguldījumu brokeru sabiedrības; 5) pašvaldība; 6) privātpersonas un iestādes (amatpersonas), kam atstāta glabāšanā manta.

Iepriekš šajā nodaļā ir nedaudz skarts jautājums par lēmuma par mantas aresta uzlikšanu izpildi, tas ir, tieši par protokolu par mantas aresta uzlikšanu. Protokolu sastāda saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 362.panta prasībām. Protokola būtība ir fiksēt arestējamo mantu – tās daudzumu, nolietojumu un citas individuālas pazīmes, kā arī mantu, kas netiek pakļauta arestam kā tas minēts Kriminālprocesa likuma 362.panta otrās daļas 2.punktā. Praksē protokola sastādīšana un vispār procesuālā darbība – mantas aresta uzlikšana – praksē būtiski neatšķiras no citām līdzīgām darbībām, kā piemēram, kratīšana. Procesā virzītājs vai Valsts policijas amatpersonas procesā virzītāja uzdevumā ierodas arestējamās mantas atrašanās vietā. Personai pie kuras atrodas arestējamā manta vai vienam no tās pilngadīgajam ģimenes locekļiem, bet ja tādu nav – pašvaldības pārstāvim – uzrāda lēmumu par aresta uzlikšanu mantai un protokolā šī persona tiek norādīta kā klātesošā persona. Kriminālprocesa likuma 362. vai 363. pantā nav minēts par to, kam jābūt klātesot, kad uzliek mantai arestu, bet to var izsecināt no 363.panta – no tā, kas saņem protokola kopiju. Ja arests tiek uzlikts mantai, kas atrodas juridiskās personas teritorijā, tad protokola kopiju izsniedz šīs juridiskās personas pārstāvim pret parakstu. Autors uzskata, ka nosacījums, ka protokola kopija jāizsniedz juridiskās personas pārstāvim attiecas uz gadījumiem, kad mantas

⁶¹ Noteikumu par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu: Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumi Nr.1025, Latvijas Vēstnesis, 2011. 30.decembris, nr.205. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 06.02.2017.]

aresta uzlikšanas brīdī nav klāt tā faktiskā valdītāja vai īpašnieka jeb personas kura manta tiek arestēta. Jautājums par klāt esošām personām aresta uzlikšanas brīdī jāskata pēc līdzības ar Kriminālprocesa likuma 181.pantu, ņemot vērā Kriminālprocesa likuma 28.nodaļas īpatnības. Pēc kā protokolā tiek aprakstīta manta un piefiksēti personu pieteikumi atbilstoši Kriminālprocesa likuma 362.panta noteikumiem. Protokola kopiju izsniedz noteiktai personai atbilstoši Kriminālprocesa likuma 363.pantam.

Attiecībā uz paziņošanu par aresta uzlikšanu mantai. Kriminālprocesa likuma 28.nodaļā nav tieši noteikts, ka par mantas aresta uzlikšanu ir jāpaziņo personai, kuras manta tika arestēta, bet tas izriet no 362.panta būtības. Praksē tas tiek darīts un tas ir pamatoti, jo īpaši ja lēmums tiek reģistrēts publiskā reģistrā. Parasti lēmumu par aresta uzlikšanu nosūta jau pēc šī aresta faktiskās izpildes, lai nedotu iespēju personai atsavināt mantu (ja manta reģistrējama publiskā reģistrā). Autors uzskata, ka personai kuras mantai ir uzlikts arests ir jānosūta vai jāizsniedz pret parakstu šis lēmums, lai personai būtu iespēja aizsargāt savas pamattiesības. Mantas arestu reglamentējošās normas nenosaka ne kārtību kā paziņot par lēmumu, ne arī termiņu kurā tas jāizdara. Praksē tas izpaužas šādi – ja mantu arestē, sastādot protokolu, tad tieši pirms protokola sastādīšanas izsniedz lēmumu, bet ja lēmums izpildāms caur publisko reģistru vai sastādot protokolu mantas īpašnieks netika sastapts, tad lēmums tiek nosūtīts šai personai. Nav noteikts termiņš, kad jānosūta lēmums, bet tas parasti notiek nekavējoties.

Viena no mantas aresta īpatnībām, kas saistīta ar tās izpildi ir tāda rīcība kā arestētās mantas atstāšana glabāšanā saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 365.pantu. Saskaņā ar šī panta pirmo daļu mantu, kurai uzlikts arests, var atstāt glabāšanā tās īpašniekam vai jebkurai citai personai. Atstāt personas glabāšanā var praktiski jebkuru mantu, izņemot mantu, kas noteikta Kriminālprocesa likuma 365.panta trešā daļā, tas ir, vērtspapīrus, naudu, dārgmetālus un citas lietas. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 365.panta 2.¹ daļu arestēto mantu var arī nodot glabāšanā iestādei saskaņā ar attiecīgiem Ministru kabineta noteikumiem. Līdz 2009.gada 1.jūlijam Kriminālprocesa likuma 365.pantā bija paredzēta otrā daļa, kas noteica, ka arestēto mantu nevar nodot glabāšanā aizdomās turētajam vai apsūdzētajam. Pats par sevi arestētās mantas atstāšana glabāšanā personai un vēl jo vairāk tai, pie kuras uzlikts arests vai arī šīs personas ģimenes locekļiem var likties absurdi. Tomēr, praksē tas ir pietiekami plaši izplātīts atstāt mantu glabāšanā personai, kas tuvu saistīta ar mantas īpašnieku. Norma nenosaka prioritāti, kam atstāt glabāšanā šo mantu, bet visticamāk manta būs atstāta tai personai, kuras teritorijā manta atrodas vai ģimenes locekļiem. Ja manta pēc savām fizikālām īpašībām nav liela un tai nav vajadzīgi īpaši apstākļi, lai tā nezaudētu savas kvalitātes vai

citādi bojātos, tad procesa virzītājs izmeklēšanas ietvaros izņem arestēto mantu un glabā izmeklēšanas iestādes telpās. Kā tāda iespēja atstāt glabāšanā mantu personai ir paredzēts, lai mazinātu valstij izdevumus, kas saistīts ar mantas glabāšanu. Risks pastāv tajā, ka persona kurai tiek atstāta manta var būt ieinteresēta to slēpt vai citādi rīkoties ar to, neskatoties uz aizliegumu to darīt, kas izriet no uzliktās mantas aresta būtības.

Likumdevējs savukārt ir paredzējis veidus kā kompensēt šo risku – nodot mantu glabāšanā iestādei, ja nav iespējams atstāt glabāšanā iepriekš minētām personām un kriminālatbildība par arestētas mantas izšķērdēšanu, bojāšanu, atsavināšanu, slēpšanu vai iznīcināšanu, kā arī par tās apmainīšanu, kas paredzēta Krimināllikuma 308.pantā. Kriminālprocesa likuma 365. panta 2.¹ daļā iekļautais jēdziens “*nav iespējams atstāt glabāšanā šā panta pirmajā daļā noteiktām personām*” ir ģenerālklausula. To var piemērot gadījumiem, kad personas atsakās pieņemt glabāšanā vai tai nav iespēju uzraudzīt mantu, vai arī ja procesa virzītājam ir pamats apšaubīt, ka manta tiks saglabāta. Lielāku interesi rada paredzētā kriminālatbildība. Autors uzskata, ka Krimināllikuma 308.pantā paredzētā atbildība par pretlikumīgām darbībām ar arestēto mantu ir neatbilstoša un nepilda savu preventīvo funkciju. Krimināllikuma 308.panta pirmā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums klasificējams kā kriminālpārkāpums saskaņā ar Krimināllikuma 7.panta otro daļu un sankcija par to ir paredzēta – īslaicīga brīvības atņemšana. Autors uzskata, ka nepieciešams paredzēt stingrāku atbildību par pretlikumīgām darbībām ar arestēto mantu, kas nodota glabāšanā. Šī panta otrā daļa paredz atbildību par šīm pašām darbībām, ja to izdarījis speciālais subjekts – persona, kurai uzticēta šī manta. Sankcija paredzēta brīvības atņemšana līdz vienam gadam, kas klasificējams kā mazāk smags noziegums. Autors uzskata, ka ir jāgroza Krimināllikuma 308.pants paredzot trīs daļas un paredzēt bargāku atbildību par noziedzīgiem nodarījumiem. Jaunā Krimināllikuma 308.panta redakcijā jāietver trīs daļas, kur noziedzīgā nodarījuma smagums atkarīgs no fakultatīvām pazīmēm kā arestētās mantas vērtība, noziedzīgais nodarījums izdarīts personu grupā pēc iepriekšējās vienošanās, kā arī atstājot pazīmi par speciālo subjektu. Autors piedāvā grozīt Krimināllikuma 308.pantu, izsakot to šādā redakcijā:

Krimināllikuma grozījumu priekšlikumu tabula

Krimināllikuma 308.pants redakcijā ar 13.12.2012. pieņemtiem grozījumiem.	Priekšlikums
<p>308.pants. Apķīlātas un arestētas mantas atsavināšana, slēpšana, bojāšana, iznīcināšana un apmaiņšana</p> <p>(1) Par apķīlātas vai arestētas mantas izšķērdēšanu, bojāšanu, atsavināšanu, slēpšanu vai iznīcināšanu, kā arī par tās apmaiņšanu — soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.</p> <p>(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarījusi persona, kurai šī manta uzticēta, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.</p>	<p>308.pants. Apķīlātas un arestētas mantas atsavināšana, slēpšana, bojāšana, iznīcināšana un apmaiņšana</p> <p>(1) Par apķīlātas vai arestētas mantas izšķērdēšanu, bojāšanu, atsavināšanu, slēpšanu vai iznīcināšanu, kā arī par tās apmaiņšanu, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.</p> <p>(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarījusi persona, kurai šī manta uzticēta, vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja tās izdarītas ievērojamā apmērā, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.</p> <p>(3) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas izdarīts lielā apmērā, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.</p>

Autors uzskata, ka Krimināllikuma 308.panta grozījumu priekšlikumā ir harmoniski piedāvāts izmantot jau Krimināllikumā esošās konstrukcijas. Tas attiecas uz nodarītā kaitējumu nošķiršanas robežvērtībām. Saskaņā ar likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”⁶² ievērojams apmērs uzskatāms gadījumā, kad noziedzīgā nodarījuma priekšmeta vērtība nav mazāka par desmit Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, bet liels apmērs uzskatāms gadījumā, kad noziedzīgā nodarījuma priekšmeta kopējā vērtība nav mazāka par piecdesmit Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu. Saskaņā ar statistikas datiem Latvijas tiesās samērā mazs saņemtas krimināllietas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 308.pantā – 2012.gadā viena, 2013.gadā un 2014.gadā neviena, 2015.gadā viena, 2016.gadā divas⁶³.

⁶² Likums “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 4.novembris, nr.331/332, 20. un 23.¹ pants. Pieejams: <https://likumi.lv/> [aplūkots 28.02.2017.]

⁶³ Statistikas pārskats par krimināllietām visās LR pirmās instances tiesās. Tiesu informatīvā sistēma. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/> [aplūkots 28.02.2017.]

Šī statistika gan parāda tikai to cik krimināllietas ir nodotas iztiesāšanai, bet nenorāda uz to cik vispār ir uzsākti kriminālprocesi pirmstiesas izmeklēšanas iestādēs. Izmeklēšanu apgrūtina tas fakts, ka 308.panta pirmā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir kriminālpārkāpums, kas nepieļauj veikt speciālās izmeklēšanas darbības. Personas, kurām ir nodoms jebkādā veidā prettiesiski iegūt arestēto mantu būs uzmanīgas un gaidīs, ka procesa virzītājs interesēsies par mantu, tāpēc ar vispārējām izmeklēšanas darbībām ne vienmēr būs iespējams atklāt šādu noziedzīgo nodarījumu. Cīņa ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem un noziedzīgo nodarījumu rīkiem ir viena no būtiskām Eiropas kriminālpolitikas pamatnostādņem⁶⁴. Varšavas konvencija balstās uz izpratnes, ka lai cīnītos ar smagiem noziegumiem, ir jāatņem noziedzīgā ceļā iegūtus līdzekļus⁶⁵, tāpēc tikai loģisks solis ir paredzēt bargāku atbildību par centieniem atgūt noziedzīgi iegūtu mantu, kas ir arestēta kriminālprocesuālā kārtībā. Mantas arests atceļams saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 366.pantu. Autors piebilst, ka praksē procesa virzītājam jāpievērš īpaša uzmanība mantas aresta spēkā esamībai attiecībā uz mantu, proti, ja zūd pamats tā piemērošanai, tad nekavējoties mantas arests ir jāatceļ. Ja mantas arests netiek noņemts tas rada nesamērīgu apgrūtinājumu personai, kuras manta ir pakļauta arestam. Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina par Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.panta pārkāpumu faktu, ka mantas arests tika atcelts tikai pēc nepilniem septiņiem mēnešiem pēc nolēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu stāšanos likumīgā spēkā⁶⁶.

2.5. Arestētās mantas realizācija un trešo personu tiesības

Kriminālprocesa likuma 28.nodaļa, kas reglamentē mantas arestu pieļauj arestēto mantu realizēt pirms ir pieņemts galīgais nolēmums krimināllietā rīcībā ar šo arestēto mantu. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 364.¹ pantu un 365.panta 2.¹ daļu realizēt šādā gadījumā arestēto mantu var tikai pie diviem apstākļiem: 1) arestētās mantas ilgstoša glabāšana nav iespējama vai arī tās ilgstoša uzglabāšana rada zaudējumus valstij; 2) ja attiecībā uz arestēto mantu zvērināts tiesu izpildītājs lūdz atļaut vērst piedziņu.

⁶⁴Likums "Par Eiropas Padomes konvenciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju": LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.decembris, nr.205. Konvencijas preambula. Pieejams: <https://likumi.lv/> [aplūkots 01.03.2017.]

⁶⁵ Turpat.

⁶⁶ Skatīt - Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994.gada 18.jūlija spriedums lietā: 14804/89 Vendittelli v. Italy, para 40. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57885> [aplūkots 19.03.2017.]

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem⁶⁷ arestēto mantu glabā, realizē un iznīcina LR Iekšlietu ministrijai pakļauta iestāde – Nodrošinājuma valsts aģentūra, bet mantu uz kuru attiecas pārtikas un veterināras uzraudzības normas – Pārtikas un veterinārais dienests. Saskaņā ar šo noteikumu 74.punktu arestēto mantu glabā, realizē un iznīcina tādā pašā kārtībā kā lietiskos pierādījumus. Saskaņā ar spēkā esošām normām Nodrošinājuma valsts aģentūra mantu realizē, pamatojoties uz procesa virzītāja lēmumu. Ņemot vērā Kriminālprocesa likuma 336.panta trešo daļu šis lēmums ir pārsūdzams. Kriminālprocesa likumā gan nav minēts kā lēmuma pārsūdzēšana ietekmē lēmuma izpildi. Vairumā gadījumu kriminālprocesā lēmumu pārsūdzēšana neietekmē tā izpildi, tā piemēram, lēmums par drošības līdzekļa piemērošanu, lēmums par mantas aresta uzlikšanu un citi lēmumi. Nav pamats uzskatīt, ka attiecībā uz lēmumu par mantas nodošanu Nodrošinājuma valsts aģentūrai realizēšanai (vai iznīcināšanai) pārsūdzība apturētu tā izpildi. Vēl jo vairāk, kad šāds lēmums tiek pieņemts tieši tādu iemeslu kāpēc nav pieļaujama kavēšanās – zaudējumi valstij un manta ātri bojājas. Praksē manta, kas ātri bojājas var būt pārtikas produkti, savukārt manta, kas rada zaudējumus valstij varētu būt lietas, kuriem nepieciešami īpaši apstākļi un telpas. Šādas mantas nodrošināšana rada lielus izdevumus. Autors piebilst, ka nevar uz jebkuru mantu attiecināt apstākli, ka tā rada zaudējumus Kriminālprocesa likuma izpratnē. Radītiem zaudējumiem jābūt tādiem, kas ir nesamērīgi ar mantas vērtību, vai arī zaudējumi ir tādi, kas nav samērīgi ar valsts pieejamo budžetu un rezultātā apgrūtināta citu valsts iestāžu funkciju izpildi sakarā ar līdzekļu trūkumu. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem⁶⁸ personai, kuras manta tika realizēta var saņemt mantas vērtības atlīdzinājumu no Nodrošinājuma valsts aģentūras, pamatojoties uz procesa virzītāja lēmumu.

Savukārt otrs gadījums, kad iespējams realizēt arestētu mantu pirms galīgā nolēmuma pieņemšanas attiecībā uz to, ir piedziņas vēršana saskaņā ar Civilprocesa likuma normām. Piedziņas vēršanas gadījumā vērts pievērst uzmanību jautājumam par to vai uz jebkuru arestēto mantu ir pieļaujams vērst piedziņu. Procesā virzītājam īpaši kritiski jāvērtē gadījumi, ja lūdz atļauju vērst piedziņu uz noteiktu mantu, kas iespējams atzīstama par noziedzīgi iegūtu mantu vai ar to saistītu mantu. Piemēram, ja arestētā manta uz kuru tiesu izpildītājs vēlas vērst piedziņu ir nekustamais īpašums, kas ir izkrāpts no iepriekšējā īpašnieka, tad nav pieļaujams rīkot izsoli par tādu mantu, jo tā ir atgriežama iepriekšējam īpašniekam. Tālāka civiltiesiskā apgrozība ar šo mantu

⁶⁷ Noteikumu par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu: Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumi Nr.1025, Latvijas Vēstnesis, 2011. 30.decembris, nr.205. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 06.02.2017.]

⁶⁸ Turpat. 35.punkts.

nav pieļaujama līdz tiek restitūētas iepriekšējas attiecības. Cits piemērs, ja šis nekustamais īpašums ir iegādāts par naudas līdzekļiem ar noziedzīgu izcelsmi, piemēram veikta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija. Šādai mantai jābūt konfiscētai un nav pieļaujams vērst uz to piedziņu, lai segtu arestētās mantas īpašnieka parādsaistības, jo tādā veidā šie noziedzīgie līdzekļi tiek joprojām legalizēti, jo ar nelikumīgiem līdzekļiem tiek izpildītas likumīgas saistības. Kritiski izvērtējams jautājums par to vai pamatoti noteikts Kriminālprocesa likuma 364.¹ panta otrās daļas pēdējā teikumā, ka procesa virzītāja lēmums par zvērināta tiesu izpildītāja pieteikumu par piedziņas vēršanu nav pārsūdzams.

Izskatot šo jautājumu ieskicējas cita problēma. Attiecībā uz mantu var būt reģistrēta piedziņas vēršanas atzīme jau pirms mantas aresta uzlikšanas vai arī uz mantu publiskā reģistrā var būt ķīlas vai nodrošinājuma atzīme par labu trešajai personai. Trešā persona nav arestējamās mantas īpašnieks, bet tai ir vai arī var būt nākotnē prasījumi no šīs mantas. Šis jautājums ir palicis aktuāls saistībā ar grozījumiem Kriminālprocesa likumā, kas atrodas LR Saeimā⁶⁹. Kriminālprocesuālais mantas arests būtiski ietekmē trešo personu (ķīlas ņēmēju) no ķīlas izrietošo tiesību realizācijas iespējas⁷⁰. Saskaņā ar esošo regulējumu, ja mantu atzīst par noziedzīgi iegūtu, tad mantas arestam ir prioritāte pret ķīlu. Līdz tiek pieņemts galīgais lēmums attiecībā uz mantu arestam arī ir prioritāra nozīme kā tas izsecināms no Kriminālprocesa likuma 364.¹ panta. Mantas aresta uzlikšana un tai sekojoša atzīšana par noziedzīgi iegūtu faktiski atņem ķīlas ņēmēja tiesības⁷¹, jo noziedzīgi iegūtā manta atbilstoši tiek konfiscēta. Šī maģistra darba kontekstā nav iespējams nepieskarties jautājumam par trešo personu tiesībām attiecībā uz arestēto mantu. Šajā darbā netiks skarts jautājums par trešo personu tiesībām attiecībā uz mantu, ja tā tiek atzīta par noziedzīgi iegūtu. Šajā darbā trešo personu tiesības tiks apskatītas tikai mantas aresta laikā, norobežojoties no rīcības ar to pēc tam, kad pieņemts galīgais nolēmums par rīcību ar arestētu mantu.

Jau tiek izteikts viedoklis, ka nav pamata mantas aresta prioritātei pret ķīlu, ja mantas arests nodrošina mantisko jautājumu risinājumu⁷², proti, pēc būtības jābūt sākotnēji apmierinātam prasījumam, kas izriet no ķīlas un tikai tad noziedzīgā nodarījumā cietušo personu prasījumi.

⁶⁹ Likumprojekts Nr.630/Lp12 "Grozījumi Kriminālprocesa likumā". Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkots 04.02.2017.]

⁷⁰ Strada-Rozenberga K. Smans A. Atzinums par Latvijas komercbanku asociācijas 2016.gada 13.oktobra iesniegumā "Par izvērtējuma sniegšanu" uzdotajiem jautājumiem. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/A22964B6D4FAFE19C22580D5002A966A?OpenDocument> [aplūkots 03.03.2017.]

⁷¹ Turpat. 7.lpp.

⁷² Turpat. 6.lpp.

Autors piekrīt šādam viedoklim, jo kaut arī noziedzīgs nodarījums, kura rezultātā personai nodarīts kaitējums, ir nopietns cietušās personas tiesību pārkāpums, tomēr tas nerada prioritāti pret citiem likumīgiem prasījumiem, kuri jau pastāvēja pirms noziedzīgā nodarījuma vai šajā gadījumā pirms mantas aresta uzlikšanas. Noziedzīgā nodarījuma rezultātā nodarītais kaitējums ir delikts, tiesību aizskārums, kas pēc būtības rada prasījumu no neatļautas darbības saskaņā ar Civillikuma 1635.pantu. Bieži vien ķīlas ņēmēji nekustamo īpašumu gadījumos ir kredītiestādes, kas izsniedza aizdevuma šī nekustamā īpašuma iegādei, tāpēc nekustamā īpašuma arests būtiski skar šo kredītiestāžu tiesības atgūt savu aizdevumu un iecerēto peļņu. Nepieciešama skaidra izpratne par to, kas ir prioritārs mantas aresta gadījumā – ķīla vai mērķis, kas ar mantas arestu tiek nodrošināts. Ja ķīla ir reģistrēta pirms aresta uzlikšanas mantai, tad taisnīgs risinājums ir noteikt šādu ķīlas un mantas aresta prioritāti: 1) mantas arests, kas uzlikts lai nodrošinātu noziedzīgi iegūtas mantas un citu ar kriminālprocesu saistītu mantas konfiskāciju; 2) ķīla vai atzīme par piedziņas vēršanu; 3) mantas arests, kas uzlikts lai nodrošinātu pārējos Kriminālprocesa likumā noteiktos mantas aresta mērķus. Piedāvātā mantas realizēšanas kārtībā ir objektīva, bet lai to varētu īstenot nepieciešami grozījumi Kriminālprocesa likumā. Pirmkārt, saglabājama jau noteiktā kārtība, ka zvērināts tiesu izpildītājs var lūgt atļauju realizēt mantu, bet jāpapildina normas, kas dotu iespēju trešajai personai vērsties pie procesa virzītāja ar atļauju realizēt savas ķīlas ņēmēja tiesības. Raksturīgs veids kā kredītiestādes un arī citas privātpersonas nodrošina savus prasījumus ir komercķīla vai publiskā hipotēka, kas paredz saistību bezstrīdu piespiedu izpildi kā tas noteikts Civilprocesa likuma 50.nodaļā. Saistību bezstrīdu piespiedu izpilde ir pietiekami bieži izmantojams instruments⁷³ civiltiesisko attiecību atrisināšanai. Ņemot vērā šo tendenci autors uzskata, ka noteikti Kriminālprocesa likumā iekļaujamas normas par to kā ķīlas ņēmējs var realizēt savas tiesības. Piedāvātā atzīmju prioritāti nenosaka, ka persona var ķīlas tiesības izmantot bez procesa virzītāja atļaujas. Jebkurā gadījumā, ja ķīla prioritāra par mantas arestu jebkurā gadījumā personai jāvēršas pie procesa virzītāja pēc atļaujas. Tāpēc Kriminālprocesa likuma 364.¹ pants jāpapildina ar šāda satura 2.¹ daļu: “*Ja pirms aresta uzlikšanas mantai ir reģistrēta hipotekārā vai cita ar likumu noteikta reģistrējama ķīla, tad persona var vērsties ar pieteikumu pie procesa virzītāja ar lūgumu piekrist saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai. Procesā virzītājs lēmumā norāda summu, kas saglabājama mantisko jautājumu nodrošināšanai kriminālprocesā*”. Jāņem vērā, ka “*mantisko jautājumu nodrošināšanai*” šajā kontekstā ir plašāka nozīme, proti, skar visus iespējamās mantas

⁷³ 2016.gadā LR tiesu zemesgrāmatu nodaļas saņēma 485 pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu. Statistikas pārskats par civiltiesām pirmajā instance. Tiesu informatīvā sistēma. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/> [aplūkots 04.03.2017.]

nodrošināšanas mērķus. Ja procesa virzītājs pieņem lēmumu piekrist saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai, tad ķīlas ņēmējs procesa virzītāja lēmumu pievieno pie pieteikuma par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un iesniedz attiecīgās tiesas zemesgrāmatu nodaļā. Šim procesa virzītāja lēmumam jābūt pārsūdzamam vispārējā kriminālprocesuālā kārtībā.

Īpaša uzmanība jāpievērš gadījumiem, kad manta ir iegādāta ar noziedzīgiem līdzekļiem, kas sajaukti ar likumīgiem. Tas var būt arī gadījums ar ķīlas ņēmējiem, piemēram, persona iegādājas nekustamo īpašumu, saņemot no kredītiestādes aizdevumu 90 procentu apmērā no īpašuma vērtības, bet pārējās daļas iegādei tika izmantoti līdzekļi, kas ir noziedzīgi iegūti. Šajā gadījumā nav pamata konfiscēt visu mantu, bet gan nepieciešams noskaidrot kāda daļa ir iegādāta, pamatojoties uz likumīgiem līdzekļiem. Ķīlas ņēmējam jāizrāda sava interese un jāsniedz pierādījumi par savām tiesībām uz šo mantu procesa virzītājam. Bet pie esošā normatīvā regulējuma šeit ieskicējas problēma ar trešo personu tiesībām kaut kādā veidā piedalīties kriminālprocesā. Kriminālprocesa likuma 111.¹ pants par aizskartā mantas īpašnieka tiesībām un pienākumiem kriminālprocesā ne esošajā, ne arī LR Saeimā esošā likumprojekta redakcijā neparedz tiesības piedalīties trešajām personām (ķīlas ņēmējiem)⁷⁴. Autors piekrīt viedoklim, ka minētam pantam jābūt paplašinātam, lai to varētu attiecināt uz ķīlas ņēmējiem, bet šīm tiesībām ir jābūt šaurākām par īpašnieka un likumīgā valdītāja tiesībām. Trešo personu tiesībās jāparedz: 1) tiesības saņemt informāciju par lēmumiem attiecībā uz mantu; 2) iesniegt likumā noteiktā kārtībā pieteikumus par atļauju izmantot savas tiesības attiecībā uz mantu, kā arī iesniegt pierādījumus par šo tiesību esamību; 3) likumā noteiktā kārtībā iesniegt sūdzības par lēmumiem, kas skar trešās personas tiesības uz mantu; 4) piedalīties jautājumu izskatīšanā attiecībā uz mantas izcelsmi un rīcību ar to.

⁷⁴ Strada-Rozenberga K. Smans A. Atzinums par Latvijas komercbanku asociācijas 2016.gada 13.oktobra iesniegumā "Par izvērtējuma sniegšanu" uzdotajiem jautājumiem. 7.lpp. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/A22964B6D4FAFE19C22580D5002A966A?OpenDocument> [aplūkots 03.03.2017.]

3.PĀRROBEŽU MANTAS ARESTS KRIMINĀLPROCESĀ UN CITU VALSTU REGULĒJUMS

3.1. Eiropas iesaldēšanas rīkojums

Šajā darbā termins iesaldēšanas rīkojums tiks izmantots, lai apzīmētu tikai procesuālu nolēmumu par mantas nodrošināšanu konfiskācijai un lēmumu par mantas aresta uzlikšanu, ņemot vērā darba tematiku.

Eiropas Savienībā, pamatojoties uz Eiropas Savienības Padomes pamatlēmumu⁷⁵ ir paredzēta kārtība kādā tiek izpildīti lēmumi par mantas arestu uzlikšanu kriminālprocesā citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Eiropas Savienības Padomes pamatlēmumā tas tiek dēvēts par iesaldēšanas rīkojumu un atbilstoši pamatlēmuma trešā panta 1.punktam iesaldēšanas rīkojumu piemēro, lai nodrošinātu pierādījumus kriminālprocesā vai pēc tam konfiscētu īpašumu. Kriminālprocesa likumā normas, kas attiecas iesaldēšanas rīkojuma izpildi Latvijā ir iestrādātas pantos no 860. līdz 865., bet Latvijā pieņemtā iesaldēšanas rīkojuma izpildi citā Eiropas Savienības dalībvalstī pantos no 880. līdz 882. Kriminālprocesa likumā Eiropas Savienības iesaldēšanas rīkojuma vietā tiek izmantots termins Eiropas Savienības dalībvalsts procesuālais nolēmums par mantas nodrošināšanu konfiskācijai vai pierādījumu iegūšanai. Saskaņā ar normatīvo regulējumu izpildot iesaldēšanas rīkojumu netiek veikta saņemtā rīkojuma papildus tiesiskā pārbaude izpildes valstī. Tas izriet no Kriminālprocesa likuma 860.panta trešās daļas. Šāds noteikums izriet no savstarpējās atzīšanas un izpildes principa, kas raksturīgs arī citos Eiropas Savienības institūciju izdotos normatīvos aktos⁷⁶. Proti, šāds princips attiecībā uz iesaldēšanas rīkojumu paredz, ka izpildes valsts to izpilda nekavējoties tāpat kā izpildes valstī pieņemtu iesaldēšanas rīkojumu. Izpildot šādu rīkojumu Latvijā nav nepieciešama tā apstiprināšana kādā Latvijas Republikas tiesā. 2014.gadā LR Ģenerālprokuratūrā saņemti 32 Eiropas Savienības dalībvalsts procesuālie nolēmumi par mantas nodrošināšanu konfiskācijai vai pierādījumu iegūšanai, bet 2015.gadā 26 nolēmumi savukārt 2014.gadā Eiropas Savienības dalībvalstīm nosūtīti 8 Latvijā pieņemti nolēmumi, bet 2015.gadā 2 nolēmumi⁷⁷.

⁷⁵ Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 22.jūlija pamatlēmums Nr.2003/577/TI. Oficiālais Vēstnesis L 196, 02/08/2003, Lpp. 0045 – 0055. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32003F0577> [aplūkots 17.12.2016.]

⁷⁶ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 12.decembra regulas Nr.1215/2012 par jurisdikciju un sprieduma atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās 36.pants. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215> [aplūkots 17.12.2016.]

⁷⁷ 2017.gada 31.janvāra LR Ģenerālprokuratūras vēstule "Par statistikas informācijas sniegšanu". Npublicēts.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 860.panta otro daļu Latvijas Republikā iesaldēšanas rīkojuma izpildes saņēmēj iestāde ir Ģenerālprokuratūra. Saņemot iesaldēšanas rīkojumu Ģenerālprokuratūrai ir trīs iespējamās rīcības, ko var veikt atkarībā no pastāvošiem nosacījumiem:

- 1) noteikt iesaldēšanas rīkojuma izpildes iestādi un veikt nepieciešamās darbības tā izpildei;
- 2) atteikt iesaldēšanas rīkojuma izpildē un par to paziņot izdevēj valsts iestādei;
- 3) atlikt iesaldēšanas rīkojuma izpildi līdz zūd pamats izpildes atlikšanai.

Normas ir strukturētās tādā veidā, ka ja nav pamata atteikt vai atlikt iesaldēšanas rīkojuma izpildi, tad nosaka tā izpildes iestādi. Pamati izpildes atteikšanai ir ļoti šauri definēti un pieļauj atsevišķos gadījumos pieņemt izpildei neskatoties uz neatbilstību iesaldēšanas rīkojuma prasībām. Eiropas iesaldēšanas rīkojuma izpildes atteikuma iemeslus iespējams sadalīt divās grupās – materiālie un procesuālie. No Kriminālprocesa likumā 861.panta pirmā daļā paredzētiem četriem iemesliem viens ir materiāls – nodarījums uz kuru attiecas iesaldēšanas rīkojums nav noziedzīgs nodarījums saskaņā ar Latvijas normatīviem aktiem un tas nav paredzēts Kriminālprocesa likuma 2.pielikumā, kā arī neattiecas uz izvairīšanos no nodokļu un nodevu samaksas. Tas ir materiāls izpildes atteikšanas iemesls, jo atteikšana atkarīga no materiālām normām, kas nosaka noteiktas darbības par noziedzīgām. Pārējie trīs atteikšanas iemesli ir procesuālie – kriminālprocesuālā imunitāte, iesaldēšanas rīkojuma izpilde pārkāpj dubultās sodīšanas nepieļaujamības principu, un apliecinājums nav atsūtīts, ir nepilnīgs vai nav saistīts ar iesaldēšanas rīkojumu. Apliecinājums Kriminālprocesa likuma 861.panta pirmās daļas 1.punkta izpratnē ir pamatlēmumā pielikumā paredzētā veidlapa, kas tiek nosūtīta uz izpildes valsti kopā citiem materiāliem. Dubultās sodīšanas nepieļaujamības, kriminālprocesuālās imunitātes un materiālais iemesls ir absolūti un nenovēršami. Savukārt, ja apliecinājums neatbilst noteiktām prasībām, tad Ģenerālprokuratūra var noteikt termiņu trūkumu novēršanai vai pieņemt līdzvērtīgu dokumentu, vai arī pat atbrīvot no prasības novērst trūkumus.

Eiropas Savienības Padomes pamatlēmums un Kriminālprocesa likums izdala divas sūdzību kategorijas, kas attiecas uz iesaldēšanas rīkojumu – sūdzība par rīcību nodrošinot iesaldēšanas rīkojuma izpildi un sūdzība par paša iesaldēšanas rīkojuma pamatotību. Tam ir praktiska nozīme - sūdzība par rīcību nodrošinot iesaldēšanas rīkojuma izpildi tiek izskatīta Kriminālprocesa likuma noteiktā kārtībā. Savukārt sūdzība par iesaldēšanas rīkojuma pieņemšanas iemesliem iesniedzama tikai iesaldēšanas rīkojuma izdevējvalstij. Autors uzskata, ka neskaidra ir norma par to kādā kārtībā izskata sūdzību par rīcību nodrošinot iesaldēšanas rīkojuma izpildi. Sūdzību vispārējā izskatīšanas

kārtība ir paredzēta Kriminālprocesa likuma 24.nodaļā. Eiropas Savienības dalībvalsts izdotsais iesaldēšanas rīkojums par mantas nodrošināšanu konfiskācijai ir pielīdzināms lēmumam par aresta uzlikšanu mantai. Šādā gadījumā procesa virzītājs, kas pieņēma lēmumu ir Eiropas Savienības dalībvalsts iestāde, bet Latvijas iestādes amatpersonas, kas faktiski izpilda nolēmumu ir procesuālā uzdevuma izpildītāji. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 337.panta otrās daļas 1.punktu sūdzību par rīcību nodrošinot iesaldēšanas rīkojuma izpildi ir nododama procesa virzītājam. Tātad sūdzību izskata iesaldēšanas rīkojuma izdevējīestāde.

Šāds nacionālais regulējums, kad sūdzību par rīcību izpildot iesaldēšanas rīkojumu nodod iesaldēšanas rīkojuma izdevējīestādei nav pretrunā Eiropas Savienības normām⁷⁸. Tomēr autors uzskata, ka visatbilstošāk izskatīt šādu sūdzību rajona prokuratūras prokuroram pēc teritoriālās piekritības, kur tiek faktiski izpildīts iesaldēšanas rīkojums. Tāds regulējums būtu visatbilstošākais, jo iesaldēšanas rīkojums tiek izpildīts atbilstoši Kriminālprocesa normām un tātad tiek arī īstenota Latvijas spēkā esošā prakse un tās īpatnības, kuru pārzina Latvijas tiesībsargājošo iestāžu darbinieki. Iesaldēšanas rīkojuma izdevējvalsts iestādei izpildes valsts procesuālās normas ir nepazīstamas. Eiropas Savienības dalībvalstīm kriminālprocesuālās normas atšķiras un nav pietiekami harmonizētas, bet uz tām attiecas normatīvie akti kā Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, kā arī Eiropas Savienības pamattiesību harta. Autors uzskata, ka gadījumos, kad iesaldēšanas rīkojuma izdevējvalsts izskata sūdzību par rīcību izpildot iesaldēšanas rīkojumu jāvērtē izpildošo amatpersonu rīcību atbilstību kopējiem principiem, kas izriet no starptautiskiem tiesību aktiem kā Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija.

Iesaldēšanas rīkojuma piemērošanas robežas attiecībā uz to kādiem mērķiem to var piemērot ir izteikts vienā teikumā - iesaldēšanas rīkojumu piemēro, lai varētu nodrošināt mantas konfiskācijas izpildi. Tas ir, iesaldēšanas rīkojumu pieņem līdz galīga nolēmuma pieņemšanai attiecībā uz mantu. Ar mantas konfiskāciju pamatlēmuma izpratnē ir jāsaprot ne tikai kriminālsodu mantas konfiskāciju, bet arī jebkuru mantu, kas izriet no noziedzīgā nodarījuma⁷⁹. Iesaldēšanas rīkojumu var piemērot tikai attiecībā uz to mantu, kas turpmāk var tikt pakļauta mantas konfiskācijai un kura izriet jeb ir saistīta ar noziedzīgo nodarījumu. No šiem nosacījumiem var secināt, ka iesaldēšanas rīkojumu var piemērot šādiem mērķiem: kriminālsoda – mantas konfiskācijas – nodrošināšanai, kriminālsodu – juridiskās personas likvidācijas un naudas

⁷⁸ Handbook for judges, prosecutors and other competent authorities on how to issue and execute a request for enforcement of a freezing order. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, p.52. Pieejams: <http://bookshop.europa.eu/> [aplūkots 03.01.2017.]

⁷⁹ Ibid. p.120.

piedzīnas – nodrošināšanai, kā arī noziedzīgi iegūtās mantas nemainības nodrošināšanai līdz tiek pieņemts galīgais lēmums attiecībā uz noziedzīgi iegūtu mantu. Uzlikt arestu mantai saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 361.pantu, lai nodrošinātu - mantisko jautājumu risināšanu, konfiscējamā noziedzīgā nodarījuma rīka vērtības piedziņu, ja rīks pieder citai personai – nav iespējams piemērojot iesaldēšanas rīkojumu, jo manta, kas tiek arestēta šo mērķu nodrošināšanai, parasti nav saistīta ar noziedzīgo nodarījumu, bet gan saistīta ar deliktu un civiltiesiskiem zaudējumiem. Tātad, iesaldēšanas rīkojuma piemērošanas robežas ir šaurākas par Kriminālprocesa likumā paredzētā mantas aresta piemērošanas robežām.

2017.gada 30.martā pieņemti grozījumi⁸⁰ Kriminālprocesa likumā, kas inkorporē Kriminālprocesa likumā divas jaunas nodaļas par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu. Eiropas izmeklēšanas rīkojums ir Eiropas Savienības dalībvalsts kompetentās iestādes lūgums par procesuālās darbības veikšanu pierādījuma iegūšanai vai arī pierādījumu saņemšanu, ja pierādījumi ir dalībvalsts iestādes rīcībā. Ar šo tiek ieviesta jauna kārtībā pierādījumu iegūšanai un saņemšanai saskaņā ar Eiropas Savienības Parlamenta un Padomes direktīvu⁸¹. Direktīvas 32.pants paredz, ka dalībvalstis var pieprasīt veikt pagaidu pasākumus, lai nepieļautu *“priekšmetu iznīcināšanu, pārveidošanu, pārvietošanu, nodošanu vai atbrīvošanos no tiem, kurus varētu izmantot kā pierādījumus”*. Šis regulējums aizstāj iesaldēšanas rīkojumu kā tas izriet no direktīvas preambulas piektās un 34.rindkopas. Proti, Eiropas izmeklēšanas rīkojums būs piemērojams arī attiecībā uz mantas arestu. Ņemot vērā, ka jaunā kārtība vēl nav stājusies spēkā, tad izmeklēšanas rīkojuma piemērošanas robežas un problemātika vēl nav atspoguļojusies iestāžu praksē.

3.2. Kriminālprocesuālā mantas aresta regulējums citās valstīs

Šajā apakšnodaļā tiks pētīts citu valstu normatīvais regulējums, kas saistīts ar kriminālprocesuālo mantas arestu. Izpētei tiek ņemti vairāku valstu kriminālprocesa likumi – Igaunijas Republikas, Šveices Konfederācijas, Vācijas Federatīvās republikas, Krievijas Federācijas, Baltkrievijas Republikas, Kazahstānas Republikas, Gruzijas, Armēnijas Republikas, Čehijas Republikas un Ungārijas Republikas. Analizējot normatīvos aktus tiek izmantota gramatiskā un sistēmiskā tulkošanas metode.

⁸⁰ Likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2017. 12.aprīlis, Nr.75. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 20.04.2017.]

⁸¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 3.aprīļa direktīva Nr.2014/41/ES. Oficiālais Vēstnesis L 130/1, 01/05/2014. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32014L0041> [aplūkots 20.04.2017.]

Izpētot tuvo kaimiņu kriminālprocesa likumus var izdarīt secinājumus par kriminālprocesuālā mantas aresta institūta izpratni šajās valstīs. Tā piemēram, Igaunijas kriminālprocesa likumā⁸² (*Kriminaalmenetluse seadustik*) normas par mantas arestu atrodas ceturtnā nodaļā ar nosaukumu kriminālprocesa nodrošināšana, kas satur divas apakšnodaļas – 1) preventīvie līdzekļi; 2) citi līdzekļi kriminālprocesa nodrošināšanai. Mantas arestu reglamentē 142. un 143.pants, kas atrodas apakšnodaļā citi līdzekļi kriminālprocesa nodrošināšanai. Apakšnodaļā ir reglamentēti arī citi procesuāli piespiedu līdzekļi – piespiedu atvešana, naudas sods, aizliegums tuvoties noteiktai personai vai apmeklēt noteiktas vietas, personas meklēšana un citi līdzekļi. Savukārt apakšnodaļā preventīvie līdzekļi atrodami procesuālie piespiedu līdzekļi kā apcietinājums, drošības nauda un citi. No nodaļas uzbūves var izdarīt secinājumu, ka mantas arests tiek pieskaitīts pie procesuāliem piespiedu līdzekļiem. Saskaņā ar 142.pantu mantas arestu var uzlikt, lai nodrošinātu – civilprasību, mantas konfiskāciju, naudas sodu, kā arī var uzlikt arestu līdzekļiem, kas uzskatāmi par iegūtiem legalizējot noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai terorisma finansēšanai paredzētiem līdzekļiem. Ar mantas arestu tiek saprasts – arestējamās mantas aprakstīšana un tās tālāka atsavināšanas nepieļaušana. Arestu mantai uzliek pamatojoties uz izmeklēšanas tiesneša vai tiesas lēmumu pēc prokuratūras ierosinājuma. Savukārt atcelt lēmumu par mantas arestu pirmstiesas kriminālprocesā var tikai prokuratūra vai arī izmeklēšanas tiesnesis. Igaunijas kriminālprocesa likuma 40.¹ pants definē procesuālo statusu “trešā persona” jeb persona, kuras tiesības un brīvības skar kriminālprocesā pieņemti lēmumi.

Krievijas Federācijas kriminālprocesa kodeksa⁸³ (*Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации*) 115.pants paredz mantas aresta uzlikšanu, lai nodrošinātu civilprasību, mantas konfiskāciju, naudas sodu un citas mantiskas prasības, uzliekot to aizdomās turētā, apsūdzētā vai personas, kura ir materiāli atbildīga par iepriekš minēto personu darbībām (turpmāk – materiāli atbildīgā persona), mantai. Lēmumu pieņem tiesa viena tiesneša sastāvā, pamatojoties uz ierosinājumu, kuru atbilstoši kodeksā noteiktai kārtībai apstiprināja prokurors, ja ierosinājumu sastādīja izziņas iestādes darbinieks, bet ja ierosinājumu sastādīja izmeklētājs, tad izmeklēšanas iestādes priekšnieks. Papildus var izsecināt, ka mantas arests tiek uzlikts arī citu personu mantai, ja manta ir noziedzīgi iegūta, vai tie ir līdzekļi, kas paredzēti terorisma un noziedzīgu grupu un citu noziedzīgu veidojumu finansēšanai, kā arī rīkiem, kas tika izmantoti vai bija gatavoti izmantošanai

⁸² Code of Criminal Procedure: Act of Riigikogu. Pieņemts 2003. 12.februārī. Ar grozījumiem līdz 2013. 31.decembrim. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013093/consolide> [aplūkots 06.03.2017.]

⁸³ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации: Закон Российской Федерации. Pieņemts 2001. 5.decembrī. Ar grozījumiem līdz 2016. 19.decembrim. Pieejams: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102073942> [aplūkots 06.03.2017.]

noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā. Mantas arests atrodas ceturtnā sadaļā – procesuālie piespiedu līdzekļi un tieši – 14.nodaļā – citi procesuālie līdzekļi pie kuriem tiek pieskaitīta – piespiedu atvešana, naudas sods, atstādināšana no amata un paraksts par pienākumu ierasties pēc pieprasījuma. Autors secina, ka mantas arests Krievijas kriminālprocesa kodeksā tiek uzskatīts par procesuālo piespiedu līdzekli, tomēr pēc būtības tas atsevišķos gadījumos tiek izmantots kā izmeklēšanas darbība, jo ar to tiek izņemti priekšmeti, kam ir pierādījumu nozīme, proti, noziedzīgā izņemot noziedzīgā nodarījumu rīku. Procesuāla īpatnība ir tāda, ka tiesai jānosaka lēmumā par aresta uzlikšanu kādi konkrēti ierobežojumi attiecināmi uz mantu, kā arī aresta piemērošanas ilgumu, ja arests uzlikts mantai, kas nepieder aizdomās turētajam, apsūdzētajam un materiāli atbildīgai personai. Saskaņā ar kodeksa 116.pantu nevar uzlikt arestu uzrādītāja vērtspapīriem, ja to ieguvējs ir labticīgs. Dotajā kodeksā nav regulēts jautājums par trešo personu tiesībām, kurus skar kriminālprocesā pieņemtie lēmumi attiecībā uz mantu.

Pēc līdzības ar Krievijas Federācijas kodeksu ir sastādīts arī Baltkrievijas Republikas kriminālprocesa kodekss⁸⁴ (*Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь*). Mantas arestu reglamentē 132.pants, kurš atrodas arī kodeksa ceturtnā sadaļā – procesuālie piespiedu līdzekļi un arī 14.nodaļā – citi procesuālie piespiedu līdzekļi. Mantas arestu saskaņā ar kodeksa normām uzliet, lai nodrošinātu kaitējuma kompensāciju, noziedzīgā kārtā iegūta ienākuma nomaksu, civilprasību, mantas konfiskāciju, kā arī citas mantiskas prasības. No procesuālām normām izriet, ka arestu aizdomās turētā, apsūdzētā un materiāli atbildīgās personas mantai var uzliet procesa virzītājs, bet mantai, kas pieder citai personai vai atrodas dzīvojamā telpā tikai ar prokurora vai specializētu iestāžu priekšnieku atļauju. Mantas arests kodeksa izpratnē izpaužas kā aizliegums rīkoties vai lietot mantu, vai arī tās izņemšana. Līdzīgi kā Latvijas, tā arī Krievijas un Baltkrievijas kriminālprocesuālās normās noteikts, ka finanšu instrumenti kredītiestādēs netiek izņemti, bet gan tiek pārtrauktas izdevumu operācijas ar tām. Dotajā kodeksā nav regulēts jautājums par trešo personu tiesībām, kurus skar kriminālprocesā pieņemtie lēmumi.

Šveices Konfederācijas kriminālprocesa likums⁸⁵ (*Schweizerische Strafprozessordnung*) ir veidots pēc citādāka principa nekā Baltkrievijas un Krievijas kriminālprocesuālas normas, kas reglamentē mantas aresta uzlikšanu. Mantas arests atrodas piektajā sadaļā, kas apkopo visus procesuālos piespiedu līdzekļus. Atšķirībā no Latvijas Kriminālprocesa likuma procesuālo

⁸⁴ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь. Pieņemts 1999. 16.jūlijā. Ar grozījumiem līdz 2016. 20.aprīlim. Pieejams: http://etalonline.by/?type=text®num=hk9900295#load_text_none_1 [aplūkots 06.03.2017.]

⁸⁵ Swiss Criminal Procedure Code. Pieņemts 2007. 5.oktobrī. Ar grozījumiem līdz 2017. 1.janvārim. Pieejams: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20052319/> [aplūkots 07.03.2017.]

piespiedu līdzekļu izpratne ir daudz plašāka, proti, saskaņā ar Šveices kriminālprocesa likuma 196.pantu procesuālais piespiedu līdzeklis ir piespiedu līdzeklis, ko izpilda kriminālprocesuāli pilnvarota amatpersona, ierobežojot personu pamattiesības, lai nodrošinātu pierādījumus, personu dalību kriminālprocesā un galīgā nolēmuma izpildi. Proti pie procesuāliem piespiedu līdzekļiem tiek pieskaitītas arī izmeklēšanas darbības, kuru veikšanai nepieciešama izmeklēšanas tiesneša atļauja, kā piemēram, kratīšana. Šīs sadaļas septītā nodaļa nosaka, kas ir arests un kādiem mērķiem to var uzlikt. Proti, šī likuma 263.pants nosaka, ka personas ķermeniskas un bezķermeniskas lietas var pakļaut arestam, ja tās: 1) kalpos kā pierādījums; 2) nodrošinās kaitējuma kompensācijas, naudas soda un procesuālo izdevumu segšanu; 3) tiks atgrieztas cietušajiem; 4) tiks konfiscētas. Lēmumu par mantas arestu pieņem procesuālo piespiedu līdzekļu tiesa (likuma 18.pants), pamatojoties uz kriminālprocesu veicošās amatpersonas iesniegto ierosinājumu. Var secināt, ka Šveices kriminālprocesa normas nenodala mantas arestu atsevišķi no izmeklēšanas darbības - izņemšanas. Proti, izņemšana tiek uztverta kā vienota darbība, kas var kalpot dažādiem mērķiem – gan pierādījumu nodrošināšanai, gan mantisko jautājumu risināšanai. Šveices kriminālprocesa likumā ir regulēts jautājums par trešajām personām. Proti, 105.pants nosaka, ka procesuālais stāvoklis – cita kriminālprocesā iesaistītā persona, tiek piešķirta pamatojoties uz to, ka personai nodarīts kaitējums sakarā ar pieņemtiem procesuāliem lēmumiem. Citām kriminālprocesā iesaistītām personām ir tiesības uzstāties tiesas priekšā jautājumos, kas skar mantu un saņemt attiecīgu kompensāciju, kas radušies sakarā ar kriminālprocesā pieņemtiem lēmumiem, ko izlemj tiesa galīgā nolēmumā.

Vācijas Federatīvās republikas kriminālprocesa likumā⁸⁶ (*Strafprozeßordnung*) mantas arests regulēts septītajā sadaļā, kas cita starpā, nosaka arī izmeklēšanas un speciālās izmeklēšanas darbības, kuras raksturojas ar būtisku iejaukšanos personas pamattiesībās, tas ir, kratīšana, sakaru līdzekļu kontrole, korespondences kontrole, kā arī darbības, kas vairāk raksturīgas Latvijā reglamentētiem operatīvās darbības pasākumiem kā maskētā detektīvdarbība. Tātad no sistēmiskā viedokļa mantas arests tiek uzskatīts par darbību, kas būtiski skar pamattiesības un atrodas sadaļā kopā ar citām procesuālām darbībām, kuru mērķis ir iegūt pierādījumus vai noskaidrot personu atrašanās vietu. No kriminālprocesuālām normām izriet, ka mantas arestu var piemērot veicot mantas izņemšanu vai arī apzīmogojot to, un alternatīvi var apķīlāt mantu. Mantas aresta uzlikšanai normatīvi ir noteikti termiņi to piemērošanai – seši mēneši, ko var pagarināt vēl uz sešiem

⁸⁶ The German Code Of Criminal Procedure. Federal Law Gazette [*Bundesgesetzblatt*] Part I p. 1074, 1319, 1987. 7.aprīlis. Ar grozījumiem līdz 2014. 23.aprīlim. Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html [aplūkots 07.03.2017.]

mēnešiem un veikt arī turpmākus pagarinājumus, ja joprojām pastāv pamats mantas aresta piemērošanai. Mantas arests piemērojams, lai nodrošinātu iespējamo mantas konfiskāciju vai naudas sodu. Pietiekami plaši ir regulēts jautājums par trešo personu un jebkuru citu personu tiesībām, kam varētu būt jebkādas tiesības, kas saistītas ar arestēto mantu.

Analizējot gramatiski kriminālprocesuālās normas par mantas arestu, kas paredzēts Gruzijas kriminālprocesa likumā⁸⁷ ir atrodamas īpatnības, ka mantas arestu var uzlikt pamatojoties uz tiesas pieņemtu lēmumu, pēc izmeklētāja vai prokurora pieteikuma. Saskaņā ar Gruzijas kriminālprocesa likuma 157.panta septīto daļu visa manta, kas nav liela izmēra vai nekustama ir izņemama. Savukārt termiņš, cik ilgi var piemērot mantas arestu ir nenoteikts jeb līdz brīdim, kad tiek pieņemts galīgais nolēmums attiecībā uz kriminālprocesu vai pašu mantu. Kriminālprocesa likumā ir precīzi definēts mantas aresta saturs, proti, arestētai mantai var tikt uzlikts aizliegums rīkoties ar to (atsavināt vai apgrūtināt) vai arī aizliegums to lietot vispār. No kriminālprocesuālām normām izriet, ka arestu mantai var uzlikt ja ir informācija, ka manta tiks slēpta vai iznīcināta, vai arī manta ir iegūta noziedzīgā kārtā. Mantas aresta mērķis ir nodrošināt iespējamo mantas konfiskāciju un kaitējuma kompensāciju. Papildus noteikts, ja manta iegūta noziedzīgā kārtā, bet to nav iespējams atrast, tad pamatojoties uz tiesas lēmumu var uzlikt arestu mantai, kurai ir ekvivalenta vērtība ar meklējamo noziedzīgi iegūto mantu. Mantas arests regulēts ceturtā sadaļā – izmeklēšana – un nodaļā ar nosaukumu – citas procesuālās darbības. Šajā nodaļā atrodas tādas procesuālas darbības kā piespiedu atvešana, ekspertīze un salīdzināmo paraugu ņemšanu, atstādināšana no amata, personas apliecināšana dokumenta vai ceļojuma dokumenta izņemšana. Proti, šajā nodaļā ir regulētas atsevišķas izmeklēšanas darbības, piespiedu procesuālie līdzekļi, tai skaitā drošības līdzekļi. Grūti noteikt konkrētu mantas aresta juridisko dabu (kāpēc mantas arests atrodas tieši pie šādām procesuālām darbībām) vērtējot tikai vien nacionālo kriminālprocesa likumu, bet no sistēmiskā un gramatiskā tulkojuma metodēm izriet, ka mantas arests būtu pieskaitāms pie procesuāliem piespiedu līdzekļiem. Kodifikācijā nav atrastas normas par jautājumu par trešo personu vai ķīlas ņēmēju tiesībām attiecībā uz arestam pakļauto mantu.

Savukārt Kazahstānas Republikas kriminālprocesa likuma⁸⁸ 161.pants nosaka, ka mantas arests var tikt uzlikts, lai nodrošinātu šādus mērķus – civilprasību, mantas konfiskāciju un citus ar mantu saistītus sodus. Arestu var uzlikt arī noziedzīgi iegūtai mantai un ekvivalentas vērtības

⁸⁷ Criminal Procedure Code of Georgia. Pieņemts 2009. 9.oktobrī. Ar grozījumiem līdz 2017. 8.februārim. Pieejams: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/90034?impose=translateEn> [aplūkots 07.03.2017.]

⁸⁸ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан. Pieņemts 2014. 4.jūlijā. 2017. 10.februāra redakcijā. Pieejams: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852 [aplūkots 08.03.2017.]

mantai, ja noziedzīgi iegūtas mantas atrašanās vieta nav zināma. Līdzīgi kā Gruzijas kriminālprocesa likumā mantas arests atrodas nodaļā citi procesuālie līdzekļi, bet šeit ir sastopami tikai procesuālie piespiedu līdzekļi kā piespiedu atvešana, atstādināšana no amata, naudas sods, aizliegums tuvoties vai kontaktēties ar noteiktām personām. Sava īpatnība ir lēmuma par aresta uzlikšanu mantai pieņemšanas kārtībā, kas atšķiras būtiski no iepriekš izpētītiem kriminālprocesa likumiem. Proti, lēmuma pieņemšanas kārtība notiek sekojoši – procesa virzītājs pirmstiesas kriminālprocesā sastāda ierosinājumu par lēmuma par aresta uzlikšanu mantai pieņemšanu, ko iesniedz prokuroram, kas savukārt uztur vai arī neuztur šo ierosinājumu. Ja gadījumā prokurors uztur šo ierosinājumu, tad prokurors iesniedz ierosinājumu ar kriminālprocesa materiāliem izmeklēšanas tiesnesim. Ierosinājumu izskata izmeklēšanas tiesnesis tiesas sēdē, kurā piedalās prokurors, kā arī var piedalīties aizstāvība un speciālists, kas novērtēja mantu. Atcelt lēmumu par mantas aresta uzlikšanu var pamatojoties uz izmeklēšanas iestādes lēmumu, kas saskaņots ar prokuroru. Izmeklēšanas tiesneša lēmumu par aresta uzlikšanu mantai vai šī ierosinājuma noraidīšanu var noprotēt prokurors, bet pārsūdzēt var persona, kuru šis lēmums skar. Savukārt, prokurora lēmumu par atteikšanos uzturēt ierosinājumu par aresta uzlikšanu mantai var pārsūdzēt procesa virzītājs un ieinteresētā persona. Autors izdara secinājumus, ka Kazahstānas kriminālprocesa likums ir plašāks no tāda viedokļa, ka paredz vairāk tiesību iesaistītām personām kaut kādā veidā ietekmēt mantas arestu. Tajā pašā laikā šāds regulējums arī apgrūtinā mantas aresta efektivitāti, ņemot vērā sūdzību iespējas un arī to, ka mantas aresta spēkā esība atkarīga no divu amatpersonu lēmuma – prokurora un izmeklēšanas tiesneša. Nav konstatēts, ka ir regulēts jautājums par trešo personu vai ķīlas ņēmēju tiesībām attiecībā uz arestam pakļauto mantu.

Armēnijas Republikas kriminālprocesa kodeksā⁸⁹ savukārt mantas arests iekļauts astotā sadaļā, kas regulē pirmstiesas kriminālprocesu. 32. nodaļā regulē mantas aresta uzlikšanu, bet 31. nodaļa kratīšanu un izņemšanu, bet 33.nodaļa speciālās izmeklēšanas darbības. Pēc mantas aresta nodaļas izvietojuma nevar droši pateikt mantas aresta juridisko dabu kriminālprocesa kodeksā. Tomēr ir skaidras būtiskas īpatnības, kas atšķir Armēnijas kriminālprocesa kodeksu no citiem jau apskatītiem. Saskaņā ar kodeksa 233.pantu mantas arests tiek uzlikts pamatojoties uz izziņas iestādes, izmeklētāja vai prokurora lēmuma pamata. Proti, kā tāda tiesas kontrole nav nepieciešama un nav paredzēta saskaņā ar kodeksa normām, bet ja ir pamats uzskatīt, ka manta netiks izsniegta labprātīgi, tad var veikt kratīšanu (arī personas kratīšanu). Savukārt, dzīvojamās telpas kratīšana

⁸⁹Уголовно-процессуальный кодекс Республики Армения. Pieņemts 1998. 1.jūlijā. 2016. 16.decembra redakcijā. Pieejams: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1450&lang=rus> [aplūkots 10.03.2017.]

veicama pamatojoties uz tiesas lēmumu. Lēmumu par mantas aresta uzlikšanu var pārsūdzēt prokuroram. Autors uzskata, ka šāda lēmuma pieņemšanas kārtība pie noteiktām situācijām var būt praksē noderīga un efektīva. Piemēram, persona tikusi aizturēta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un personai līdzī ir rotaslietas vai citi priekšmeti ar pietiekami lielu vērtību, bet nav saistīta ar noziedzīgu nodarījumu un nav arī noziedzīgas izcelsmes. No kriminālprocesa kodeksa konstrukcijas izriet, ka lēmums par personas kratīšanu nav nepieciešams, ja persona aizturēta. Proti, pat ja persona nepiekrīt mantas aresta, tad izņemt un arestēt mantu var piespiedu kārtā bez tiesas lēmuma. Pie šiem apstākļiem var uzlikt arestu šai aizturētā mantai, lai nodrošinātu piemēram kaitējuma kompensāciju. Ņemot vērā to, cik būtiski skar mantas arests personas pamattiesības, tad ļoti kritiski vērtējams tiesas vai citas objektīvas un neatkarīgas iestādes kontroles mehānisma neesamība šajā gadījumā. Savukārt, ja izmeklētājs pieņem lēmumu par mantas aresta uzlikšanu, bet manta atrodas dzīvojamā telpā, tad papildus ir nepieciešams lēmums par kratīšanas veikšanu, ko pieņem tiesa. No tā izriet, ka lai arestētu mantu nepieciešams pieņemt divus lēmumus, kas ir dažādu amatpersonu kompetencē. Pēc būtības abi lēmumi ir savstarpēji saistīti un kalpo vienai darbībai, bet procesuāli tie ir divi lēmumi un abus iespējams pārsūdzēt. Šāda kārtība ir nevajadzīgi sarežģīta un pēc autora domām labākais risinājums ir tāds, ka lai nodrošinātu vienu darbību, proti, mantas aresta uzlikšanu, tad tiek pieņemts viens lēmums, kas atļauj gan to darīt ieejot telpās, gan arī citās vietās. Autors uzskata, ka saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa likuma normām nav nepieciešams atsevišķs lēmums par kratīšanas izdarīšanu, ja manta atrodas publiski nepieejamā vietā ar nosacījumu, ja lēmumā par aresta uzlikšanu mantai ir precīzi norādīta aresta uzlikšanas vieta. Mantas arests uzlikšanas mērķis saskaņā ar Armēnijas kriminālprocesa kodeksu ir nodrošināt iespējamo civilprasību, mantas konfiskāciju, procesuālos izdevumus un saglabāt noziedzīgi iegūto mantu.

Čehijas Republikas kriminālprocesa likums⁹⁰ atšķirībā no citām iepriekš apskatītām citu valstu kriminālprocesa normām pietiekami sīki reglamentē trešo personu tiesības attiecībā uz arestējamo mantu. Saskaņā ar kriminālprocesa likuma ceturtais nodaļas ceturto apakšnodaļu (78.-81b. panti), ja arestam tiek pakļauts nekustamais īpašums vai arī cita manta, izņemot naudas līdzekļus vai finanšu instrumentus, tad mantas īpašniekam ir pienākums 15 dienu laikā paziņot par to vai kādai personai ir prasījumi pret šo mantu. Ja persona nepaziņo, tad viņa ir atbildīga par jebkuru nodarīto zaudējumu, kas ar šo faktu saistīts. Papildus saskaņā ar kriminālprocesa likuma

⁹⁰ Code of Criminal Procedure of Czech Republic: Code of Czech Republic. Pieņemts 1961. 29.novembrī.Ar grozījumiem – 273/2012 Coll., 43/2012 Coll. Pieejams: www.legislationline.org/documents/id/20036 [aplūkots 11.03.2017.]

normām trešo personu prasījumi pret arestēto mantu ir apmierināmi saskaņā ar speciālo likumu. Savukārt mantas aresta piemērošanas iespējas ir daudz šaurākās nekā citās apskatītās valstīs. Proti, pakļaut arestam var tādu mantu par kuru iegūtas ziņas, ka tā tiks izmantota vai bijusi izmantota noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kā arī mantu, kas iegūta noziedzīgā nodarījuma rezultātā. Citiem vārdiem sakot, arestam var pakļaut tikai noziedzīgā nodarījuma rīkus (arī sagatavotos), noziedzīgi iegūtu mantu un ar kriminālprocesu saistītu mantu. Čehijas kriminālprocesa likuma 42.pantā ir paredzēts atsevišķs procesuālais statuss, kas attiecas uz tām personām, kuru manta ir pakļauta vai arī tiks pakļauta konfiskācijai, bet līdzīgi kā arī Latvijas normatīvā regulējumā tas neattiecas uz trešajām personām. Pirmstiesas procesā lēmumu par mantas aresta uzlikšanu pieņem prokurors vai arī policijas iestāde ar prokurora akceptu. Mantas arests atrodas ceturtā nodaļā, kas cita starpā regulē arī izņemšanu, kratīšanu, procesuālos piespiedu līdzekļus un speciālās izmeklēšanas darbības. Proti, šajā nodaļā regulētas tādas procesuālās darbības, kuras būtiski skar personas pamattiesības.

Kriminālprocesa likumā, kas regulē mantas arestu Ungārijas Republikā⁹¹, ir iestrādāta cita kārtība kā tiek piemērots Latvijas Kriminālprocesa likumam pazīstamais mantas arests. Ungārijas kriminālprocesa likuma astotajā sadaļā, kas saucas piespiedu līdzekļi ir atrodama devītā nodaļa, kura saucas “sekvestrs un piesardzības pasākumi”. Pārbaudot vārdnīcā skaidrojumu vārdam sekvestrs⁹² noskaidrots, ka tas ir – “*Valsts varas iestāžu aizliegums vai ierobežojums valsts interesēs lietot kādu īpašumu vai rīkoties ar to.*”. Likuma 159.pants skaidro, ka sekvestrs ir tiesas pieņemts lēmums, kas aizliedz personai atsavināt vai likvidēt savu īpašumu (plašākā nozīmē, tas ir jeb ko kam ir ekonomiska vērtība). Sekvestrs var būt piemērots pamatojoties uz tiesas lēmumu, ja īpašumu paredzēts konfiscēt vai arī lai nodrošinātu civilprasības izpildi, ja privātpersona iesniedza pieteikumu. Ja ir zudis pamats sekvestram vai arī kriminālprocess ir izbeigts, tad to var neatcelt, ja 60 dienu laikā pamatojoties uz prasītāja pieteikumu ir uzsākta civillietā, kur tiek prasīts vērst piedziņu uz šo mantu. Šāds risinājums ir neordinārs, jo procesuālais līdzeklis var turpināt pastāvēt bez kriminālprocesa esamības, kura ietvaros tas tika pieņemts. Šī pati nodaļa regulē citu procesuālo piespiedu līdzekļi, kas var pastāvēt kopā ar sekvestru, proti, piesardzības pasākums. Piesardzības pasākums kriminālprocesa likuma 160.pantā tiek definēts kā līdzeklis, kas laicīgi liedz personai izmantot savas tiesības attiecībā uz īpašumu. Minētais līdzeklis nodrošina sekvestra realizāciju. Ja

⁹¹ Act XIX of 1998 on Criminal Proceedings: Code of Republic of Hungary. Pieņemts 1998. 23.martā. Likuma redakcija uz 2011.gadu. Pieejams: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/25> [aplūkots 11.03.2017.]

⁹² Vārdnīca tēzauris. Pieejama: <http://tezaurs.lv/#/sv/sekvestrs/2> [aplūkots 11.03.2017.]

ir pamats uzskatīt, ka persona var slēpt vai atsavināt mantu, kā arī pastāv pamats sekvestram, tad prokurors vai izmeklētājs var piemērot piesardzības pasākumu. Ja tiek piemērots piesardzības pasākums, tad manta tiek izņemta. Pēc tam, kad tiek piemērots piesardzības pasākums ir jāiesniedz tiesai ierosinājums par sekvestra piemērošanu. Pēc būtības piesardzības pasākums ir tas pats sekvestrs, bet tikai pieņemts neatliekamības kārtā. Ungārijas kriminālprocesa likuma 55.pants regulē jautājumu par aizskartā mantas īpašnieka procesuālo statusu, bet līdzīgi kā Latvijas Kriminālprocesa likumā, tas neattiecas uz trešajām personām.

Izpētot desmit valstu kriminālprocesa regulējošos normatīvos aktus var izdarīt secinājumus. Vērtējot mantas arestu no to atrašanās vietas normatīvā aktā var izdarīt secinājumu, ka mantas arests tiek uzskatīts par procesuālo piespiedu līdzekli gandrīz visos gadījumos. Atsevišķās valstīs kā Čehijā, Šveicē un Vācijā mantas arests nav strikti nodalīts no izmeklēšanas darbības izņemšanas. Proti, tiek definēta darbība izņemšana, kas var tikt piemērota dažādiem mērķiem – kā pierādījuma nodrošināšanai vai mantisko jautājumu risināšanai. Trešo personu tiesības un pienākumi kriminālprocesā ir regulēti tikai Igaunijas, Šveices un Vācijas normatīvos aktos. Citās valstīs vai nu vispār nav atsevišķa procesuālā dalībnieka, kas attiecas uz personu, kuru mantiskās tiesības skar kriminālprocesā pieņemtie lēmumi vai arī šis statuss attiecas tikai uz mantas īpašnieku, bet ne ķīlas ņēmēju vai citu personu kurai varētu būt kādas tiesības, kas izlietojamas attiecībā uz arestēto mantu. Visās izpētīto valstu “mantas aresti” var tikt piemēroti, lai nodrošinātu mantas konfiskāciju, lai izņemtu un saglabātu noziedzīgi iegūto mantu, bet ne visās valstīs iespējams to piemērot, lai nodrošinātu kaitējuma kompensāciju privātpersonai. Autors uzskata, ka no citu valstu normatīvā regulējuma Latvijas Kriminālprocesa likumā iespējams inkorporēt regulējumu, kas uzliek par pienākumu arestētās mantas īpašniekam vai valdītājam paziņot par to vai kādai personai ir prasījumi attiecībā uz arestēto mantu. Šāda regulējuma ieviešana labvēlīgi ietekmēs trešo personu tiesības kriminālprocesā. Praktiski šīs normas izpaužas sekojoši – persona, kuras mantai tika uzlikts arests, paziņo procesa virzītājam par to vai kādam ir vai var būt prasījumi pret šo mantu. Tādā veidā procesa virzītājam ir iespēja noskaidrot mantas piederību vai iegūt citu informāciju no trešās personas, kas attiecas uz arestam pakļauto mantu. Čehijas kriminālprocesa likums gan nosaka, ka ja netiek paziņots par citas personas tiesībām attiecībā uz mantu, tad zaudējumi, kas radušies nepaziņošanas rezultātā gulstas uz personu, kam bija pienākums paziņot. Šo jautājumu regulēt Kriminālprocesa likumā būtu neatbilstoši tiesību sistēmai. To vai persona ir atbildīga šajā gadījumā jānosaka pēc Civillikuma normām.

KOPSAVILKUMS

1. Kriminālprocesuālā mantas aresta regulējums kopš 19.gadsimta piedzīvojis daudzas izmaiņas, kas saistītas ar principiāli jaunu kodifikāciju ieviešanu Latvijas teritorijā. Daudzu gadu laikā mantas aresta loma kriminālprocesā ir kļuvusi nozīmīgāka un par to liecina mantas aresta piemērošanas jomas paplašināšana, bet nemainīga palikusi tā būtība, proti, mantas aresta mērķis nodrošināt kriminālsoda izpildi vai mantiska jautājuma risināšanu, saglabājot arestētās mantas nemainību.
2. Kriminālprocesuālais mantas arests būtiski aizskar personas pamattiesības netraucēti izmantot savu īpašumu. Mantas arests neietekmē personas īpašumtiesības uz īpašumu, bet gan uz noteiktu laikposmu ietekmē iespējas to valdīt un lietot.
3. Kriminālprocesuālais mantas arests jāuzskata par atsevišķu procesuālo līdzekli. Mantas arests nav izmeklēšanas darbība vai procesuālais piespiedu līdzeklis, jo ir atšķirīgi pielietošanas mērķi. Mantas arests nav izmeklēšanas darbība, jo mantas aresta mērķis nav iegūt jaunas ziņas vai pārbaudīt jau iegūtās ziņas. Procesuāliem piespiedu līdzekļiem ir raksturīgs, ka tiek uzlikts noteikts pienākums personai vai arī tie ir līdzekļi personas piespiedu ietekmēšanai par pienākuma neizpildīšanu pienācīgā kārtā. Savukārt mantas aresta pamatos nav pienākuma, kura izpildi tas nodrošina, un pienākums uzlikt mantas arestu tiek noteikts tikai gadījumā, ja mantu nodod glabāšanā personai. Procesuālo piespiedu līdzekļu "interese" vērsta uz personas pakļaušanu noteiktai kriminālprocesuālai kārtībai, bet mantas aresta "interese" vērsta uz īpašuma saglabāšanu.
4. Eiropas valstīs kriminālprocesuālā mantas aresta izpratne ir dažāda, proti, atsevišķās valstīs mantas arests tiek uzskatīts par procesuālo piespiedu līdzekli, kas kalpo tikai mantisko jautājumu risināšanai un kriminālsoda izpildes nodrošināšanai, bet citās valstīs mantas arests tiek uztverts kā vienots procesuāls līdzeklis, lai nodrošinātu gan mantas konfiskāciju, gan pierādījumu nodrošināšanu.
5. Kriminālprocesuālais mantas arests uzliedams, ja krimināllietas ietvaros tiek konstatēts mantas aresta piemērošanas mērķis, pamats un mantas piederības priekšnoteikums.
6. Lēmuma par mantas aresta uzlikšanu pieņemšanas kārtība pirmstiesas kriminālprocesā nepamatoti atšķiras no citu lēmumu pieņemšanas kārtības, kurām nepieciešama izmeklēšanas tiesneša kontrole. Nepieciešams pielīdzināt lēmuma pieņemšanas kārtību citu lēmumu pieņemšanas kārtībai, proti, noteikt kārtību, ka lēmumu par mantas arestu pieņem izmeklēšanas tiesnesis, pamatojoties uz procesa virzītāja ierosinājumu un tam pievienotiem krimināllietas materiāliem. Lēmuma pieņemšanas kārtības sakārtošanai nepieciešams Kriminālprocesa likuma

361.panta trešo daļu izteikt šādā redakcijā: “*Pirmstiesas procesā arestu mantai uzliek ar izmeklēšanas tiesneša lēmumu, pamatojoties uz procesa virzītāja ierosinājumu un tam pievienotajiem materiāliem, bet iztiesāšanas laikā lēmumu pieņem tiesa.*”. Savukārt Kriminālprocesa likuma 361.panta ceturto daļu izteikt šādā redakcijā: “*Ja izmeklēšanas tiesnesis atzīst mantas arestu par prettiesisku, tad arests mantai jānoņem.*”. Piedāvātā redakcija ir vienkāršāka par esošo lēmuma pieņemšanas kārtību, kā arī spēkā esošā redakcija pārkāpj procesuālo funkciju sadalījumu, jo lēmumu, kas ir cilvēktiesību ievērošanu kontrolējošās amatpersonas kompetencē pieņem procesa virzītājs. Kaut arī lēmuma par mantas aresta uzlikšanu spēkā esamība atkarīga no izmeklēšanas tiesneša akcepta, tomēr šis akcepts pēc būtības ir bez izmeklēšanas tiesneša rakstveida motīviem, kuri nepieciešami ņemot vērā mantas aresta būtisku ietekmi uz personas pamattiesībām.

7. Kriminālprocesuālā mantas aresta saturs izpaužas kā ierobežojums personām izmantot savu varu pāri īpašumam. Šo ierobežojumu saturs atkarīgs no mērķa un pamata aresta uzlikšanai. Saskaņā ar spēkā esošo praksi kustamo mantu, kas nav reģistrējama publiskos reģistros pakļauj arestam, izdarot izņemšanu un aizliedzot personām rīkoties ar mantu. Nepieciešams paredzēt iespēju uzlikt arestu publiskos reģistros neregistrējamai mantai ar tādu mantas aresta saturu, kas pieļauj mantas arestu, neveicot mantas izņemšanu un atļaujot lietot to, proti, izmantot mantu tam parasti paredzētā veidā (atsavināt un bojāt mantu aizliegts). Šīs ieceres īstenošanai nepieciešams vest īpašu tam izveidotu reģistru – arestētās mantas reģistru, kas būtu veidots pēc līdzības ar Komerķīlas reģistru. Šāda aresta satura un reģistra esamība mazāk kaitēs civiltiesiskai apgrozībai, kas notiktu smagāku ierobežojumu piemērošanas gadījumā, kur tas nav nepieciešams un cita starpā nodrošinot mantas aresta mērķus. Šīs tēzes īstenošanai likums “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” jāpapildina ar normu par to, ka arestētās mantas reģistru ved Uzņēmumu reģistrs un Ministru kabinets izdod nepieciešamos noteikumus reģistra darbības nodrošināšanai.

8. Krimināllikumā noteiktā atbildība par prettiesiskām darbībām ar arestēto mantu neatbilst noziedzīgā nodarījuma smagumam. Proti, nepieciešams paredzēt kriminālatbildību par arestētās mantas izšķērdēšanu, bojāšanu, atsavināšanu, slēpšanu vai iznīcināšanu, kā arī par tās apmainīšanu, diferencējot atbildību atkarībā no fakultatīvām pazīmēm un pieņemot grozījumus, ka šādas darbības klasificējamās vismaz kā mazāk smags noziegums. Bargāka atbildība iedarbosies kā noziedzīgā nodarījuma prevencija un izmeklēšanas iestādēm būs pieejams plašāks izmeklēšanas darbību klāsts. Lai īstenotu piedāvāto risinājumu, nepieciešams Krimināllikuma 308.pantu izteikt šādā redakcijā:

“308.pants. Apķīlātas un arestētas mantas atsavināšana, slēpšana, bojāšana, iznīcināšana un apmainīšana

(1) Par apķīlātas vai arestētas mantas izšķērdēšanu, bojāšanu, atsavināšanu, slēpšanu vai iznīcināšanu, kā arī par tās apmainīšanu, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarījusi persona, kurai šī manta uzticēta, vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja tās izdarītas ievērojamā apmērā, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(3) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas izdarīts lielā apmērā, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.”.

9. Kriminālprocesa likumā jāparedz tiesības trešajām personām (ķīlas ņēmējiem) iesniegt pieteikumus procesa virzītājam ar lūgumu atļaut realizēt savas tiesības attiecībā uz arestēto mantu Civilprocesa likuma kārtībā, kā arī tiesības iesniegt pierādījumus par mantas izcelsmi un piedalīties jautājuma izlemšanā, kas saistīts ar tālāko rīcību ar arestam pakļauto mantu. Tāpēc Kriminālprocesa likuma 364.¹ pants jāpapildina ar šāda satura 2.¹ daļu: “*Ja pirms aresta uzlikšanas mantai ir reģistrēta hipotekārā vai cita ar likumu noteikta reģistrējama ķīla, tad persona var vērsties ar pieteikumu pie procesa virzītāja ar lūgumu piekrist saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanai. Procesā virzītājs lēmumā norāda summu, kas saglabājama mantisko jautājumu nodrošināšanai kriminālprocesā*”. Kā arī jānosaka trešo personu tiesības paredzot trešajām personām: 1) tiesības saņemt informāciju par lēmumiem attiecībā uz mantu; 2) iesniegt likumā noteiktā kārtībā pieteikumus par atļauju izmantot savas tiesības attiecībā uz mantu, kā arī iesniegt pierādījumus par šo tiesību esamību; 3) likumā noteiktā kārtībā iesniegt sūdzības par lēmumiem, kas skar trešās personas tiesības uz mantu; 4) piedalīties jautājumu izskatīšanā attiecībā uz mantas izcelsmi un rīcību ar to.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Izmantotā literatūra

1. Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998.
2. Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Latvijas Vēstnesis, 2011.
3. Bārdiņš G. Dialoga metode un sabiedrības uzticība tiesai. 2007. 18.septembris, Nr. 38 (491).
Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/163260-bdialoga-metode-un-sabiedribas-uzticiba-tiesai/> [aplūkots 05.04.2017.]
4. Berezins A. Aresta uzlikšana mantai kriminālprocesā: mērķi, pamats un iemesli. Jurista Vārds, 07.10.2014., Nr. 39 (841).
5. Judins A. Ar brīvības atņemšanu nesaistītie līdzekļi. SIA "Nordik". 2008.gads. Pieejams: http://providus.lv/upload_file/Publikacijas/Kriminalt/Judins_Brivibas%20atnems.pdf
6. Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Izdevniecība "Zvaigzne", 1970.
7. Kārkliņš J. Rozenbergs J. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un kriminālprocesuālie aspekti. 2017. 21.februāris, Nr. 8 (962). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/270162-bezskaidras-naudas-lidzeklu-jur> [aplūkots 27.03.2017.]
8. Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (sevišķā daļa). Tiesvedības norise krimināllietās. Izdevniecība "Zvaigzne", 1973.
9. Lapina J. Aresta uzlikšana mantai. Jurista Vārds, 2011. 9.augusts, Nr. 32 (679). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/234098-baresta-uzliksana-mantaib/> [aplūkots 05.04.2017.]
10. Lapina J. Mantas aresta pamats un apjoma noteikšanas kritēriji. 2011. 1.novembris, Nr. 44 (691). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/238547-bmantas-aresta-pamats-un-apjoma-noteikšanas-kriterijib/> [aplūkots 05.04.2017.]
11. Meikališa Ā. Kriminālprocesa tiesības. Vispārīgā daļa. 1.grāmata. "RaKa", 2000.
12. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010.
13. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pētījums „Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana”. Pieejams: https://www.tm.gov.lv/files/archieve/lv_ministrija_imateriali_MantKonf.pdf [aplūkots 24.02.2017.]

14. Strada-Rozenberga K. Smans A. Atzinums par Latvijas komercbanku asociācijas 2016.gada 13.oktobra iesniegumā “Par izvērtējuma sniegšanu” uzdotajiem jautājumiem. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/A22964B6D4FAFE19C22580D5002A966A?OpenDocument> [aplūkots 03.03.2017.]
15. Carss-Frisk M. The right to property. A guide to the implementation of Article 1 of Protocol No.1 to the European Convention on Human Rights. Human Rights Handbooks, No.4. Council of Europe. 2001. p.7. Pieejams: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007ff4a> [aplūkots 07.05.2016.]
16. Grgič A., Mataga Z., Longar M., Vilfan A. The right to property under the European Convention on Human Rights. A guide to the implementation of the European Convention on Human Rights and its protocols. Human Rights Handbooks, No.10.: Council of Europe, 2007, p.12. Pieejams: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007ff55> [aplūkots 07.05.2016.]
17. Handbook for judges, prosecutors and other competent authorities on how to issue and execute a request for enforcement of a freezing order. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. Pieejams: <http://bookshop.europa.eu/> [aplūkots 03.01.2017.]
18. Merrills J.G. Robertson A.H. Human rights in Europe: a study of the European Convention on Human Rights. Manchester University Press. 2001.

Normatīvie akti

19. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Eiropas Padome. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf [aplūkots 07.05.2016.]
20. Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 12.decembra regula Nr.1215/2012 par jurisdikciju un sprieduma atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215> [aplūkots 17.12.2016.]
21. Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 3.aprīļa direktīva Nr.2014/41/ES. Oficiālais Vēstnesis L 130/1, 01/05/2014. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32014L0041> [aplūkots 20.04.2017.]

22. Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 22.jūlija pamatlēmums Nr.2003/577/TI. Oficiālais Vēstnesis L 196, 02/08/2003, Lpp. 0045 – 0055. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32003F0577> [aplūkots 17.12.2016.]
23. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 07.05.2016.]
24. Kriminālprocesa likumi: Saeimas kodifikācijas nodaļas 1926.gada izdevums. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1284> [aplūkots 27.08.2016.]
25. Kriminālprocesa kodekss: Augstākās Padomes likums. 1961. 6.janvāris. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]
26. Latvijas Sodu izpildes kodekss: Augstākās Padomes likums. “Ziņotājs” 1971.gada 1.janvāris, Nr.1. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 26.03.2016.]
27. Likums “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru”: LR likums. Ziņotājs, 1990. 6.decembris, nr.49. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 20.02.2017.]
28. Likums “Par tiesu varu”: LR likums. Ziņotājs, 1993. 14.janvāris, nr.1/2. Pieejams: <https://likumi.lv/> [aplūkots 25.02.2017.]
29. Zemesgrāmatu likums: LR likums. Ziņotājs, 1993. 24.aprīlis, nr.16/17. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 04.02.2017.]
30. Prokuratūras likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 2.jūnijs, nr.65. Pieejams: <https://likumi.lv/> [aplūkots 25.02.2017.]
31. Krimināllikums: LR likums. “Latvijas Vēstnesis”, 1998.gada 8.jūlijs, Nr.199/200. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 04.05.2016.]
32. Civilprocesa likums: LR likums. “Latvijas Vēstnesis”, 1998.gada 3.novembris, Nr.326/330. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 04.05.2016.]
33. Likums “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 4.novembris, nr.331/332. Pieejams: <https://likumi.lv/> [aplūkots 28.02.2017.]
34. Komerçķīlas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 11.novembris, nr.337/338. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 18.02.2017.]
35. Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]
36. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums: LR likums. “Latvijas Vēstnesis”, 2008.gada 30.jūlijs, Nr.116. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 05.06.2016.]

37. Likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā": LR likums. "Latvijas Vēstnesis", 2009.gada 1.aprīlis, Nr.51. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]
38. Likums "Grozījumi Krimināllikumā": LR likums. "Latvijas Vēstnesis", 2009.gada 30.jūnijs, Nr.100. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 14.05.2016.]
39. Likums "Par Eiropas Padomes konvenciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju": LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.decembris, nr.205. Pieejams: <https://likumi.lv/> [aplūkots 01.03.2017.]
40. Likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā": LR likums. "Latvijas Vēstnesis", 2010.gada 3.februāris, Nr.19. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]
41. Likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā": LR likums. "Latvijas Vēstnesis", 2010.gada 10.novembris, Nr.178. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]
42. Likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā": LR likums. "Latvijas Vēstnesis", 2013.gada 27.marts, Nr.61. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]
43. Likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā": LR likums. "Latvijas Vēstnesis", 2014.gada 11.jūnijs, Nr.113. Publ.:11.06.2014. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]
44. Likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā": LR likums. "Latvijas Vēstnesis", 2016.gada 9.marts, Nr.48. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 25.03.2016.]
45. Likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā": LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2017. 12.aprīlis, Nr.75. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 20.04.2017.]
46. Noteikumu par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu: Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumi Nr.1025, Latvijas Vēstnesis, 2011. 30.decembris, nr.205. Pieejams: <http://likumi.lv/> [aplūkots 06.02.2017.]
47. Уголовно - процессуальный кодекс Р.С.Ф.С.Р.: Всероссийский центральный исполнительный комитет. Pieņemts 1923. 15.februārī. Pieejams: http://www.lawrussia.ru/bigtexts/law_3915/index.htm [aplūkots 17.09.2016.]
48. Code of Criminal Procedure of Czech Republic: Code of Czech Republic. Pieņemts 1961. 29.novembrī.Ar grozījumiem – 273/2012 Coll., 43/2012 Coll. Pieejams: www.legislationline.org/documents/id/20036 [aplūkots 11.03.2017.]
49. The German Code Of Criminal Procedure. Federal Law Gazette [*Bundesgesetzblatt*] Part I p. 1074, 1319, 1987. 7.aprīlis. Ar grozījumiem līdz 2014. 23.aprīlim. Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html [aplūkots 07.03.2017.]

50. Act XIX of 1998 on Criminal Proceedings: Code of Republic of Hungary. Pieņemts 1998. 23.martā. Likuma redakcija uz 2011.gadu. Pieejams: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/25> [aplūkots 11.03.2017.]
51. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Армения. Pieņemts 1998. 1.jūlijā. 2016. 16.decembra redakcijā. Pieejams: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1450&lang=rus> [aplūkots 10.03.2017.]
52. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь. Pieņemts 1999. 16.jūlijā. Ar grozījumiem līdz 2016. 20.aprīlim. Pieejams: http://etalonline.by/?type=text®num=hk9900295#load_text_none_1 [aplūkots 06.03.2017.]
53. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации: Закон Российской Федерации. Pieņemts 2001. 5.decembrī. Ar grozījumiem līdz 2016. 19.decembrim. Pieejams: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102073942> [aplūkots 06.03.2017.]
54. Code of Criminal Procedure: Act of Riigikogu. Pieņemts 2003. 12.februārī. Ar grozījumiem līdz 2013. 31.decembrim. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013093/consolide> [aplūkots 06.03.2017.]
55. Swiss Criminal Procedure Code. Pieņemts 2007. 5.oktobrī. Ar grozījumiem līdz 2017. 1.janvārim. Pieejams: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20052319/> [aplūkots 07.03.2017.]
56. Criminal Procedure Code of Georgia. Pieņemts 2009. 9.oktobrī. Ar grozījumiem līdz 2017. 8.februārim. Pieejams: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/90034?impose=translateEn> [aplūkots 07.03.2017.]
57. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан. Pieņemts 2014. 4.jūlijā. 2017. 10.februāra redakcijā. Pieejams: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852 [aplūkots 08.03.2017.]

Juridiskās prakses materiāli

58. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994.gada 22.februāra spriedums lietā: 12954/87 Raimondo v. Italy. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57870> [aplūkots 19.03.2017.]
59. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994.gada 18.jūlija spriedums lietā: 14804/89 Vendittelli v. Italy. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57885> [aplūkots 19.03.2017.]

60. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 22.janvāra spriedums lietā: 18274/04 Borzhonov v. Russia. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90804> [aplūkots 19.03.2017.]
61. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 6.decembra spriedums lietā: 45875/06 Rafiq Aliyev v. Azerbaijan. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107712> [aplūkots 27.03.2017.]
62. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 17.maija spriedums lietā: 38359/13 Džinič v. Croatia. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162868> [aplūkots 18.03.2017.]
63. Par “Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumu” 59.1.6., 66. un 68.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 95. un 111.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 22.oktobra spriedums lietā Nr.2002-04-03, secinājuma daļas 2.punkts. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/> [aplūkots 13.05.2016.]
64. Par likuma “Par nodokļiem un nodevām” 16.panta 10.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.un 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 19.jūnija spriedums lietā Nr.2010-02-01. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/> [aplūkots 07.05.2016.]
65. Par Krimināllikuma 320.panta (2002.gada 25.aprīļa likuma redakcijā) otrās daļas vārdu “konfiscējot mantu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 6.janvāra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2010-31-01. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/> [aplūkots 07.05.2016.]
66. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012.gada 25.aprīļa lēmums lietā SPC-1/2012. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 18.02.2017.]

Citi materiāli

67. Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija, Nr.90/TA-2706, 2009. 28.augusts. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/C34E17F6DFE7E036C2257623003E7612?OpenDocument> [aplūkots 27.02.2017.]
68. Likumprojekts Nr.629/Lp12 “Grozījumi Krimināllikumā”. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/1CF2B4A0A7C28D09C2258011002BB45B?OpenDocument> [aplūkots 21.02.2017.]
69. Likumprojekts Nr.630/Lp12 “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkots 04.02.2017.]

70. 2017.gada 31.janvāra LR Ģenerālprokuratūras vēstule “Par statistikas informācijas sniegšanu”. Npublicēts.
71. Vārdnīca tēzauris. Pieejama: <http://tezaurs.lv/> [aplūkots 11.03.2017.]
72. Tiesu informatīvā sistēma. Pieejams: <https://tis.ta.gov.lv/> [aplūkots 04.03.2017.]

PIELIKUMI

1.pielikums. Ierosinājums par aresta uzlikšanu mantai

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas
izmeklēšanas tiesnesei

Ierosinājums
par aresta uzlikšanu mantai

Rīgā

2017.gada 16.janvārī

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 3.biroja 2.nodaļas inspektora */Vārds Uzvārds/* lietvedībā atrodas kriminālprocess Nr./numurs/, kas tika uzsākts 2017.gada 10.janvārī pēc Krimināllikuma 193.panta 2.daļas par iespējamo svešu maksāšanas līdzekļu nelikumīgu izmantošanu, kas notika 2017.gada 10.janvārī Rīgā, */adrese A/*.

2017.gada 10.janvārī Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas Patruļpolicijas pārvaldes Patruļpolicijas bataljona (turpmāk tekstā – VP RRP KPP PPP) darbinieki pamanīja pie AS */nosaukums A/* bankomāta Rīgā, */adrese A/* aizdomīgu personu, vīrieti, kurš vairākas reizes bija pienācis pie šī bankomāta, turot rokās lielu bankas karšu skaitu un vairākas reizes, iespējams, no dažādām kartēm noņēma šajā bankomātā naudas līdzekļus. Pēc VP RRP KPP PPP darbinieku lūguma vīrietis uzrādīja uzturēšanas atļauju uz Kazahstānas Republikas pilsoņa */Vārds Uzvārds A/*, */personas kods/*, vārda un teica, ka pie viņa esošās bankas kartes, kuras izdotas uz citu personu vārda, pieder viņa brāļiem, kuri atrodas Kazahstānā.

2017.gada 10.janvārī Kazahstānas Republikas pilsonis */Vārds Uzvārds A/*, */personas kods/*, tika aizturēts, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 264.panta 1.daļas 1.punktu. 2016.gada 12.janvārī */Vārds Uzvārds A/* tika atzīts par aizdomās turēto par Krimināllikuma 193.panta 2.daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, tas ir par to, ka viņš 2017.gada 10.janvārī nelikumīgi izmantoja svešus maksāšanas līdzekļus, izmantojot AS */nosaukums A/* bankomātu, kas atrodas Rīgā, */adrese A/*, kā arī glabāja pie sevis 63 svešus maksāšanas līdzekļus, tas ir Kazahstānā izsniegtās bankas kartes. 2017.gada 12.janvārī aizdomās turētajam */Vārds Uzvārds A/* tika piemērots drošības līdzeklis – nodošana policijas uzraudzībā un papildus drošības līdzeklis – aizliegums izbraukt no valsts bez procesa virzītāja rakstiskās atļaujas.

Pēc aizturēšanas 2017.gada 10.janvārī pie aizturētā */Vārds Uzvārds A/* personas kratīšanas laikā tika izņemta skaidra nauda 270,- EUR un 2200,- USD.

Nopratināšanas gaitā aizdomās turētais */Vārds Uzvārds A/* liecināja, ka pie viņa izņemtās 63 bankas kartes */Vārds Uzvārds A/* aptuveni 2016.gada decembra sākumā iedeva attāls radnieks */Vārds Uzvārds B/* un teica, ka šīs kartes ir jāpārbauda, un, ja uz tām būs nauda, tad tā ir jānoņem. Pēc */Vārds Uzvārds A/* liecībām viņš pirms aizturēšanas dažu dienu laikā bija noņēmis naudu no piecām vai sešām bankas kartēm veikalā Rīga Plaza, kā arī aizturēšanas dienā 2017.gada 10.janvārī viņš bija noņēmis naudu no aptuveni 12 bankas kartēm.

2017.gada 12.janvārī par aizdomās turēto pēc Krimināllikuma 193.panta 2.daļas tika atzīts Kazahstānas pilsonis */Vārds Uzvārds B/*, */personas kods/*. 2016.gada 13.janvārī viņam tika piemērots drošības līdzeklis aizliegums izbraukt no valsts bez procesa virzītāja rakstiskās atļaujas un papildus drošības līdzeklis – aizliegums tuvoties */Vārds Uzvārds A/*.

/Vārds Uzvārds B/ liecināja, ka */Vārds Uzvārds A/* ir viņa paziņas brāļa vai māsas dēls. Aptuveni 2016.gada decembra sākumā */Vārds Uzvārds B/* Astanā nodeva */Vārds Uzvārds A/* ap 60 bankas karšu, kurus */Vārds Uzvārds B/* un viņa paziņa vārdā */Vārds C/* bija saņēmuši no savām

paziņām. Pēc */Vārds Uzvārds B/* liecībām viņa un */Vārds C/* paziņas bija iedevuši viņiem savas kartes un to PIN-kodus labprātīgi, lai apmainītu ASV dolārus pēc izdevīga kursa, jo Kazahstānā ir ļoti neizdevīgs dolāra kurss. */Vārds Uzvārds B/* iedeva šīs kartes */Vārds Uzvārds A/* un palūdza noņemt naudu no tām, jo viņš brauca uz Rīgu ātrāk par */Vārds Uzvārds B/*. 2016.gada 18.decembrī, kad */Vārds Uzvārds B/* atbrauca uz Rīgu, */Vārds Uzvārds A/* nodeva viņam 9 000,- USD, kurus viņš jau noņēma no */Vārds Uzvārds B/* iedotām bankas kartēm. */Vārds Uzvārds B/* paņēma no */Vārds Uzvārds A/* tikai 9 000,- USD, jo lielāka summa būtu jādeklarē muitā, un aizveda šo naudu uz Astanu, pēc kā nodeva to savam paziņam */Vārds C/*. Kad 2017.gada 10.janvārī */Vārds Uzvārds B/* uzzināja no */Vārds Uzvārds A/*, ka viņu aizturēja policija, */Vārds Uzvārds B/*, zinot ka pie */Vārds Uzvārds A/* dzīves vietā palika no kartēm noņemtā nauda, sazinājās ar personu vārdā */Vārds Uzvārds D/*, */Vārds Uzvārds A/* paziņu, un palūdza viņam savākt no */Vārds Uzvārds A/* istabas kopmītnēs Rīgā, */adrese B/* šo naudu.

Nopratinot liecinieka statusā */Vārds Uzvārds D/*, tika noskaidrots, ka pēc viņa paziņas */Vārds Uzvārds B/* lūguma 2017.gada 10.janvārī */Vārds Uzvārds D/* ar savas paziņas */Vārds Uzvārds E/* starpniecību paņēma no */Vārds Uzvārds A/* istabas portatīvo datoru un mugursomu. Taču vēlāk, kad */Vārds Uzvārds D/* ieraudzīja mugursomā naudu, viņš kopā ar */Vārds Uzvārds E/* nolēma atgriezt */Vārds Uzvārds A/* mantas viņa istabā. Kad */Vārds Uzvārds D/* un */Vārds Uzvārds E/* ieradās */Vārds Uzvārds A/* istabā, viņi satika tur policijas darbiniekus, kuriem */Vārds Uzvārds E/* labprātīgi izsniedza */Vārds Uzvārds A/* mantas, tas ir portatīvo datoru un naudu par kopējo summu 130,- EUR un 8900,- USD, pievienojot tos pie */Vārds Uzvārds E/* 2016.gada 11.janvārī nopratināšanas protokola.

Kriminālprocesa likuma 361.panta 1.daļā noteikts, ka *lai nodrošinātu mantisko jautājumu risinājumu kriminālprocesā, kā arī iespējamo mantas konfiskāciju, kriminālprocesā uzliek arestu aizturētā, aizdomās turētā vai apsūdzētā mantai, arī mantai, kas viņiem pienākas no citām personām, vai to personu mantai, kuras ir materiāli atbildīgas par aizdomās turētā vai apsūdzētā rīcību.*

Kriminālprocesā pierādījumu kopums norāda uz to, ka aizdomās turētais */Vārds Uzvārds A/*, pie kura kriminālprocesa Nr./numurs/ ietvaros tika izņemta skaidra nauda 400,- EUR un 11 100,- USD apmērā, iespējams ir izdarījis kriminālprocesā izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu, kas izpaudās kā 60 svešu maksāšanas līdzekļu izmantošana, noņemot ar minēto maksāšanas līdzekļu palīdzību AS */nosaukums A/* bankomātos skaidro naudu,.

Ņemot vērā to, ka par Krimināllikuma 193.panta 2.daļā paredzētā smaga nozieguma izdarīšanu viens no paredzētajiem papildsodiem ir mantas konfiskācija, procesa virzītājas ieskatā ir pamats uzlikt arestu aizdomās turētā */Vārds Uzvārds A/* piederošajiem naudas līdzekļiem 361.pantā noteiktajā kārtībā, lai nodrošinātu mantisko jautājumu risināšanu kriminālprocesā, tas ir lai nodrošinātu iespējamo mantas konfiskāciju.

Ņemot vērā augstāk izklāstīto, un, vadoties no Kriminālprocesa likuma 361.panta, 323.panta un 324.panta, ierosinu apstiprināt Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 3.biroja 2.nodaļas inspektore */Vārds Uzvārds/* 2017.gada 16.janvāra lēmumu par aresta uzlikšanu aizdomās turētā */Vārds Uzvārds A/*, */personas kods/*, mantai – izņemtajiem skaidras naudas līdzekļiem 400,- EUR (četri simti eiro) un 11 100,- USD (vienpadsmit tūkstoši simti ASV dolāru) apmērā.

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes
Kriminālpolicijas pārvaldes
3.biroja 2.nodaļas inspektore

/Vārds Uzvārds/

2.pielikums. Lēmumi par aresta uzlikšanu mantai

„APSTIPRINU”
Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas
tiesas izmeklēšanas tiesnesis

2017.gada „ ___ „ _____

LĒMUMS par aresta uzlikšanu mantai

Rīgā

2017.gada 16.janvārī

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 3.biroja 2.nodaļas inspektore */Vārds Uzvārds/* izskatījusi kriminālprocesa Nr./numurs/ materiālus,-

KONSTATĒJA:

kriminālprocess Nr./numurs/ tika uzsākts 2017.gada 10.janvārī pēc Krimināllikuma 193.panta 2.daļas par iespējamo svešu maksāšanas līdzekļu nelikumīgu izmantošanu, kas notika 2017.gada 10.janvārī Rīgā, */adrese A/*.

2017.gada 10.janvārī kriminālprocesa Nr./numurs/ ietvaros Kriminālprocesa likuma 264.panta 1.daļas 1.punkta kārtībā tika aizturēts Kazahstānas Republikas pilsonis */Vārds Uzvārds A/*, */personas kods/*, kurš 2017.gada 12.janvārī tika atzīts par aizdomās turēto par Krimināllikuma 193.panta 2.daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, tas ir par to, ka viņš 2016.gada 10.janvārī nelikumīgi izmantoja svešus maksāšanas līdzekļus, izmantojot AS “DNB banka” bankomātu, kas atrodas Rīgā, */adrese A/*, kā arī glabāja pie sevis 63 svešus maksāšanas līdzekļus, tas ir Kazahstānā izsniegtās bankas kartes. 2017.gada 12.janvārī aizdomās turētajam */Vārds Uzvārds A/* tika piemērots drošības līdzeklis – nodošana policijas uzraudzībā un papildus drošības līdzeklis – aizliegums izbraukt no valsts bez procesa virzītāja rakstiskās atļaujas.

Kriminālprocesā pierādījumu kopums norāda uz to, ka aizdomās turētais */Vārds Uzvārds A/*, pie kura kriminālprocesa Nr./numurs/ ietvaros tika izņemta skaidra nauda kopsummā 400,- EUR un 11 100,- USD apmērā, iespējams ir izdarījis kriminālprocesā izmeklējamu noziedzīgu nodarījumu, kas izpaudās kā 63 svešu maksāšanas līdzekļu izmantošana, noņemot ar minēto maksāšanas līdzekļu palīdzību skaidro naudu AS */nosaukums A/* bankomātos.

Ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt mantisko jautājumu risinājumu kriminālprocesā, tas ir nodrošināt iespējamo mantas konfiskāciju, kā arī pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 361.panta 1.daļu, un 318.pantu,-

NOLĒMA:

1. Uzlikt arestu aizdomās turētā */Vārds Uzvārds A/*, */personas kods/*, mantai – izņemtajiem skaidras naudas līdzekļiem 400,- EUR (četri simti deviņdesmit eiro) un 11 100,- USD (vienpadsmit tūkstoši simts ASV dolāru) apmērā.
2. Par pieņemto lēmumu paziņot arestētās mantas īpašniekam */Vārds Uzvārds A/*, nosūtot lēmuma eksemplāru.
3. Aizdomās turētajam */Vārds Uzvārds A/* izņemtos skaidras naudas līdzekļus 400,- EUR (četri simti deviņdesmit eiro) un 11 100,- USD (vienpadsmit tūkstoši simts ASV dolāru) apmērā pēc aresta uzlikšanas nodot glabāšanai Valsts policijas Finanšu pārvaldes Grāmatvedības

birojam ieskaitīšanai deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē.

4. Lēmums par aresta uzlikšanu mantai ir pārsūdzams augstāka līmeņa tiesai Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijai, Rīgā, Abrenes ielā 3.
5. Lēmumu par aresta uzlikšanu mantai, saskaņā Kriminālprocesa likuma 339.panta 2.daļu var pārsūdzēt 10 dienu laikā no lēmuma kopijas saņemšanas dienas Kriminālprocesa likuma 337.panta kārtībā.

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes
Kriminālpolicijas pārvaldes
3.biroja 2.nodaļas inspektore

/Vārds Uzvārds/

2016.gada „ ___ ” _____

LĒMUMS
par aresta uzlikšanu mantai

Rīgā

2016.gada 12.oktobrī

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 3.biroja 2.nodaļas inspektors /Vārds Uzvārds/, izskatot kriminālprocesa Nr./numurs/ materiālus,-

KONSTATĒJA:

Kriminālprocess Nr./numurs/ tika uzsākts 2016.gada 3.maijā pēc Krimināllikuma 177.panta 3.daļas par to, ka SIA /nosaukums A/, reģ.Nr./numurs A/, amatpersonas iespējams veic krāpnieciskas darbības, sadārdzinot uzņēmuma finansējamā projekta izmaksas un imitējot saimniecisko darbību, ar mērķi prettiesiski iegūt Eiropas Savienības fonda līdzekļus. 2016.gada 6.oktobrī kriminālprocesā izmeklējamajam noziedzīgajam nodarījumam noteikta juridiskā kvalifikācija pēc Krimināllikuma 177.panta 3.daļas un pēc Krimināllikuma 15.panta 4.daļas un 177.panta 3.daļas.

2016.gada 5.oktobrī uz aizdomu pamata par izmeklējamā nozieguma izdarīšanu Kriminālprocesa likuma 264.panta kārtībā tika aizturēts /Vārds Uzvārds A/, /personas kods/. 2016.gada 6.oktobrī /Vārds Uzvārds A/ tika atzīts par aizdomās turēto par kriminālprocesā izmeklējamu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, kuriem noteikta juridiskā kvalifikācija pēc Krimināllikuma 177.panta 3.daļas un pēc Krimināllikuma 15.panta 4.daļas un 177.panta 3.daļas. /Vārds Uzvārds A/ un personu grupas noziedzīgu darbību rezultātā tika izkrāpti Eiropas Savienības fonda līdzekļi 6 024 664,13 EUR apmērā, kā arī no /Vārds Uzvārds A/ un pagaidām nenoskaidrotu personu grupas puses tiek turpinātas noziedzīgas darbības ar nolūku iegūt atlikušo projekta finansējuma daļu, tas ir 2 078 809,91 EUR.

2016.gada 5.oktobrī kriminālprocesa ietvaros tika veikta kratīšana projekta realizēšanas vietā /adrese B/ (kadastra Nr. /numurs B/ un /numurs C/), kur atrodas SIA /nosaukums C/ piederošā cūku audzētava. Kratīšanas gaitā tika konstatēts, ka govju audzētavas 11.korpusa telpās un šīs telpu tuvumā ir izvietota SIA /nosaukums A/ piederošā iekārta, kura pēc SIA /nosaukums A/ sniegtajām ziņām tika iegādāta augstāk minētā projekta ietvaros par 18 146 080,- EUR. Kratīšanas gaitā augstāk minētā kūtsmēslu pārstrādes iekārta, kas pieder SIA /nosaukums A/, tika izņemta un nodota atbildīgajā glabāšanā SIA /nosaukums C/, tas ir nekustamā īpašuma /adrese B/ īpašniekam, kura teritorijā ir izvietota minētā iekārta. Izņemtajā iekārtā ietilpst zemāk norādītās sastāvdaļas:

1. četras kartona kastes ar uzrakstu /nosaukums Z1/, kurās atrodas plastmasai līdzīgā materiāla cilindriskās formas priekšmeti (05.10.2016. kratīšanas protokola 7.punkts);
2. mucas ar uzrakstu /nosaukums Z2/ – 3 gab. (05.10.2016. kratīšanas protokola 2.punkts);
3. piltuve, muca, sūkņi un pie sienas piestiprinātās caurules bez nosaukuma (05.10.2016. kratīšanas protokola 6.punkts);
4. balta PVC caurule bez nosaukuma (05.10.2016. kratīšanas protokola 1.punkts);
5. dzeltena plastmasas muca ar metāla režģi bez nosaukuma (05.10.2016. kratīšanas protokola 3.punkts);

6. iekārta-filtrs ar uzlīmi /nosaukums Z3/ un uzlīmi /nosaukums Z4/ (05.10.2016. kratīšanas protokola 9.punkts);
7. Iekārta-filtrs ar uzlīmi /nosaukums Z5/ (05.10.2016. kratīšanas protokola 8.punkts);
8. deviņu elektromotoru mehānismi ar trosēm, sūknis ar elektromotoru šķīdirmēslu atsūknēšanai (05.10.2016. kratīšanas protokola 9.punkts);
9. grābekļi mēslu savākšanai, kuri savienoti ar elektromotoru mehānismiem (05.10.2016. kratīšanas protokola 12.punkts);
10. dzeltenas krāsas konteineris ar uzrakstu /nosaukums Z6/ (05.10.2016. kratīšanas protokola 11.punkts);
11. četras melnas plastmasas mucas, kas atrodas zilā konteinerī ar uzrakstu /nosaukums Z7/; uz vienas no mucām – uzlīme /nosaukums Z8/ (05.10.2016. kratīšanas protokola 13.punkts).

Nemot vērā to, ka /Vārds Uzvārds A/, iespējams, ir izdarījis sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu, tas ir krāpšanu lielā apmērā, kuras rezultātā ar savām darbībām, iespējams, izkrāpis Eiropas Savienības fonda līdzekļus 6 024 664,13 EUR apmērā, kuri tika ieguldīti projekta īstenošanai nepieciešamās kūtsmēslu pārstrādes iekārtas iegādei par 18 146 080,- EUR, kā arī to, ka /Vārds Uzvārds A/, turpinot krāpšanas nodoma realizēšanu, var pārdot trešajām personām minēto kūtsmēslu pārstrādes iekārtu, kas var nopietni apgrūtināt pirmstiesas izmeklēšanu kriminālprocesā un kavēt kriminālprocesa mērķa sasniegšanu, lai nodrošinātu mantisko jautājumu risināšanu kriminālprocesā, tas ir lai nodrošinātu ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma atlīdzināšanu, kā arī pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 361.panta 1.daļu, 318.pantu, 337.pantu un 339.pantu,-

NOLĒMA:

6. Uzlikt arestu ar kriminālprocesu Nr./numurs/ saistītai mantai, kas atrodas pie citām personām, tas ir **SIA /nosaukums A/, reģ. Nr./numurs A/, piederošai mantai, kas tika atrasta 2016.gada 5.oktobrī kratīšanas laikā nekustamajā īpašumā /adrese B/, un kura tika nodota atbildīgajā glabāšanā SIA /nosaukums C/, reģ. Nr./numurs C/, tas ir kūtsmēslu pārstrādes iekārtai un tās sastāvdaļām ar noteikto vērtību 18 146 080,- EUR**, tas ir:
 - sešas kartona kastes ar uzrakstu /nosaukums Z1/, kurās atrodas plastmasai līdzīgā materiāla cilindriskās formas priekšmeti (05.10.2016. kratīšanas protokola 7.punkts);
 - mucas ar uzrakstu /nosaukums Z2/ – 3 gab. (05.10.2016. kratīšanas protokola 2.punkts);
 - piltuve, muca, sūkņi un pie sienas piestiprinātās caurules bez nosaukuma (05.10.2016. kratīšanas protokola 6.punkts);
 - balta PVC caurule bez nosaukuma (05.10.2016. kratīšanas protokola 1.punkts);
 - dzeltena plastmasas muca ar metāla režģi bez nosaukuma (05.10.2016. kratīšanas protokola 3.punkts);
 - iekārta-filtrs ar uzlīmi /nosaukums Z3/ un uzlīmi /nosaukums Z4/ (05.10.2016. kratīšanas protokola 9.punkts);
 - Iekārta-filtrs ar uzlīmi /nosaukums Z5/ (05.10.2016. kratīšanas protokola 8.punkts);
 - deviņu elektromotoru mehānismi ar trosēm, sūknis ar elektromotoru šķīdirmēslu atsūknēšanai (05.10.2016. kratīšanas protokola 9.punkts);
 - grābekļi mēslu savākšanai, kuri savienoti ar elektromotoru mehānismiem (05.10.2016. kratīšanas protokola 12.punkts);
 - dzeltenas krāsas konteineris ar uzrakstu /nosaukums Z6/ (05.10.2016. kratīšanas protokola 11.punkts);
 - četras melnas plastmasas mucas, kas atrodas zilās konteinerī ar uzrakstu /nosaukums Z7/; uz vienas no mucām – uzlīme /nosaukums Z8/ (05.10.2016. kratīšanas protokola 13.punkts).

7. Par pieņemto lēmumu paziņot SIA /nosaukums A/ un SIA /nosaukums C/.
8. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 337.panta 2.daļas 2.punktu izmeklētāja lēmums par aresta uzlikšanu ir pārsūdzams uzraugošajam prokuroram Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūrā; saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 337.panta 2.daļas 4.punktu izmeklēšanas tiesneša lēmums, ar kuru apstiprināts lēmums par aresta uzlikšanu mantai, ir pārsūdzams augstāka līmeņa tiesai, tas ir – Rīgas apgabaltiesai, Rīgā, Brīvības ielā 34.
9. Lēmumu par aresta uzlikšanu mantai, saskaņā Kriminālprocesa likuma 339.panta 2.daļu var pārsūdzēt 10 dienu laikā no lēmuma kopijas saņemšanas dienas Kriminālprocesa likuma 337.panta kārtībā.

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes
Kriminālpolicijas pārvaldes
3.biroja 2.nodaļas inspektors

/Vārds Uzvārds/

APSTIPRINU

_____ (iestādes nosaukums)

_____ (izmeklēšanas tiesneša, vārds, uzvārds)

20...g. ____ . _____

LĒMUMS PAR ARESTA UZLIKŠANU MANTAI

Rīgā

2017.gada 22.februārī

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 3.biroja 2.nodaļas inspektors R.Merķis izskatīja kriminālprocesa Nr./numurs/ materiālus, kas uzsākts 2017.gada 6.februārī pēc Krimināllikuma 195.panta otrās daļas, par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, ko veica /Vārds Uzvārds A/, /personas kods/, personu grupā pēc iepriekšējas vienošanas, nododot sava bankas konta informāciju nenoskaidrotām personām un 12.01.2017. saņemot savā kontā finanšu līdzekļus 14000 EUR apmērā no /Vārds Uzvārds B/ konta un 7370 EUR apmērā no /Vārds Uzvārds C/ konta, pēc kā 12.01.2017. un 15.01.2017. veica naudas līdzekļu 11584,17 EUR apmērā izņemšanu no saviem kontiem Igaunijas bankomātos,

KONSTATĒJA:

Izanalizējot kriminālprocesa materiālus kopumā, lai nodrošinātu noziedzīgi iegūtas manas - /nosaukums A/ Latvijas filiāles kontā Nr./numurs B/ esošie naudas līdzekļi EUR 9158,27 apmērā - konfiskāciju, vadoties no Kriminālprocesa likuma 318.panta un 361.panta,

NOLĒMA:

1. Uzlikt arestu iespējams noziedzīgi iegūtai mantai – /Vārds Uzvārds A/, /personas kods/, kontam /nosaukums A/ Latvijas filiālē Nr./numurs B/ un tajā esošiem naudas līdzekļiem EUR 9158,27;
2. Par pieņemto lēmumu paziņot /Vārds Uzvārds A/;
3. Lēmumu par aresta uzlikšanu nodot izpildei /nosaukums A/ Latvijas filiāle darbiniekiem;
4. Pieņemto lēmumu var pārsūdzēt Kriminālprocesa likuma 336.p., 337.p. un 339.p. noteiktajā kārtībā.

Izmeklētājs _____
(paraksts)

APSTIPRINU

_____ (iestādes nosaukums)

_____ (izmeklēšanas tiesneša, vārds, uzvārds)

20...g. ____ . _____

LĒMUMS PAR ARESTA UZLIKŠANU MANTAI

Rīgā

2016.gada 20.septembrī

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 3.biroja 2.nodaļas inspektors, izmeklētājs R.Merķis izskatīja kriminālprocesa Nr./numurs/ materiālus, kas uzsākts 10.06.2016. pēc Krimināllikuma 217.panta 3.daļas par iespējamu grāmatvedības un statistiskās informācijas noteikumu pārkāpšanu mantkārīgā nolūkā SIA /nosaukums A/, SIA /nosaukums B/, SIA /nosaukums C/ un SIA /nosaukums D/, SIA /nosaukums E/, UO /nosaukums F/ grāmatvedībā, kas notika Rīgā, laika posmā no 2015.gada līdz 2016.gadam,

KONSTATĒJA:

Kriminālprocesā 2016.gada 18.septembrī par aizdomās turēto pēc Krimināllikuma 217.panta 3.daļas atzīts G.S., personas kods. Izmeklēšanas laikā noskaidrots, ka G.S. pieder vieglais transportlīdzeklis – automašīna BMW X6, valsts reģistrācijas Nr./numurs/, šasijas Nr. /numurs/, 2012. izlaiduma gads. Vidējā tirgus vērtība, nosakot pēc galvenajiem transportlīdzekļa parametriem ir EUR 42 000. Kriminālprocesā iegūtās ziņas dod pamatu uzskatīt, ka mantisko jautājumu risinājumam kriminālprocesā, lai nodrošinātu ar noziedzīga nodarījuma radītā kaitējuma atlīdzināšanu, nepieciešams uzlikt arestu aizdomās turētā mantai atbilstoši Kriminālprocesa likuma 361.panta 1.daļai. Lai turpmāk panāktu taisnīgu krimināltiesisko attiecību noregulējumu un risinātu mantiskos jautājumus kaitējuma kompensācijas nodrošināšanu, vadoties no Kriminālprocesa likuma 318.panta un 361.panta,

NOLĒMA:

1. Uzlikt arestu aizdomās turētā G.S., personas kods, mantai – (transportlīdzeklim) automašīnai **BMW X6, valsts reģistrācijas Nr. /numurs/**, šasijas Nr./numurs/, 2012. izlaiduma gads, ar noteikto tirgus vērtību eiro (EUR) 42 000,- apmērā, nosakot aizliegumu atsavināt vai citādi apgrūtināt transportlīdzekli ar lietu tiesībām.
2. Par pieņemto lēmumu paziņot aizdomās turētajam.
3. Lēmumu par aresta uzlikšanu nodot izpildei Ceļu satiksmes drošības direkcijai.
4. Pieņemto lēmumu var pārsūdzēt 10 dienu laikā, sūdzību iesniedzot kriminālprocesā uzraugošajam prokuroram.

Izmeklētājs _____
(paraksts)

APSTIPRINU

(iestādes nosaukums)

(izmeklēšanas tiesneša, vārds, uzvārds)

20...g. ____ . _____

LĒMUMS PAR ARESTA UZLIKŠANU MANTAI

Rīgā

2015.gada 20.novembrī

Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 3.biroja 2.nodaļas inspektors R.Merķis izskatīja kriminālprocesa Nr./numurs/ materiālus, kas uzsākts 2013.gada 14.oktobrī pēc Krimināllikuma 179.panta 3.daļas, par SIA /nosaukums A/ piederošas autora /Vārds Uzvārds A/ gleznas /nosaukums B/ (izmērs 26x38 cm), iespējamo piesavināšanos no /Vārds Uzvārds B/ puses, kas notika laikā no 2013.gada augustā Rīgā, /adrese A/, un ar ko nodarīts mantiskais zaudējums lielā apmērā,

KONSTATĒJA:

Izanalizējot kriminālprocesa materiālus kopumā, lai turpmāk panāktu taisnīgu krimināltiesisko attiecību noregulējumu un nepieļautu ar kriminālprocesu saistītas mantas esošas /Vārds Uzvārds A/ gleznas /nosaukums B/ (izmērs 26x38 cm) – iespējamu tālāku atsavināšanu no /nosaukums C/, vadoties no Kriminālprocesa likuma 318.panta un 361.panta,

NOLĒMA:

1. Uzlikt arestu ar kriminālprocesu saistītai mantai - /Vārds Uzvārds A/ gleznas /nosaukums B/ (izmērs 26x38 cm);
2. Par pieņemto lēmumu paziņot /nosaukums C/, Rīgā, /adrese B/;
3. Lēmumu par aresta uzlikšanu nodot izpildei Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes 3.biroja 2.nodaļas darbiniekiem;
4. Pieņemto lēmumu var pārsūdzēt Kriminālprocesa likuma 336.p., 337.p. un 339.p. noteiktajā kārtībā.

Izmeklētājs _____

Maģistra darbs „Aresta uzlikšana mantai kriminālprocesa: regulējums un problemātika”
izstrādāts LU Juridiskā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Ričards Merķis

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: profesore Ārija Meikališa _____.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā ____.

Metodiķe Iveta Balode _____

Darbs aizstāvēts profesionālā maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____. Prot. Nr. ____

Komisijas sekretārs: _____